

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE’DE SOSYAL GÜVENLİK
KURUMLARINDA YENİDEN YAPILANDIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hande ÇELİK

Enstitü Anabilim Dalı : Maliye

Enstitü Bilim Dalı : Maliye Teorisi

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Naci Tolga SARUÇ

AĞUSTOS –2006

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TÜRKİYE’DE SOSYAL GÜVENLİK
KURUMLARINDA YENİDEN YAPILANDIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Hande ÇELİK

Enstitü Anabilim Dalı: Maliye

Enstitü Bilim Dalı: Maliye Teorisi

Bu tez 29/08/2006 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

**Yrd. Doç. Dr.
Naci Tolga SARUÇ**

.....
Jüri Başkanı

**Doç. Dr.
Selami SEZGİN**

.....
Jüri Üyesi

**Yrd. Doç. Dr.
Nurullah ALTUN**

.....
Jüri Üyesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hande ÇELİK

29.08.2006

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hande ÇELİK

29.08.2006

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	v
ŞEKİL LİSTESİ	vi
TABLO LİSTESİ.....	vii
ÖZET	viii
SUMMARY.....	ix

GİRİŞ	1
-------------	---

BÖLÜM 1: SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARININ TANIMI VE

ÖNEMİ.....	5
1.1. Sosyal Güvenlik Kavramı	5
1.2. Sosyal Güvenlik Tanımı.....	5
1.2.1. Geniş Anlamda Sosyal Güvenlik	7
1.2.2. Dar Anlamda Sosyal Güvenlik	7
1.2.3. Anayasal Açıdan Sosyal Güvenlik.....	8
1.3. Sosyal Güvenlik Amaçları.....	10
1.4. Sosyal Güvenlik Araçları	10
1.4.1. Sosyal Sigorta	13
1.4.2. Sosyal Yardım.....	16
1.4.3. Sosyal Hizmetler	17
1.5. Risk Kavramı ve Sosyal Riskler	18
1.6. Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Tarihsel Gelişimi.....	20
1.6.1. Dünyada Sosyal Güvenlik Sistemleri.....	21
1.6.2. Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sistemleri.....	25
1.6.2.1. Selçuklular Dönemi	25
1.6.2.2. Osmanlı Dönemi	25
1.6.2.3. Cumhuriyet Dönemi.....	27

BÖLÜM 2: ÜLKEMİZDEKİ SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI	30
2.1. T.C. Emekli Sandığı	32
2.1.1. Emekli Sandığının Kuruluşu	32
2.1.2. Emekli Sandığının Görevleri	32
2.1.3. Emekli Sandığı Kurumunun Amacı	33
2.1.4. Emekli Sandığı Kurumunun Teşkilat Yapısı	34
2.1.5. Emekli Sandığı Kurumunun Faydaları	41
2.1.5.1. Emekli Aylığı	41
2.1.5.2. Malullük Aylığı	41
2.1.5.3. Emekli İkramesi	42
2.1.5.4. Dul ve Yetim Aylığı	42
2.1.5.5. Ölüm Yardımı	44
2.1.5.6. Evlenme İkramesi	44
2.1.5.7. Toptan Ödeme	44
2.2. Sosyal Sigortalar Kurumu	45
2.2.1. Sosyal Sigortalar Kurumunun Kuruluşu	45
2.2.2. Sosyal Sigortalar Kurumunun Teşkilat Yapısı	46
2.2.3. Sosyal Sigortalar Kurumunun İlkeleri	48
2.2.4. Sosyal Sigortalar Kurumunun Sağladığı Haklar	49
2.2.4.1. İş Kazalarıyla Meslek Hastalıkları Sigortası	49
2.2.4.2. Hastalık Sigortası	51
2.2.4.3. Analık Sigortası	52
2.2.4.4. Malullük Sigortası	52
2.2.4.5. Yaşlılık Sigortası	54
2.2.4.6. Ölüm Sigortası	55
2.3. Bağ-Kur	56
2.3.1. Bağ-Kur'un Kuruluşu	56
2.3.2. Bağ-Kur'un Teşkilat Yapısı	56
2.3.3. Bağ-Kur'un Sağladığı Yardımlar	59
2.3.3.1. Malullük Sigortası	59
2.3.3.2. Yaşlılık Sigortası	59
2.3.3.3. Ölüm Sigortası	60

2.4. Bireysel Emeklilik Sistemi	61
2.4.1. Dünyada Bireysel Emeklilik Sistemi.....	61
2.4.2. Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi	64
2.4.3. Bireysel Emeklilik Sisteminin Özellikleri	67
2.4.4. Bireysel Emeklilik Sistemine Katılım ve Sistemin İşleyişi.....	67
2.4.5. Bireysel Emeklilik Sisteminin Makroekonomik Etkileri ve Beklentileri..	69

BÖLÜM 3: SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARININ MALİ BÜNYESİ 70

3.1. Mali İmkanlar	70
3.2. Sosyal Güvenliğin Ekonomi Üzerine Etkisi.....	70
3.3. Sosyal Sigorta Kurumlarının Finansman Yöntemleri.....	71
3.3.1. Kapitalizasyon Yöntemi	72
3.3.2. Dağıtım Yöntemi.....	72
3.4. Sosyal Güvenlik Kurumlarının Gelirleri	75
3.4.1. Prim Çeşitleri ve Katkısı.....	75
3.4.2. Devlet Yardımı.....	78
3.4.3. Vergilerle Finansman	79
3.5. AB Üyesi Ülkelerde Sosyal Güvenlik Yardımlarının Finansmanı.....	81
3.6. Sosyal Güvenlik Kurumlarının Gelir-Gider Dengesi.....	82
3.6.1. Sağlık Harcamaları	82
3.6.2. Sağlık Harcamalarının Devletler Üzerindeki Durumu	84
3.6.3. Sağlık Hizmetlerinin Finansman Kaynakları.....	87
3.6.4. Sosyal Güvenlik Kurumlarının Gelir-Gider Dengesi.....	88

BÖLÜM 4: SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARININ SORUNLARI..... 94

4.1. Sağlık Hizmetleri Uygulanmasındaki Sorunlar	95
4.2. Emeklilik Yaşı Sorunu	95
4.3. Mevzuat Karmaşası Sorunu.....	99
4.4. Denetim Sorunu	100
4.5. Fonların Verimli Alanlarda Kullanılamaması Sorunu	101
4.6. Kurumlar Arasındaki Koordinasyon Sorunu.....	102
4.7. Siyasal Sorunlar	102

BÖLÜM 5: SOSYAL GÜVENLİK REFORMU	103
5.1. Tek Çatı İlkesi.....	103
5.1.1. Sosyal Güvenlik Kurumu Kanun Tasarısı Taslağı	104
5.1.2. Primsiz Ödemeler Kanunu Tasarısı Taslağı	104
5.1.3. Emeklilik Sigortası Kanun Tasarısı Taslağı	105
5.1.4. Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısı Taslağı.....	105
5.2. İdari ve Mali Özerklik	106
5.3. Primleri Tahsilatı ve Aflarla İlgili Uygulama.....	106
5.4. Bilgisayar Veri Tabanlarından Yararlanma.....	106
5.5. Sağlık Hizmetleri	107
5.6. Sosyal Tarafların Denetimi.....	107
5.7. Kaçak İşçinin Çalıştırılmasının Önlenmesi	108
5.8. Sosyal Güvenlik Temel Yasası	108
BÖLÜM 6. YENİ YASANIN DEĞERLENDİRİLMESİ	109
6.1. Sosyal Güvenlik Reformunda Sistemin İşleyişi	109
6.2. Yeni Yasanın Sağladıkları	112
6.2.1. Sosyal Devlet Anlayışı	112
6.2.2. Emeklilik Yaşı.....	112
6.2.3. Yeni Sisteme Göre Aylıklarda Meydana Gelebilecek Değişmeler.....	113
6.2.4. Evlenme ve Cenaze Yardımları	115
6.2.5. Yapılan Diğer Değişmeler	115
SONUÇ.....	118
KAYNAKÇA.....	123
ÖZGEÇMİŞ.....	132

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BAĞ-KUR	: Bağımsız Çalışanlar Kurumu
BES	: Bireysel Emeklilik Sistemi
BK	: Bağımsız Kuruluş
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
ES	: Emekli Sandığı
Geç.m.	: Geçici Madde
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GSS	: Genel Sağlık Sigortası
GSYH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
ILO	: Uluslar arası Çalışma Teşkilatı
ISSA	: Uluslar arası Sosyal Güvenlik Kurumu
İLKSAN	: İlköğretim öğretmenleri Yardımlaşma Sandığı
md.	: Madde
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
OYAK	: Ordu Yardımlaşma Kurumu
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
T.C	: Türkiye Cumhuriyeti
TİSK	: Türkiye İşçi Sendikası Kurumu
YTL	: Yeni Türk Lirası
y.y.	: Yüzyıl

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Sosyal Güvenlik Sistemi	12
Şekil 2: SSK'nın Teşkilat Yapısı	47
Şekil 3: Bağ-Kur Teşkilat Yapısı	58

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Sosyal Sigortalar Kurumunun Kapsadığı Nüfus (Bin Kişi)	14
Tablo 2: Bireysel Emeklilik Fonlarının GSMH' ye Oranı	63
Tablo 3: Fona Yönlendi Sözlşmelerin Şirket Bazında, Yatırıma Yönlendi Tutarı, Katılımcı Sayısı, BES Katkı Payı Tutarı göstergeleri.....	66
Tablo 4: Ülkelerde Uygulanan Sosyal Güvenlik Planları ve Finansman Yöntemleri	74
Tablo 5: Bağ-Kur Prim Oranları.....	77
Tablo 6: AB Üyesi Ülkelerde Sosyal Güvenlik Yardımlarının Finansmanı, Ülkelere Göre Uygulanan Finansman İlkeler	81
Tablo 7: 2005 Yılı Sağlık Harcamaları	83
Tablo 8: 2002 Yılında Kişi Başına Düşen Toplam Sağlık Harcaması.....	86
Tablo 9: Sağlık Harcamalarında Finansman Kaynaklarının Dağılımı.....	88
Tablo 10: Sosyal Güvenlik Kurumlarının Gelir-Gider Dengesi.....	89
Tablo 11: Sosyal Güvenlik Kurumlarına Yapılan Bütçe Transferleri	90
Tablo 12: Yıllar İtibariyle Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Aktüeryal Yapısındaki Değişmeler	91
Tablo 13: Sosyal Güvenlik Transferlerinin 2004 Yılı Değerleri.....	92
Tablo 14: Sosyal Güvenlik Kurumlarının Gelir-Gider Dengesi (GSMH' ye Oranı %)	93
Tablo 15: Ülkemizde Emeklilik Yaşında Yapılan Düzenlemeler	97
Tablo 16: Çeşitli Ülkelerde Uygulanan Emeklilik Yaşı Uygulaması.....	98
Tablo 17: 2007-2041 Yılları Arasında Sosyal Güvenlik Sistemindeki Aylık Bağlama Oranlarının Değişimi	110
Tablo 18: 2036 Yılı Öncesi ve Sonrası Yapılacak Emeklilik Yaşı Uygulaması.....	113
Tablo 19: Yeni Sistemden Etkilenecek Olan Aylıklardaki Uygulamalar	114

Tezin Başlığı: “ Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kurumlarında Yeniden Yapılandırma”	
Tezin Yazarı: Hande Çelik	Danışman: Yrd. Doç. Dr. Naci Tolga SARUÇ
Kabul Tarihi: 29.08.2006	Sayfa Sayısı: IX (Ön kısım) 132 (Tez)
Anabilimdalı: Maliye	Bilimdalı: Maliye Teorisi
<p>Araştırmanın konusu “ Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kurumlarında Yeniden Yapılandırma” olarak belirlenmekle birlikte, konuda sosyal güvenlik kurumlarının yeniden yapılandırılmaya gerek duyulmasının sebebi olan kurumların sorunlarının ülke ekonomisini nasıl etkilediğine ve çözüm için gereken reform önerilerine değinilmiştir.</p> <p>Sistem genel itibariyle incelendiğinde; Emeklilik yaşı sorunu, mevzuat karmaşası sorunu, denetim sorunu, fonların yanlış alanlarda kullanılması sorunu, kurumlar arasındaki koordinasyon sorunu ve siyasal sorunlar yaşaması sebebiyle eleştirilmektedir. En önemlisi ise bu sorunlar sonucu ekonomide meydana gelen olumsuz etkilerin oluşmasıdır.</p> <p>Sistem sürekli bütçe açığı verirken, bu oran her sene daha da artış göstermektedir. Nüfusun yüzde doksanı kapsayan sistemde bütün yük 12.8 milyon çalışanın üstündedir. Yani bir sigortalı 4 kişinin sosyal güvencesini üstlenmektedir. Bu nedenle gelir- gider dengesi sağlanamamakta ve bütçeden sisteme aktarılan miktar, son 11 yıl içerisinde işsizlik sigortası hariç 57.2 milyar ytl bulmaktadır. Türkiye’nin bu açığı kapatmak için dönemin iç borçlanma yaptığı düşünüldüğünde 57.2 milyar ytl açık için devletin ayrıca 32 milyar ytl da faiz ödediği ve böylece sosyal güvenlik açıklarının bütçeye verdiği hasarın toplam 90 milyar ytl bulunduğu gözlenmektedir.</p> <p>İncelenen konuda sistemin meydana getirdiği olumsuzlukların çözümü için reform önerilerine değinilmiştir. Sistem, tek başına yeterli olmayan reform önerileri sonucu meydana getirilen ve 1 Ocak 2007 tarihi itibariyle uygulanacak olan “Yeni Sosyal Güvenlik Yasası” ile desteklenmektedir. Yasa bazı olumsuz yanlarının bulunmasına rağmen genel itibariyle incelendiğinde uygulanması gerekli bir yapıyı oluşturmaktadır.</p>	
Anahtar Kelimeler: Sosyal Güvenlik, Sigorta, Emeklilik	

Title of the Thesis: "Restructuring of social security Institutions in Turkey"	
Author: Hande Çelik	Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Naci Tolga SARUÇ
Date: 08 August 2006	Nu. of pages: IX (pre text) + 132 (Main body)
Department: Finance	Subfiled: Finance Theory
<p>In this research, whose subject is determined as " Restructuring of social security Institutions in Turkey", how the problems of the Institutions to cause the need to restructure social security Institutions effect economy of the country and the proposals of reform to solve these problems are the topics touched on.</p> <p>Being analysed generally, the system is criticised negatively because of the problems of retirement age, complexity of the regulations, qudit problems, we of funds in wrong areas, coordination problem among the institutions and political problems. Most importantly, as a result of these problems, economy of the country is negatively effected.</p> <p>As the system always runs a budget deficit, this ratio increases each year. In this system, including 90 % of the population, the whole responsibility is shouldered by 128 million employce. That is, one insured person shoulders the social security of four people. Therefore; the balance between income and expenditune cannot be obtained and the amount transferred from the budget to the system is 57.2 milyar ytl, excluding the unemployment insurance in the last eleven years. 32 milyar ytl interest is paid by Turkish Government in order to meet the deficit which is 57.2 milyar ytl; thus deficit of social insurance damaged the budget approximately 90 milyar ytl.</p> <p>Bellow the topic researched, proposals of reform to solve the problems caused by the system are analysed. The system is supported with the " New Social Security Law" which is developed as a result of the reform proposals not sufficient alone and will be put into action on Jaunary 1, 2007. Although there are some negative points in the draft, when analysed generally it is noticed that putting it into action is necessary.</p>	
Keywords: Social Security, Insurance, Retirement	

GİRİŞ

Tarih içerisinde kişilerin ve toplumların karşılaştıkları riskler sürekli değişmiş ve artmıştır. Kişiler bunun sonucunda karşılaştıkları riskleri azaltma ya da bu risklerin zararlı sonuçlarını önleme yoluna gitmişlerdir. Önlemek için çeşitli yardım kuruluşları kurmuşlar, birbirleriyle yardımlaşmışlar, dinsel açıdan ya da örf ve adetler açısından çeşitli yardımlar yapmışlar, vakıflar oluşturup bunlardan yardım sağlamışlardır.

Fakat bu kısmi yaklaşımlar İkinci Dünya savaşıyla meydana gelen hastalık, işsizlik ve yaşlılık sorunlarının çözümünde tek başına yetersiz kalmıştır. Bu yüzden kısmi yaklaşımlar yerine, ekonomik sistemin neden olabileceği risklere karşı tüm nüfusu kapsayacak geniş kapsamlı bir koruma hedeflenmiştir. Böylece, tüm dünyada, toplumun sağlıklı fertlerden oluşması ve sağlık durumlarının devamının sağlanması önemli bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Bu amaçla da sosyal güvenlik kavramı oluşmuştur, ve sosyal güvenliğin sağlanabilmesi içinde çeşitli kurumlar kurulmuştur.

Türkiye’de bu kurumları Bağ-Kur, SSK, Emekli Sandığı ve Bireysel Emeklilik Sistemi gibi dört bölümde incelemek mümkündür. Bunlar mesleklere göre, sağladıkları yardıma ve bağlı olduğu kurumlara göre farklılık göstermekle birlikte, amaçları ortaktır; bu amaç kişilerin karşılaştıkları riskleri en aza indirerek ya da tamamen önleyerek kişilerin bugün ya da emekli olduktan sonraki toplumsal refahını korumayı amaçlamaktır.

Uygulama açısından ise primlerle sağlanan bir uygulama mevcuttur. Bireysel Emeklilik Sistemi bunlar arasında daha farklı bir yapıya sahiptir. Bireysel emeklilik sistemi fonlama sistemine dayanır. Bazı ülkelerde bireysel emeklilik programlarının yükümlülükleri işveren kurum tarafından karşılanmakta, bazı ülkelerde ise bir grup işveren ya da sendika tarafından üstlenilebilmektedir. Yani görüldüğü üzere her ülkede farklı uygulanmakla birlikte, tüm seçeneklerin ortak özelliği, fonlama sistemi

olarak anılan bir finansman yöntemiyle, her aktif bireyin çalışma yaşamı boyunca düzenli tasarrufta bulunularak emeklilik yıllarında karşılaşacağı giderleri önceden fonlamasının sağlanmış olmasıdır.

Sosyal güvenlik kurumlarının mali yapısına bakıldığında ise finansman yöntemi incelendiğinde uygulamada iki tür yöntemle karşılaşılmaktadır. Bunlar kapitalizasyon ve dağıtım yöntemidir.

Kapitalizasyon yönteminde uzun dönemde elde edilen gelirlerle gelecek dönemdeki ihtiyaçlar karşılanır ve her nesil kendi sosyal güvenlik garantisini sağlayacak tasarruf birikimini kendisi gerçekleştirir. Dağıtım yönteminde ise belirli bir dönemde ayrılan gelirlerin, yine aynı dönemde meydana gelen giderlerin finansmanında kullanılması sağlanmaktadır. Bu yöntem kısa dönemli bir gelir sağladığı için daha çok geçici risklerin uygulanmasında etkilidir. Ve ülkemizde bu yöntem kullanılmaktadır. Fakat genel anlamda bakıldığında sosyal güvenlik kurumlarının mali açıdan çok sağlıklı bir yapıya sahip olduğu da söylenemez.

Çalışmanın Amacı

İnsanoğlunun tarih içerisinde karşılaştığı sorunları çözmek amacıyla oluşturulan ya da meydana gelen sosyal güvenlik kurumlarının yapısının incelenerek bu kurumlarda meydana gelen sorunların irdelenmesi bunlara çözüm yolunun bulunması için çeşitli önerilerde bulunulması, bu kurumların gelişimini sağlamak için önerilen reformların dikkate alınarak meydana getirilen yeni yasanın daha iyi anlaşılabilir ve yeterli olup olmadığına değinilmesidir.

Çalışmanın Önemi

Mevcut sosyal güvenlik sisteminin tam olarak anlaşılmasının sağlanması, Sosyal güvenlik kurumlarının sorunları ve bu sorunların ülke ekonomisini nasıl etkilediğinin anlaşılması, sistemle ilgili geniş çaplı bir araştırma yapılarak önerilen reform ve çözüm önerilerinin değerlendirilmesi ve gerçekleştirilecek olan yeni sistemin

incelenmesidir.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Sistem unsurları ve amaçları çok fazla ayrıntıya girilmeden ana hatlarıyla ortaya konulmuştur. Konu altı bölüm halinde incelenmektedir. Bulgular çeşitli şekil ve tablolarla desteklenmektedir.

Çalışmanın Metodolojisi Ve İçeriği

Çalışmamız altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; sosyal güvenlik kavramı ve tanımına yer verilecek, sosyal güvenlik kurumlarının tanımı ve önemi geniş anlamda, dar anlamda ve hukuksal anlamda açıklanacaktır. Ayrıca bu kurumların amaçlarına değinilecek ve kurumun en büyük amacı olan kişileri riskten koruma kavramı incelenirken risk kavramından ve sosyal risklerin neler olduğundan bahsedilecektir. Kurumların araçlarını meydana getiren sosyal sigorta, sosyal yardım ve sosyal hizmet tanımları açıklanacaktır. Ayrıca dünyada ve Türkiye de sosyal güvenlik sisteminin tarihsel gelişimi incelenecektir.

İkinci bölümde ise ülkemizde mevcut olan sosyal güvenlik kurumları incelenecektir . Bu kurumlar içerisinde yer alan Bağ-Kur, Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bireysel Emeklilik Sisteminin; kuruluşu, görevleri, amacı, teşkilat yapısı, ve sağladığı faydalar ele alınacaktır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, sosyal güvenlik kurumlarının mali imkanları, ekonomi üzerine etkisi, finansman yöntemleri, sosyal güvenlik kurumlarının gelirlerini oluşturan prim çeşitleri ve katkısı, devlet yardımı, vergilerle finansmanı incelenerek, Avrupa Birliği üyesi ülkelerde uygulanan sosyal güvenlik yardım finansmanına değinilecek ayrıca sosyal güvenlik kurumlarının gelir-gider dengesi üzerinde durulacak, yapılan sağlık harcamaları ve kapsamı, sağlık harcamalarının devletler üzerindeki durumu, bu hizmetlerin sağlanmasındaki kullanılan finansman yöntemleri anlatılacaktır.

Dördüncü bölümde sosyal güvenlik kurumlarının sorunları ve sorunları oluşturan; sağlık hizmeti uygulamasındaki sorunlar, emeklilik yaşı sorunu, mevzuat karmaşası sorunu, denetim sorunu, fonların verimli alanlarda kullanılmaması sorunu, kurumlar arasındaki koordinasyon sorunu ve siyasal sorunlar ayrı ayrı incelenerek ele alınacaktır.

Beşinci bölümde ise; sosyal güvenlik reformuna değinilecek bu reform önerileri içerisinde yer alan, tek çatı ilkesi, idari ve mali özerklik, primlerin tahsilatı ve aflarla ilgili uygulama, sağlık hizmet reformu, sosyal tarafların denetimi, kaçak işçinin çalıştırılmasının önlenmesi, sosyal güvenlik temel yasasına değinilecektir.

Son bölüm olan altıncı bölümde ise; meydana getirilen yeni yasayla birlikte sosyal güvenlik reformunda sistemin işleyişi, Sosyal Güvenlik Kurumu Kanununun sağladıkları, sosyal devlet anlayışı, emeklilik yaşı uygulaması, yeni sisteme göre aylıklarda meydana gelecek olan uygulama, evlenme ve cenaze yardımlarındaki değişiklikler ve yapılan diğer genel değişiklikler ele alınarak incelenecektir.

BÖLÜM 1: SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARININ TANIMI VE ÖNEMİ

1.1. Sosyal Güvenlik Kavramı

İnsanoğlunun, geleceğine güvenle bakma gereksinimi tarihsel süreçte önemli bir yer tutmaktadır. İnsanlar bu amaçla ya karşılaşılabilecekleri bazı riskleri önlemeye ya da karşılaştıkları risklerin zararlı sonuçlarını gidermeyi hedeflemişlerdir. Belirtilen süreç içerisinde, bazı tehlike ve riskler önceden tahmin edilmiş, ancak bazılarına karşı hazırlıksız yakalanan insanlar zor durumda kalmışlardır (Aydın, 1999: 3). Bu nedenle kişiler yaşamı sırasında karşılaşılabileceği risklere karşı korunmak ve geleceğinden emin olmak ihtiyacını hissetmişler, bireysel veya toplu olarak önlemler almaya çalışmışlardır. Bu önlemler ilk çağlarda sistemli bir yapıdan uzak bir biçimde ve bireysel ölçülerde yürütülmüştür. Ancak 20. yüzyılda sosyal adaleti ve sosyal refahı sağlamayı hedefleyen sosyal devletin ortaya çıkmasıyla birlikte bu önlemler sosyal güvenlik adı verilen bir sistem içinde ele alınmaya başlanmıştır (Oral, 2002: 3).

1.2. Sosyal Güvenlik Tanımı

Sosyal güvenlik kelimesinin terimsel anlamına baktığımızda terimi meydana getiren iki kelimedenden birincisi olan sosyal kelimesi çağımızın gerçekten en çok kullanılan kelimelerinden birisidir. Latince esaslı olan kelime, dilimize Batı dillerinden geçmiş ve içtimai kelimesinin yerini almıştır. İçtimai kelimesi bir topluluğa ait, bir cemiyete ait manasına gelmektedir. Düşünce olarak birlik, eşitlik, dayanışma, yardım esaslarına dayanan bir zihniyeti akla getirir. Güvenlik kelimesi ise emniyet karşılığı olarak kullanılmaktadır. Kelime önce tehlike'yi hatırlatır. Tehlikenin olmadığı yerde güvenliğe ihtiyaç yoktur. O halde bu kelimelerin terimsel anlamı tehlikelere karşı önlem alınmasını ifade etmektedir (Yazgan,1992:17).

Bir başka tanıma göre ise, bireylerin kendi istek ve iradeleri dışında belirli sosyal riskler karşısında ekonomik güvence sağlanarak korunması ve zararların giderilmesi amacıyla devlet tarafından düzenlenen kurum ya da kurumlar topluluğuna “ sosyal güvenlik sistemi ” denilmektedir. Günümüzde sosyal güvenlik kavramı, ülkelerin ve toplumların gelişmişlik ve refah düzeyinin önemli bir göstergesi durumundadır. Gelişmiş ülkelerde sosyal güvenlik ulusal politikalar içerisinde öncelikli olarak yer almakta iken; az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde karşılıksız para harcamaları, kalkınma unsuru taşımayan fedakarlık ve baskı gruplarının toplumsal istemi olarak değerlendirilmekte; bu grupların etkileri ölçüsünde sosyal güvenlik sistemleri oluşturulmaktadır. Sosyal güvenlik sistemlerinin varlığı, ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişmelerine koşul olarak değişmekle birlikte çağdaş devlet anlayışının vazgeçilmez öğelerinden birisidir (Erol-Yıldırım, 2005: 33).

Bir çok Kavram ve tanımla ifade edilebilir olan sosyal güvenlik kavramını netice olarak özetleyecek olursak (Doğan, 1999: 4);

- Bir insan hakkıdır.
- Bir devlet görevidir.
- İrade dışı tehlikelerin zararlarından kurtarıcı bir sistemdir.
- Bu zararlara karşı fertlere azami “ çalışma gücünü yeniden kazanma” ve asgari, insan haysiyetine yaraşır gelir garantisi sağlayan sistemdir.
- Koruduğu birim ailedir. Aile muhitinden mahrum ve başkalarının bakımını gerektiren, fertler için sosyal refah hizmetleriyle de sıkı işbirliğini gerektiren bir sistemdir.

1.2.1. Geniş Anlamda Sosyal Güvenlik

Sosyal güvenlik kavramı aynı zamanda, oldukça dinamik bir kavramdır. Bu nitelik, sosyal korumanın amaç ve kapsamında bir genişlemeye neden olmaktadır; sosyal politika ile sosyal güvenlik arasında aynı yönde belirli bir bütünleşmeye yol açmaktadır. Ortaya çıkış nedeni, sosyal risklerin etkisini azaltmak olan sosyal güvenlik politikaları, ekonomik ve gelişmelere koşut olarak yepyeni bir içerik ve görünüm kazanmıştır (www.hukuki.net)

Bu sebeple dar bir sosyal güvenlik tanımının ötesinde; bireye ekonomik güvence sağlama, riskleri ortaya çıkmadan önleme ve kişiliği geliştirme gibi konular da sosyal güvenliğin amaçları arasında değerlendirilerek sosyal güvenliğin boyutları genişletilmiştir (Aydın,1999:6);

- Bireye ekonomik güvence sağlanması
- Tüm bireyleri karşılaşılabilecekleri risklere karşı korumayı ve risklerin zararlı sonuçlarını ortadan kaldırmayı sağlamak
- Kişiliğin geliştirilmesine imkan sağlanması
- Hiçbir ayırım gözetmeksizin tüm bireylerin eşit kapsanması
- İnsan haysiyetine yaraşır asgari bir düzey sağlama niteliği taşıması
- Devletçe düzenlenen yasal bir sistemle uygulanıyor olması

1.2.2. Dar Anlamda Sosyal Güvenlik

Bireyin ekonomik güvencesini sarsan riskler, değişik görünümde ortaya çıkar. Bu risklerin sınırlarını belirlemek, aynı zamanda sosyal güvenliğin kapsamını belirleme anlamına gelir.

Sosyal güvenlikle sağlanacak risklerin neler olacağı ülkelerin ekonomik ve siyasal yapısına bağlı olarak değişmekle birlikte çağdaş sosyal güvenlik sistemleri bütün sosyal riskleri değil, iş kazaları, hastalık, işsizlik, yaşlılık , malullük, ölüm gibi en çok rastlanan ve en çok zarar veren sosyal riskleri kapsamlarına alarak sosyal koruma sağlamaya çalışılmaktadır (Oral, 2002: 6)

Çağdaş güvenlik sistemleri, bireyin yaşamını olumsuz yönde etkileyen tüm riskleri değil, onun ekonomik güvencesini ilk anda sarsabilecek sosyal riskleri kapsamına almıştır. Fizyolojik, sosyo-ekonomik ve mesleki nitelikli sosyal risklere karşı bir güvence sağlanmıştır. Sosyal güvenliğin kapsamı böylece daralmış olmaktadır (www.hukuki.net)

1.2.3. Anayasal Açından Sosyal Güvenlik

1961 Anayasası 53. maddesinde devletin iktisadi ve sosyal hakları özellikle de sosyal güvenliği sağlama görevinin ancak iktisadi gelişme ile ve mali kaynakların yeterliliği ölçüsünde yerine getirileceği söylenerek sosyal güvenlik hakkına bir sınırlama getirilmiştir. Bu dönemde 1945 yılından itibaren çıkarılmaya başlanan değişik sigorta yasaları ile sağlanan sosyal güvenlik hakları 1964 tarih ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu kapsamına girdikleri halde sosyal sigortalardan yararlanmayan tarım işçileri de 1977 tarih ve 2100 sayılı yasayla kapsama alınmıştır. Sigortalının eş, çocuk ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin kapsama alınması ise 1973 tarihinde gerçekleşmiştir. (Doğan,1999: 18).

1 Ocak 1949 tarihinde uygulamaya konan 5434 sayılı kanunla Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı; devlet memurlarına, 2 Eylül 1971 tarihinde uygulamaya konan 1479 sayılı kanunla; esnaf ve sanatkarlar ve diğer bağımsız çalışanlar'a sosyal güvenlik hakları sağlanmıştır (Şide, 2005: 10).

1982 Anayasası, sosyal güvenlik açısından çağdaş anlayışı ülkemize yerleştiren bir anayasa niteliği taşımaktadır. 1961 Anayasası ile kabul edilmiş bulunan sosyal güvenlik hakkı, 1982 anayasasında yer almıştır (mhp, 1999: 31).

Anayasamız sosyal güvenlik hakkını 60. maddesinde düzenleme konusu yapmıştır. Madde hükmü aynen şöyledir: “Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu özelliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.” Anayasamız 60. maddesindeki söz konusu düzenlemenin yanı sıra, 61. maddesinde de sosyal güvenlik bakımından özel olarak korumaları gerekenleri belirlemiştir. Bunlar harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri, malul ve gaziler, sakatlar, yaşlılar ve korumaya muhtaç çocuklardır. Anayasamızın 62. maddesinde ise Devlete, yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının sosyal güvenliklerinin sağlanması hususunda gerekli tedbirlerin alınması görevi yüklenmiştir (Selçuk, 2003: 39).

Uluslar arası mevzuatta sosyal güvenlik yapılarına baktığımızda (Şide, 2005: 14);

- Birleşmiş Milletlerin özlü ve köklü müessesesi ILO (Uluslar arası Çalışma Teşkilatı) sözleşmeleri. Bunlardan Ülkemizce onaylanmış olanların kanun hükmündeki metinleri.
- ILO’ ya bağlı Sosyal Güvenlik Dairesi Kanun ve Önerileri.
- Dünya Sağlık Teşkilatı, karar ve tavsiyeleri.
- Issa (Uluslar arası Sosyal Güvenlik Kurumu) Bu kurum 1974 yılından itibaren evrensel olmuştur.
- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 25. maddesinde, 1. ve 2. paragraflarda, geniş manada sosyal güvenlik ve sosyal refah hükümleri bulunmaktadır.
- Avrupa Sosyal Şartı, 1. bölümün 19. maddesi sosyal güvenlik ve sosyal refahı içermektedir.
- Çocuk Hakları Beyannamesi.
- Hasta Hakları Deklarasyonu’dur.

1.3. Sosyal Güvenlik Amaçları

Doğan (1999) Sosyal Güvenliğin amacını şöyle açıklamıştır; “ Sosyal güvenliğin amacı, çalışma gücünü, beden ve ruh sağlığını devam ettirmek için gelir kaynaklarının geçici ya da sürekli biçimde kaybedenlere toplum olarak yardım etmek suretiyle onları, gereksinimlerinin tutsaklığından kurtarmaktır. ”

Sosyal güvenlik doğuşu itibariyle ekonomik yönden güçsüzleri, insanca yaşamak için yeterli geliri olmayanları korumayı amaçlamıştır. Bir toplum içinde yaşayan bu insanların ihtiyaçlarını kendilerinin sağlamasının olanaksız olduğu düşüncesinden hareketle ekonomik yönden güçlü olanların da bu sisteme katkıda bulunmalarını sağlamaktadır. Böylelikle toplumdaki ekonomik eşitsizliklerin bir ölçüde azaltılması ve sosyal adaletin sağlamasına yardımcı olunmaktadır (Oral, 2002:7).

Görüldüğu gibi sosyal güvenlik yoksulluğu önlemenin ötesinde daha geniş amaçlara sahiptir. Geniş anlamda bireylere, sosyal riskler karşısında bir güvenlik duygusu sağlama fonksiyonu görmektedir. Sosyal güvenliğin temel görevleri bireylere ve ailelerine iktisadi ve sosyal risklerden dolayı hayat seviyeleri veya hayat standartlarında belirli bir çizginin altına düşülmeyeceği garantisini vermektedir (Oral, 2002: 7)

1.4. Sosyal Güvenlik Araçları

Sosyal güvenlik hedefine varmada dünyada hemen tüm ülkeler açısından ortak özellikler taşıyan çeşitli araçların kullanıldığu ve bu araçların finansmanının ise yine çeşitli, fakat sınırlı sayıda olduğunu söylemek mümkündür. Sosyal güvenliğin genel olarak başlıca üç aracı bulunmaktadır. Bunlar (Aydın, 1999: 19);

- Sosyal Sigortalar
- Sosyal Yardımlar

- Sosyal Hizmetler

Sosyal güvenlik amaçlarına ulaşabilmek için yukarıda belirttiğimiz sosyal sigortalardan, sosyal yardımlardan ve sosyal hizmetlerden yararlanmaktadır. Diğer bir ifadeyle sosyal güvenlik bir amaçken onu sağlayan sosyal sigorta, sosyal yardım ve sosyal hizmet de onun etkili ve en önemli araçları olmaktadır (Oral, 2002: 8).

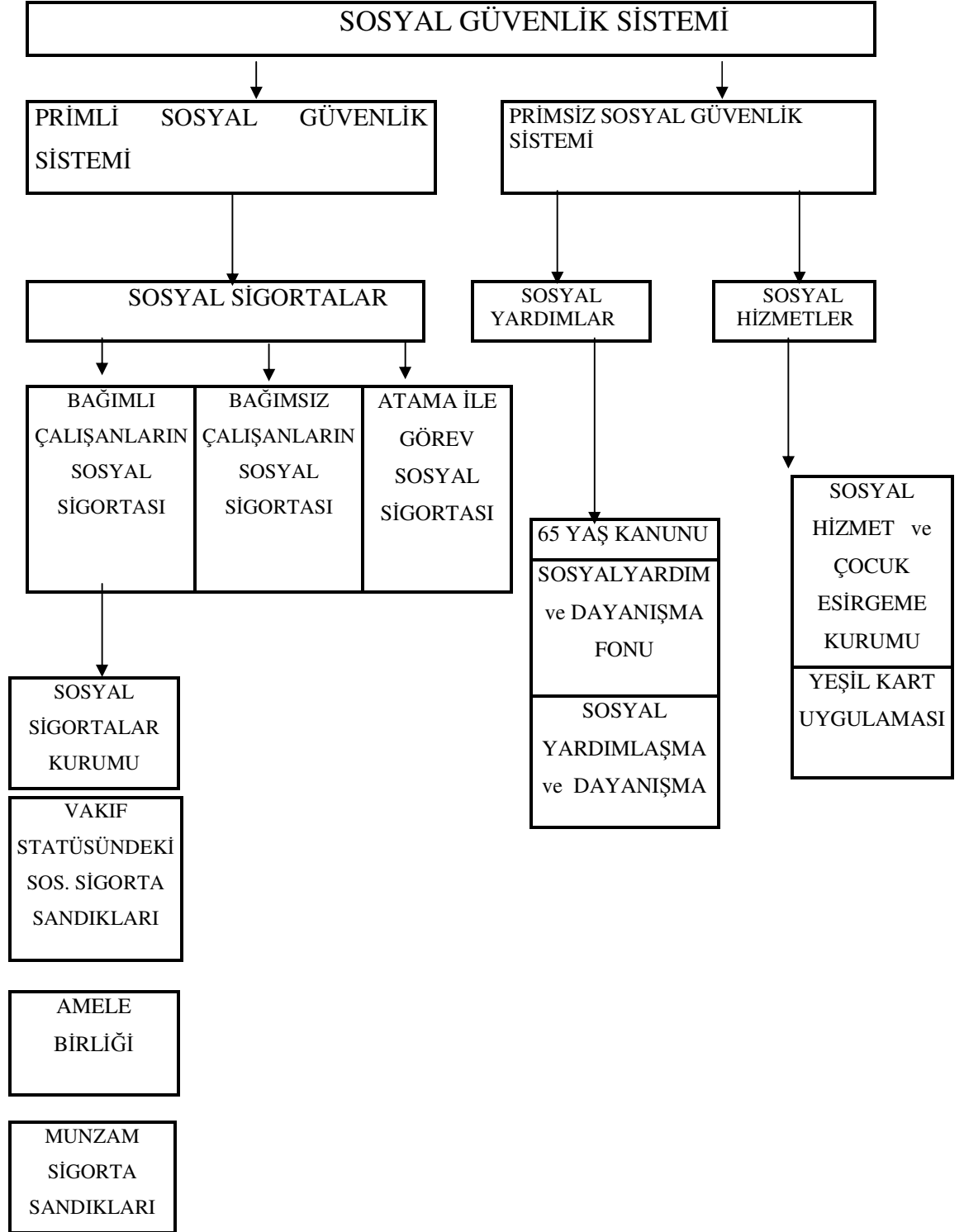
Bu araçların her biri kuramsal olarak, tek başına sosyal güvenliğı sağlayabilecek niteliktedir. Ancak uygulamada, belirtilen yöntemlerin, birbirlerini tamamlayacak şekilde karma biçimlerde kullanıldığı görülmektedir (Aydın, 1999: 19).

Yani sosyal güvenliğin sağlanması amacıyla kullanılan bu araçlar arasında da kullanılan kaynağın sağlanması bakımından farklılık vardır. Sosyal sigortalarda yardım görecekt kişi de sisteme katkıda bulunurken, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerde böyle bir katkı söz konusu değildir. Bunlarda kaynak kısmen veya tamamen devlet tarafından karşılanmaktadır (Oral, 2002: 8).

Bu sosyal güvenlik sistemi ve araçlarının dağılımını şema halinde inceleyecek olursak (Orhaner, 2000: 53);

Şekil 1: Sosyal Güvenlik Sistemi

Kaynak: TOBB, Sosyal Güvenlik, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 1994, s. 105.

1.4.1. Sosyal Sigorta

Sosyal sigorta niteliği itibariyle sadece önceden belirlenmiş sosyal risklere karşı bir güvence getirmektedir. Tarihçesi incelendiğinde sosyal sigorta yöntemi ile kapsama alınan ilk sosyal risk hastalıktır. 1883 yılında Bismarc tarafından kurulan hastalık sigortasını, 1884 yılında iş kazası, 1889 yılında ise yaşlılık ve malullük sigortası izlemiştir. Bu gelişim, sosyal risklerin bir bütün olarak değil; hastalık, iş kazası, malullük ve yaşlılık gibi riskleri karşılayan bir çizgi izlediğini göstermektedir. Bunlardan sonraki adım ise işsizliğin ele alınmasıdır. İşsizlik riski 1911 yılında İngiltere’de sosyal güvenlik kapsamına alınmıştır (Aydın, 1999: 22).

Türkiye açısından bakıldığında ise, sosyal sigorta, ekonomik bakımdan güçsüz ve çalışan insanların işgücünü korumak ve geleceğini garanti altına almak için kurulan zorunlu bir sigortadır. Sosyal sigortalılar, sigortadan yararlanacakların maddi katkısıyla işlemektedir. Bu maddi katkıya prim denilmekte dolayısıyla sosyal sigortalılar yukarıdaki şemada da görüldüğü gibi “primli sosyal güvenlik rejimi” adı altındadırlar (Çakıcı, 2001: 19).

Ülkemiz sosyal sigorta sistemi kapsamına baktığımız zaman; bunlar Sosyal Sigortalar Kurumu açısından: iş kazası, meslek hastalığı, hastalık, analık, malullük, yaşlılık ve ölüm; Emekli Sandığı açısından: yaşlılık, malullük, ölüm ve hastalık; Bağ-Kur açısından ise yine yaşlılık, malullük, ölüm ve hastalık sigortaları şeklinde ortaya çıkmaktadır (Aydın, 1999: 23).

Sosyal Sigortalar Beş Ana İlkeye Dayanır (Şide, 2005: 53);

- Finansmana dışarıdan katkı ilkesi: İşverenler ve gerektiğinde Devlet gerektiğinde sigortalıların finansmanına katılırlar.
- Sigortalılar arası yeniden gelir dağılımı (Sosyal Denge) ilkesi: yüksek gelirli sigortalılardan daha yüksek prim alınmaktadır.

- Kendi kendine yardım ilkesi: Her sigortalı kendi primini kendisi öder. (Uygulamada işçi primlerinde görülür.)
- Sigortacılık ilkesi: Sigorta tekniğinden yararlanılarak sigortalılar arasında riziko eşitlenmesi sağlanır.
- Zorunluluk ilkesi: Sosyal sigortaya katılım zorunludur.

Tablo 1: Sosyal Sigorta Programlarının Kapsadığı Nüfus (Bin Kişi)

KURULUŞLAR	2001	2002	2003
I. EMEKLİ SANDIĞI TOPLAMI	8 572	9 038	9 238
1. Aktif Sigortalılar	2 236	2 373	2 408
2. Aylık Alanlar (Pasif Sigortalılar)	1 356	1 409	1 467
3. Bağımlılar	4 981	5 256	5 363
4. Aktif Sig./Pasif Sig. (1)/(2)	1,65	1,68	1,64
5. Bağımlılık Oranı (3+2)/(1)	2,83	2,81	2,84
II. SOSYAL SİGORTALAR KURUMU TOPLAMI	31 098	33 089	35 065
1. Aktif Sigortalılar	4 914	5 257	5 656
2. İsteğe Bağlı Aktif Sigortalılar ⁽²⁾	889	942	698
3. Tarımdaki Aktif Sigortalılar	142	149	165
4. Aylık Alanlar (Pasif Sigortalılar)	3 561	3 748	3 936
5. Bağımlılar	21 592	22 994	24 611
6. Aktif Sig./Pasif Sig. (1+2+3)/(4)	1,67	1,69	1,66
7. Bağımlılık Oranı (5+4)/(3+2+1)	4,23	4,21	4,38
III. BAĞ-KUR TOPLAMI	15 282	15 548	16 603
1. Aktif Sigortalılar	2 198	2 193	2 224
2. İsteğe Bağlı Aktif Sigortalılar	249	238	236
3. Tarımdaki Aktif Sigortalılar	889	891	923
4. Aylık Alanlar (Pasif Sigortalılar)	1 344	1 394	1 447
5. Bağımlılar ⁽¹⁾	10 601	10 833	11 773

6. Aktif Sig./Pasif Sig. (1+2+3)/(4)	2,48	2,38	2,34
7. Bağımlılık Oranı (5+4)/(3+2+1)	3,58	3,68	3,91
IV. ÖZEL SANDIKLAR TOPLAMI	323	324	296
1. Aktif Sigortalılar	73	72	71
2. Aylık Alanlar (Pasif Sigortalılar)	75	78	72
3. Bağımlılar ⁽¹⁾	174	175	153
4. Aktif Sig./Pasif Sig. (1)/(2)	0,97	0,92	0,99
5. Bağımlılık Oranı (3+2)/(1)	3,41	3,53	3,17
V. GENEL TOPLAM	55 275	57 999	61 202
1. Aktif Sigortalılar	9 421	9 894	10 359
2. İsteğe Bağlı Aktif Sigortalılar	1 138	1 180	934
3. Tarımdaki Aktif Sigortalılar	1 031	1 040	1 088
4. Aylık Alanlar (Pasif Sigortalılar)	6 335	6 628	6 921
5. Bağımlılar	37 349	39 258	41 900
6. Aktif Sig./Pasif Sig. (1+2+3)/(4)	1,83	1,83	1,79
7. Bağımlılık Oranı (5+4)/(3+2+1)	3,77	3,79	3,94
VI. SAĞLIK HİZMETLERİ BAKIMINDAN SOSYAL SİGORTALAR KAPSAMI	54 386	57 057	60 504
VII. GENEL NÜFUS TOPLAMI	68 898	69 875	70 847
VIII. SİGORTALI NÜFUS ORANI (Yüzde)	80,2	83,0	86,4
IX. SAĞLIK KAPSAMINDAKİ NÜFUS ORANI (Yüzde)	78,9	81,7	85,4

Kaynak: www.ekutup.dpt.gov.tr , Emekli Sandığı, BAĞ-KUR, SSK, DPT.

(1) Tahmin.

(2) SSK'da isteğe bağlı sigortalılar sağlık sigortası kapsamı dışındadır.

(3) 2003 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması sonuçlarına göre DİE, DPT , Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından revize edilen geçici nüfus projeksiyonları esas alınmıştır.

Yukarıdaki tablo incelendiğinde sosyal sigortaların kapsadığı nüfus seneler itibariyle artış göstermiştir. Emekli Sandığı Toplamı 2001’de 8 572 iken, 2003 yılında 9 238’e yükselmiştir. Sosyal Sigortalar Kurumu Toplamı ise 2001’de 31 098 iken 2003 yılında 35 065 olmuştur. Bağ-Kur toplamı ise 15 282 iken 16 603 olmuştur. Bu oranlara göre en fazla nüfusu SSK oluşturmaktadır. Daha sonra BAĞ-KUR, EMEKLİ SANDIĞI ve en son özel sandıklar gelmektedir. Genel Nüfusa bakıldığında ise 2001 yılında nüfusun % 80,2’ si, 2002’de % 83’ü, 2003’te ise % 86,4’ü sigortalıdır.

1.4.2. Sosyal Yardım

İlk olarak 19. yüzyılda uygulanmaya konmuştur. Sosyal yardımlar, toplumun kendi ellerinde olmayan nedenlerle yoksul ve muhtaç duruma düşen bireylere ve dar gelirlilere insanlık onuruna yaraşır bir hayat düzeyi sağlama amacıyla devlet bütçesinden yapılan parasal yardımları ifade eder. Muhtaç ve fakirlere yardım sosyal güvenliğin en eski yöntemlerinden biridir. İlgililerin sosyal yardımlara doğrudan bir katkısı bulunmamaktadır. Bu niteliği itibariyle, sosyal yardımlara “kamu yardımları” adı da verilir (Tuncay, 2000: 71).

Sosyal sigortalar gibi sosyal yardımlarda, kamu sorumluluğu ilkelerinden hareketle ortaya çıkmıştır. Ancak niteliklerinde bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu farklılıklara baktığımız zaman; sosyal yardımlar genellikle vergilerle finanse edilmekte ve herhangi bir koşul söz konusu olmaksızın ihtiyaç içinde bulunanlara sunulmaktadır. Ayrıca sosyal yardımlar, tek taraflı olarak devlet tarafından yapılmakta ve yararlanan kişinin herhangi bir mali katkısı söz konusu olmadığından “primsiz sosyal güvenlik” rejimi içinde yer almaktadır. Ve bu hizmetler daha çok parasal biçimde olur (Oral, 2002: 14)

Sosyal yardımları sınıflandıracak olursak (Tuncay, 2000: 71);

- Tazminat karakteri taşıyan sosyal yardımlar;

- Muhtaç asker ailelerine yardım
- Vatan hizmetinde bulunmuş İstiklal madalyası sahiplerine yardım
- Görevleri nedeniyle yaralanan yahut ölen bazı kamu görevlilerine yardım
- Koruma karakteri taşıyan sosyal yardımlar;
- Kimsesiz, muhtaç yaşlılara yardım
- Fakir ve muhtaç vatandaşlara yardım

1.4.3. Sosyal Hizmetler

Sosyal hizmetler, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun 3. maddesinde, "Kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksullukların giderilmesine ve ihtiyaçların karşılanmasına, sosyal sorunların önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü" olarak tanımlanmıştır.

Uygulanışı ve amacı bakımından sosyal yardıma benzemektedir fakat farkı burada yardım daha çok para yerine hizmetle yapılmaktadır. Buradaki amaç gelirlerin refahı ile içerisindeki buldukları toplumun refahı ile aradaki sağlıklı dengenin kurulabilmesini sağlamaktır. Sosyal hizmetlerin önemi sürekli her geçen gün artmaktadır. Sosyal hizmetler giderek daha büyük rol oynamaktadır. Bunun sebebi (Alper-Tatlıoğlu, 1994: 57);

- Nüfusun yaşlanması ve yaşlı nüfus içerisinde de yer alanların oranının artması
- Kadınların erkeklerden daha uzun süre yaşama eğiliminin artması ve dul kadın

sayısındaki artış

- Yetişkin çocukların evlerinden uzakta iş bulma eğilimlerinin ve bazı ülkelerde, emeklilikten sonra kişilerin yer değiştirme isteklerinin artması
- Ücretli olarak çalışan kadın sayısındaki nispi artış
- Mümkün olan yerlerde evlilik müessesesinin bozulmasını önlemek amacıyla aile ve evlilik danışma müesseselerinin daha geniş kapsamlı olarak geliştirilmeleri
- Evliliklerde boşanmanın artması sebebiyle, tek aile reisinin olduğu ailelerin sayısındaki muhtemel artışlar
- Hizmetler ve sanayi sektöründeki çok hızlı teknolojik değişim sebebiyle, vasıf değişmesini karşılamaya yönelik olarak geliştirilen eğitim ve yeniden eğitim faaliyetlerine ağırlık verilmesi gereği
- Diğer ülkelere göre sosyal hizmetlerdeki geri kalınlık
- Tam istihdamı sağlamada başarısız kalınması ve işsizlik oranının sürekli artması
- Fiyatlardaki yükselme eğiliminin sürekli devam etmesi ve dolayısı ile ferdi tasarrufların değerindeki sürekli düşme
- Aile hayatının bozulması ve genişleyen şehir nüfusunun insanı yalnızlığa iten özelliği dolayısı ile ferdin yalnızlığının artması

1.5. Risk Kavramı ve Sosyal Riskler

Risk, belirli bir zaman aralığında, hedeflenen bir sonuca ulaşamama, kayba ya da zarara uğrama olasılığıdır. Risk, gelecekte oluşabilecek potansiyel problemlere,

tehdit ve tehlikelere işaret eder.

Risk;

- Genellikle tam ve net olarak bilinemez ya da öngörülemez (belirsizlik).
- Zamanla değişir.
- Yönetilebilir bir olgudur.
- Sonuç üzerinde olumsuz etkileri vardır (dergi.tbd.org).

Risk terimi, özel sigorta hukukunda ise, gerçekleşmesi sadece ilgilinin iradesine tabi olmayan, gelecek ve belirsiz bir olayı ifade eder. Sosyal risk ise toplumun kendilerine özel bir önem bağladığı ve kişinin bunların zararlı etkilerinden kurtulmasını istediği risklerdir. Hangi hallerin sosyal risk olacağını ise ILO 28 Haziran 1952 sayılı sözleşmesinde bulabiliriz (www.hukukcu.com)

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, ILO' nun 102 sayılı sözleşmesi, Avrupa Sosyal Şartı, Avrupa Sosyal Güvenlik Kodu gibi belgeler olup, "Sosyal Güvenliğin Asgari Normları"nı düzenleyen ILO 'nun 102 sayılı sözleşmesi bu konudaki en önemli belgelerden biridir ve onu izleyen diğer belgelere de esas oluşturmuştur.

Şu hususu da belirtmek gerekir ki; sözleşme, farklı ülkelerde çeşitlilik gösteren koşullara, programlara ve gelişmişlik düzeyine göre esnek formüle edilmiştir. Çünkü; sosyal riskler toplumdaki topluma, zamana ve hatta devletin siyasal yapısının çeşidine göre bile değişebilmektedir. (www.tisk.org).

Sözleşmeyi onaylayan ülkenin korumak zorunda olduğu 3 risk açısından, öncelikli sayılanlar arasında yer alan " İşsizlik riski " ne, sözleşmede " İşsizlik Yardımları " şeklinde yer verilmekte, buna göre hastalık, sakatlık, yaşlılık, iş kazası, meslek hastalıkları, ölüm ve işsizlik sosyal risk sayılmalıdır. Bu saydığımız tanımlamaları

gruplandırarak olursak (Oral, 2002:9);

- Mesleki Riskler: İş kazaları ve meslek hastalıkları riskleri.
- Fizyolojik Riskler: Hastalık, analık, malullük, yaşlılık, ölüm riskleri
- Sosyo-Ekonomik Riskler: İşsizlik, evlenme, çocuk sahibi olma, konut ihtiyacı riskleri.

Yukarıda saydığımız riskler geçici ya da sürekli gelir azalmasına yol açabilirken ayrıca meydana gelen rahatsızlık, hastalık ya da ihtiyaç nedeniyle de aynı zamanda gider artışına da yol açan risklerdir.

1.6. Sosyal Güvenlik Sisteminin Tarihsel Gelişimi

İnsanoğlunun güvenlik ihtiyacı, fakirlik, hastalık, muhtaçlık, kaza ve benzeri risklerden korunma isteği, belki de varoluşla birlikte ortaya çıkmış ve tarih boyunca da bu tür risklerin zararlarını telafi ve tazmin etmeye yönelik çeşitli yöntem arayışlarıyla günümüze kadar devam etmiştir. Bu risklerden korunma ihtiyacı günümüze kadar devam etmiştir. Bunun sonucunda ekonomik ve sosyal gelişmeler, bireyin ekonomik güvencesini sağlamada geleneksel teknikleri zaman içerisinde yetersiz kılmıştır. Bu bağlamda sosyal güvenlik bireylerin tüm yaşamları boyunca karşılaşılabilecekleri ve yaşamları için tehlike oluşturabilecek olaylara karşı bir ekonomik güvence arayışının ürünü olarak doğmuştur (Akbulak, 2004: 1).

Sosyal güvenlik düşüncesi ilk çağlarda, ilk toplumlara, ilk insanlara kadar uzansa da; çağdaş anlamda sosyal güvenlik, İkinci Dünya savaşı izleyen yıllarda yaygınlık kazanmış yeni bir kavramdır. Sosyal güvenlik günümüzde, sosyal adaletin gerçekleştirilmesinde, sosyal hukukun ve sosyal devletin sağlanmasında önemli bir araçtır. Çağımızın sosyal güvenlik çağı olarak kabul edilmesi güvenlik kavramının tam olarak kabul gören bir tanımının bugüne kadar yapılmadığını söyleyebiliriz. Kuşkusuz bunun altında yatan neden, sosyal güvenlik kavramının sosyal politikaları,

mevzuatları, kurumları ve sistemleri gibi geniş bir yelpazeyi kapsamaları ve bütün bu unsurların zaman ve mekana göre değişkenlik göstermesidir. Gerçekten de, çağdaş anlayışla bir yüzyılı geride bırakan sosyal güvenlik, sosyal politika gelişmeleri içinde en hızlı gelişen alan olmuştur .

1.6.1. Dünyada Sosyal Güvenlik Sistemleri

Bugünkü anlamda modern sosyal güvenlik anlayışı ve sistemleri 19'uncu yüzyılın son çeyreğinden itibaren sanayi devrimi yaşayan ülkelerde, sanayi toplumunun ihtiyaçlarını karşılamak üzere ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Sanayi devrimi ile birlikte sanayi toplumunun ihtiyaçlarını karşılamak üzere ortaya çıkan sosyal güvenlik, zaman içerisinde bu ülkelerin sanayi yatırımlarını da finanse eder hale gelmiş, ancak bu alandaki ilk önemli gelişmeler İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanmıştır.

2. Dünya Savaşı sonrasında, 1944'te, yeryüzüne yeni bir çehre kazandırmak çabalarının ürünü olarak kabul edilen ve o dönemde yeniden doğuşu sağlanan Uluslararası Çalışma Örgütü'nün anayasasına eklenen Filadelfiya Bildirgesi'nde belirtildiği üzere "kalıcı bir barış ancak toplumsal adalet temelinde gerçekleşebilir" ve "her nerede olursa olsun, yoksulluk, insanların refahı için bir tehlike oluşturmaktadır". Bu yüzden ki çalışma güçlerini ve geçinme olanaklarını herhangi bir nedenle yitirmiş olan insanlara yardım elinin uzatılması, karşılıksız bir bağış olarak görülmemelidir. Sosyal güvenliğe tanınan böylesine bir anlam ve önem, herkesin mutluluğunun sağlanması ve korunması açısından gerekli olan bir kurumsallaşmayı zorunlu kılar. Sosyal güvenliğin önemli bir bileşenini oluşturan sosyal sigorta yasalarının ilk örnekleri Almanya'da yürürlüğe girmiştir. Bu ülkede, 1883'te hastalık sigortası, 1884'te iş kazaları sigortası, 1889'da sakatlık ve yaşlılık sigortası hayata geçirilmiştir. Zamanla bu yöndeki adımlar geliştirilerek ve genişletilerek sürdürülmüş ve aynı yöndeki adımların, diğer Batı toplumlarında da gerçeklik kazandığı görülmüştür. Diğer Batı toplumlarında, bu alanda atılan ilk adımların örnekleri olarak Norveç'te 1905'te hastalık sigortası, İsveç'te yaşlılık ve sakatlık sigortası, İsviçre'de 1911'de iş kazaları sigortası İngiltere'de 1908'de yaşlılık sigortası, 1911'de hastalık ve sakatlık sigortası ve aynı tarihte Dünyada ilk

kez olmak üzere işsizlik sigortası, Fransa'da 1910'da yaşlılık sigortası yürürlüğe sokulmuştur.

1929 ekonomik bunalımından sonra ilk kez ABD'de kullanılmaya başlanan “ Sosyal Güvenlik” kavramı, 1948 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen İnsan Hakları Beyannamesi'nde yer alarak evrensel bir kavram olmuştur (Akbulak, 2004: 2).

İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda, hastalık, işsizlik ve yaşlılık gibi bireysel sorunların çözümünde kısmi yaklaşımların yerine, ekonomik sistemin neden olabileceği risklere karşı tüm nüfusu kapsayacak geniş kapsamlı bir korumanın hedeflendiği görülmektedir. Sosyal güvenlik sisteminin modern dönemi olarak adlandırılan bu dönemde, yoksulluk sorununa belirli bir bütünsellik içinde yaklaşmış, birbirine uyumlu çözümler geliştirilmesi olanaklı hale gelmiştir. Sosyal korumanın amaçlarını belirleyen sosyal güvenlik politikaları ve bu politikalara işlerlik kazandıran kurumsal yapı oluşturulmuştur. Sosyal risklerin sonuçlarını gidermek kadar, bu risklerin ortaya çıkmasını önleyen tedbirlerin alınması da önem kazanmıştır .

Böylece; tüm dünyada, toplumun sağlıklı fertlerden oluşması ve sağlık durumlarının devamının sağlanması önemli bir hedef olarak görülmekte ve bu durum ülkelerin ekonomik kalkınmasında önemli bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve yaşam düzeyinin yükseltilmesinde devletçe sağlanan en önemli katkılardan biri, toplumun bütününe yaygınlaştırılan bir sağlık hizmetinin geliştirilmesidir. Bu gelişim, beşeri sermayenin kalitesini artırması yönüyle de ülke kalkınmasına olumlu katkılar sağlamaktadır (bumko.gov.tr).

Ancak, 1970'lerde yaşanan petrol krizi sonrası ortaya çıkan gelişmeler ve 1980'lerde görülen ekonomik durgunluk, gerileme ve artan bütçe açıkları tüm dünyada sosyal güvenlik alanında yeni açılım gereksinimlerini doğurmuştur.

Nitekim, 1980'ler ile 1990'ların, sosyal güvenlik politikalarında büyük bir değişimi içerdiği, bir çok devletin sosyal güvenlik sistemlerine yeni bir Şekil vermeyi hedefledikleri görülmektedir. Bazı ülkelerde sosyal güvenliğin büyük lde özelleştirilmesi gibi radikal bir değişimi içerirken, bazılarında kısmi bir özelleştirmeyi içeren ılımlı bir dönüşümü ortaya koymaktadır. Diğer bir kısım ülkelerde ise sosyal güvenliğin özelleştirilmesi konusunda tartişmalar yapılmakta, ancak somut adımlar, bugün için atılmamaktadır (cmis.org. tr).

Halkını sosyal risklere karşı koruma altına alan devletler koruyucu sistemlerini ülkelerinin iktisadi ve sosyal gelişmişlik düzeyine, geleneklerine, komşu ülkelerden aldıkları örneklere, st düzey siyasetlerinin ve bürokratlarının tercihlerine ve nihayet bilim adamlarının tavsiyelerine uygun olarak oluşturmaktadır. Bu itibarla, dünyada tek bir sosyal hukuk düzeni mevcut olmayıp her ülkenin kendine özgü bir yapılanması vardır. Ancak söz konusu yapılanmalar ortak özellikleri dikkate alınarak gruplandırılabilir. Nitekim sosyal sistemlerini şu temel başlıklar altında tasnif edebilmek mümkündür (harb_is.org. tr):

1. İşçi Sigortası Sistemi: İşçilerin içinde bulunduğu ağır çalışma koşulları ve gereksinimleri olan sosyal güvence, Almanya İmparatoru I'nci Wilhelm ve Başbakan Bismarck tarafından fark edilince gerekli reformlar yapılmaya başlandı. Ülkede dağınık Şekilde bulunan sigorta kurumları, birleştirilerek hizmet ve ödemelerde standartlaşmaya gidildi. Sigortalı olmak zorunlu hale getirildi. Bu amaçla 1883'de hastalık, 1884'de kaza ve 1889'da yaşlılık ve sakatlık sigortaları kuruldu. Daha sonra bu ülkeyi, Avusturya ve diğer birçok ülke örnek aldı.

2. Halk Sigortası Sistemi: İngiltere kendine özgü bir model oluşturdu. Bir "Sosyal Güvenlik Komisyonu" kurularak başkanlığına Sir William Beveridge atandı. Beveridge, ülkede mevcut sosyal tarafların (127 kuruluşun) görüşlerini alarak yeni bir sistem geliştirildi. Kendi adı ile anılan bu düzende, sadece çalışanlar değil ülkedeki tüm fertler koruma kapsamına alınmaktadır. Klasik sosyal riskler için (iş kazası, meslek hastalıkları, hastalık, analık, malullük, yaşlılık ve ölüm) 15 – 65 yaş arası herkes prim öder. Primler işçi ücretlerinin yüzdesi üzerinden, belirlenen miktar

kadar ödenir. Bu sistemde müstahdem, işçi, bağımsız çalışan ve memur ayrımı yoktur. Çalışanların kendilerine özgü bir sigorta kurumu mevcut değildir. Hizmetler merkezi bir kurum ve ona bağlı taşra teşkilatı tarafından sağlanır. İşçiler, ister iseler ek sigorta kurumu kurabilirler.

3. Karma Sistem: İşçi sigortası ve halk sigortasının birlikte uygulandığı modeldir.

4. Devletçe Bakım Sistemi: Yeni Zelanda ve Danimarka gibi bazı ülkeler, tüm sosyal riskler bakımından sigorta sistemini devre dışı bırakıp, sağlanacak edimlerden sadece devleti sorumlu tuttular. Örneğin, Yeni Zelanda'da geliri yetersiz tüm fertler toplumdaki fertler, sosyal haklarından yararlanma hakkına sahip sayılmaktadır. Yararlanmanın kapsamı, önceki kazanç düzeyine göre belirlenmektedir. Giderlerin finansmanı, prim yerine vatandaşların ödemekte oldukları vergilerle karşılanır

5. Özel Sigorta Sistemi: Bu konudaki ilk çalışmalar Şili' de başlamıştır. Sözü edilen ülkede, çalışma hayatına yeni girenler özel şirketlerle poliçe imzalamışlar, eski çalışanlara ise iki seçenek sunulmuştur. Mevcut sistemde çalışmaya devam etmek ya da eski emeklilik hakları da devredilmek suretiyle yeni kurulan sandıklara tabi olmak. Özel sigorta işçiler için zorunlu, bağımsız çalışanlar için isteğe bağlı tutulup işveren prim payı kaldırılmış, böylece istihdamda rahatlatma amaçlanmıştır. 1981 yılında başlayan bu model, çalışanlar için olumlu sonuçlar doğurmamıştır. Söz konusu modelin ülkemize yansımaları, bireysel emeklilik uygulamasıdır.

6. Kişisel Tasarruf Sistemi: İşletmelerde bir komisyon ile bir yaşlılık parası fonu kurulmakta ve tasarruflar komisyon tarafından yönetilmektedir. Anılan nedenle denilebilir ki, Tayvan'da sosyal güvenlik sigorta kurumlarınca değil, işletme komisyonlarınca sağlanmaktadır. Diğer yandan, fon ile işçi arasında ne bir sigorta ne de bir tasarruf ilişkisi mevcuttur. Emekliliğe esas para, ödenmeden önceki dönemde işverenin para rezervi olarak görülmektedir. Ertelenmiş ücret olarak görülen fondaki

birikim zorunlu tasarruf olarak da nitelenmektedir. Dolayısıyla, söz konusu kurumun ülkemizdeki hem kıdem tazminatı hem de zorunlu tasarruf müesseselerinin yerini almış olduğu söylenebilir.

1.6.2. Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sistemleri

Sosyal güvenlik sisteminin Türk tarihi içerisindeki yeri ve gelişimi ise, oldukça ilginç ve etkileyicidir. Bu sistemin gelişimi Selçuklular, Osmanlılar ve Cumhuriyet Dönemi olmak üzere üç bölümde incelenecektir.

1.6.2.1. Selçuklular Dönemi

Anadolu da kurulan Türk devletlerinde, usta-çırak yöntemi ile hekim yetiştiren “şifaiye” adındaki tıp medreseleri ve hastaneler açılmıştır. Yoksulların hizmetlerinden ücretsiz yararlandığı bu hastaneler, dönemin varlıklı aileleri tarafından yaptırılmış ve vakıflar tarafından idare edilmiştir. Bu hastanelerden ilkinin Mardin’de Artukoğullarından Eminüddin tarafından 1108-1112 yılları arasında yaptırılmış olan hastane olduğu bilinmektedir. Selçuklu oğlu Gıyaseddin Keyhüsrev, 1205 yılında Kayseri de hastane yaptırmıştır. Bu yapı tıp okulu özelliğini taşıması ile Türk tıp tarihinde de önemli bir yeri vardır. Bir çok merkezde Darüşşifalar kurulmuştur. Selçuklular döneminde koruyucu hekimliğe çok önem verilmiştir. O dönemde Anadolu’da tedavi amaçlı 300 e yakın kaplıcanın hizmet verdiği bilinmektedir (Oral, 2002: 151).

1.6.2.2. Osmanlı Dönemi

Osmanlı Devleti’nde Batıda olduğu gibi, sosyal güvenlik düşüncesi, karşılıklı yardımlaşma anlayışı ile başlamış ve gelişmiş; emeği ile geçinenlerin sosyal güvenliği dört esasa dayandırılmıştır. Bunlar, Aile İçi Yardımlaşma, Ahilik Teşkilatı, Lonca Teşkilatı, Sosyal yardımlardır (Akbulak, 2: 2004);

- Sosyal Güvenliğin Aile İçi Yardımlaşmayla Sağlanması: Osmanlı topluluğunda halkın sosyal güvenliği temel olarak aile içi yardımlaşmayla sağlanmaktadır. Halk daha çok gelirini tarım kesiminde ya da el sanatlarında çalışarak kazanmaktadır. Tarım kesiminde hastalık, sakatlık, ölüm nedeniyle oluşabilecek boşluk yine ailenin geri kalan fertleri tarafından doldurulur. Aynı durum el sanatlarında meydana geldiği zaman gelir düşer, aile içinde ikame de el sanatlarında güçtür. Ailede kişi sayısı azaldıkça bu oran daha da çok azalmaktadır. Dolayısıyla da el sanatlarında çalışanların sosyal riskleri daha fazladır. Bu nedenle de Osmanlı Devleti zorunlu esnaf birliklerini (ahiler,loncalar) kurmuşlardır.

- Ahilik Teşkilatı: Osmanlı Devleti'nde esnaf örgütlenmesinin ilk dönemlerinde, ahilik teşkilatı(örgütü) yer alır. Arapça bir kelime olan ve “kardeşim” anlamına gelen “ahi” kelimesinden adını alan bu teşkilatın üyeleri arasında kardeşlik ve dayanışma çok esaslı bir şekilde yer etmiştir. Anadolu'da göçebe kültüründen şehir kültürüne geçişte bir vasıta olan ahilik, her iki kültürün de benimsediği ahlaki değerlerle bütünleşmiştir. Ahiler, bir sanat ve meslek topluluğu olmakla beraber, asıl iktisadi niteliklerinden ziyade dinsel, sosyal ve politik değerleri özünde toplayıp bir araya getirme ve cömertlik, muhtaçlara yardım, zulüm görenleri koruma gibi yönleriyle tanınmışlardır. Anadolu'da 12. yüzyılda görülmeye başlayan ve bir süre sonra Osmanlı Devleti'nin kurulmasında önemli rol oynayan dini ve sosyal nitelikli bu teşkilat sosyal açıdan Osmanlı devletinin kuruluşunda çok önemli görevler üstlenmiş; Anadolu'da güvenliği sağlayarak güçlerini dış işlerine yöneltmek durumunda olan Osmanlıların yükünü hafifletmiştir. Osmanlı Devleti kuruluş aşamasını tamamladıktan sonra üstlendikleri göreve ihtiyaç hissedilmeyen ahilik, sadece hayırsever esnaf kuruluşları haline dönüşerek toplumsal bir görev üstlenmişlerdir (www.e-akademi.org. tr).

- Lonca Teşkilatı: Esnaf sınıfı dayanışma sandıkları oluşturmuşlardır. Bu sandığa yapılan yardımlar hastalıkta, ölümden, doğumda yardım amaçlı kullanılmıştır. Sandıklar lonca başkanı tarafından yönetilmiş. Gelirler ve giderler bu başkan tarafından belirlenip sonunda lonca yönetim kurulu sandığına ve esnaf birliğine rapor verilmiştir. Lonca teşkilatı bir anlamda da şimdiki sosyal sigortalar kurumunun bir

çekirdeği olarak kabul edilebilir.

- Sosyal Güvenliğin Sosyal Yardımlar İle Sağlanması: Bunlar din kurallarına göre yapılan veya vakıfların yaptığı yardımlardır. İslam dininin emrettiği şekilde yapılan fitre, zekat, kurban kesme, adak adama, kefaletler, bağışlar, sadakalar gelirin zenginden fakire doğru kaymasını sağlamaktadır. Diğer bir yardım ise vakıflar sayesinde yapılandır. Bu zengin kimselerin bir takım taşınmaz mülklerini vakıfa tahsis etmeleri ile mümkün olmaktadır.

1.6.2. 3. Cumhuriyet Dönemi

Büyük Millet Meclisi çalışma hayatını ilgilendiren, ancak sosyal güvenlikle de ilgili hükümler içeren ilk hukuki düzenlemeyi 28.04.1921 tarihinde 114 sayılı “Zonguldak ve Ereğli Havza_i Fahmiyesin’nde Mevcut Kömür Tozlarının Amale Menafi Umumiyesi’ne Furuhtuna Dair Kanunu’nu çıkarmakla gerçekleştirmiştir. 24 Nisan 1930 tarihinde de “Umumi Hıfzısıhha Kanunu” da sosyal güvenlikle ilgili düzenlemeler içermektedir. 1 Haziran 1930 tarihinde yürürlüğe giren 1683 Sayılı Kanunla; devletin emniyet mensupları, öğretmenleri, ordu mensupları gibi mülki ve askeri personellide sürekli ve asli maaşlı memurlarının emeklilik hakları sisteme bağlanmıştır (Ergenekon, 2001:29).

1945 yılında Sosyal Sigortalar ile Türk-İş ve Çalışma Bakanlığı’nın kuruluşu aynı zamanda gerçekleşmiştir. Aynı yıllarda çok partili hayata geçmeye de karar veren Türkiye, demokratik Avrupa’nın değerlerini benimsemeye çalışmaktadır. Türkiye’de devlet, sosyal güvenlik kuruluşları oluşturmak için çaba gösterirken, halkın bu konuda hükümetleri zorladığını söylemek pek mümkün değildir. O yıllarda, ülkenin gelişmişlik düzeyi, Batı ülkelerindeki yaşam standardını yakalama şansı vermediğinden, insanların talepleri sınırlı kalmış, küçük bir kesim dışında herkesin yaşam düzeyi neredeyse birbirinin aynı seviyede olmuştur (Akbulak, 2004: 6).

1949 yılında verem savaş dernekleri kurulmuştur. 1949 yılında 5434 sayılı Kanın ile memurların sosyal güvenliği sağlanmak üzere TC Emekli Sandığı kurulmuştur.

1950'lerde devlet hastaneleri uygulamaları ile tedavi hizmetlerinin tamamen genel bütçeden karşılanması düşüncesi pekiştirilmiş ve yerel yönetimlere bırakılan tedavi hizmetleri Sağlık Bakanlığına devredilerek hastane hizmetlerinin devlet eliyle tüm Anadolu'ya yayılması amaçlanmıştır. 1952'de Ana çocuk Sağlığı Teşkilatı kurulmuştur (Oral, 2002: 157).

1961 Anayasasında 49. madde, sağlık hakkı ile ilgili hükme yer vermektedir. 49. madde hükmüne göre, "Devlet, herkesin beden ve ruh sağlığı içinde yaşayabilmesi ve tıbbi bakım görmesini sağlamakla ödevlidir." 5.1.1961'de 224 sayılı "Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanun" içeriğinde bir çok "Sağlık Evleri" ve "Sağlık Ocakları", "Sağlık Merkezleri" kurulmuştur. Fakat sosyo-ekonomik ve politik faktörler nedeniyle en önemlisi mali kaynak ve nitelikli iş gücü yetersizliği nedeniyle verim alınamamıştır (Orhaner, 2000: 37).

Küçük esnaf ve sanatkar ile bağımsız çalışanlar gibi dar gelirlili ve büyük bir nüfusun sosyal güvence altına alınabilmesi, ancak 1971 yılında gerçekleşebilmiştir. Bağ-Kur'un kuruluşunun gecikmesi Emekli Sandığını değil, ancak yeni filizlenen sosyal güvenlik anlayışı, bir çok esnafın SSK'da yığılmasına yol açtığından SSK'yı oldukça zora sokmuştur (Akbulak, 2004: 7).

1982 Anayasasında ilk kez sağlık hizmetlerinde özel sektörden söz edilmiş, sağlık hizmetlerinin yaygınlaşması için kanunla genel sağlık sigortasının kurulabileceği belirtilmiştir. 1984'te sağlık personeline duyulan sayı ihtiyacı oldukça artmış ve yetersiz kalmıştır (Orhaner, 2000: 36).

1985 yılında Sağlık Bakanlığı Dünya Bankası heyeti ile Sağlık reformlarını gerçekleştirmek üzere görüşmeye başlamıştır. Sağlık sektörünü açık Pazar ekonomisine adapte etme yolunda ilk girişim 1987 yılında kabul edilen "Temel Sağlık Hizmetleri Kanunu"dur. Kanun genel bir sağlık sigortası oluşturmanın ilk adımlarını tanımlamıştır.

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Müsteşarlığı 1988 yılında sağlık sektöründeki sorunları ve alternatif çözümleri belirlemek amacıyla bir Master Plan etüdü yapmaya karar vermiştir. Çalışma, Türk ve yabancı şirketlerden oluşan bir konsorsiyum tarafından yürütülmüş ve 1990 yılında tamamlanmıştır. Hazırlanan Rapor, sektörün varolan durumunu kapsamlı olarak açıklamış ve sağlık hizmetlerinin acil gereksinimlerini ortaya koymuştur. Bunlar; mevcut uygulamayı iyileştirmek, serbest pazar stratejisi, ulusal sağlık hizmeti stratejisi ve bir ara stratejidir (www.un.org. tr).

DPT Müsteşarlığı' nın başlattığı çalışmanın temelinde Sağlık Bakanlığının 1985'lerde Dünya Bankası ile başlatılan ve 1987 yılında Dünya Bankası'nın Türkiye'deki sağlık durumunu değerlendiren bir anlaşmanın yapılmış olması yatmaktadır. 1988'de ilk Dünya Bankası projesinin taslağı hazırlanmış, bir yıl sonra da anlaşma imzalanmıştır. 1990 yılında herkese sağlık hedeflerini belirleyen "Türkiye Ulusal Sağlık Politikası" belgesi hazırlanarak DSÖ' ne sunulmuştur. Üç temel unsur içermektedir. Bunlar; Dünya Bankası projeleri, sağlık reformu çalışmaları ve ulusal sağlık politikası hazırlamadır (www.un.org. tr).

BÖLÜM 2: ÜLKEMİZDEKİ SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI

Mevcut sosyal güvenlik sistemimiz büyük ölçüde sosyal sigorta esasına göre faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlara dayalı bir organizasyona sahiptir. Sosyal güvenlik ihtiyacı daha ziyade bu organizasyonlar tarafından karşılanmaktadır. Ülkemizdeki sosyal güvenlik kurumlarını dört ayrı sınıfta toplamak mümkündür. Bunlar (Altıparmak ve Özkan, 1999: 428);

- Sosyal Sigortalar Kurumu
- Emekli Sandığı
- Bağ-Kur
- Banka ve Sigorta Şirketlerine ait Özel Sigorta Kurumları

Genel anlamda incelendiğinde ise gerek prim esasına göre çalışan gerekse prime dayalı olmayan çok sayıda sosyal güvenlik kurumu bulunmaktadır. Bunları üç bölüme ayırırsak sırasıyla (Akbulak, 2004: 23);

1. Düzenleyici Kuruluşlar

- Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı
- Bağ-Kur Genel Müdürlüğü
- Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü
- Yeşil Kart Uygulaması
- 65 Yaş Aylığı

- Ereğli Amele Birliği
- Sosyal Güvenlik Kurumları Başkanlığı
- 506 Sayılı Kanun'un Geçici 20. Maddesi Kapsamındaki Sandıklar

2. İlgili Kuruluşlar

- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü
- Çıraklık Eğitim Merkezi Genel Müdürlüğü
- İl Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
- Başbakanlık Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu
- Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü

3. Tamamlayıcı Kuruluşlar

- Özel Sigortalar
- Özel Emeklilik Şirketleri ve Fonları
- İlköğretim Öğretmenleri Yardımlaşma Sandığı (İLKSAN)
- Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK)

2.1. T.C. Emekli Sandığı

2.1.1. Emekli Sandığının Kuruluşu

T.C. Emekli Sandığının tarihi çok eskiye dayanmaktadır. Emekli sandığını sunduğu birtakım hizmetleri veren ilk kurumlar 19. y.y. da memleketimizde görülmeye başlamıştır. Memleketimizde ilk kurulan emekli sandıkları 1866 tarihli kanunla kurulan subaylar ve dul ve yetimleri emekli sandığıdır. Bunu 1880 tarihli kanunla kurulan mülki memurlarla dul ve yetimleri emekli sandığı takip etmiştir. Bu sandıklar iştirakçilerinin aylıkları ve kurumlarının katkıları ile finanse edilmişlerdir. Daha sonra 01.06.1930 tarihinde bu iki sandık birleşmiş ve finansmanı devlet bütçesinden karşılanmıştır. Devletçe ekonomik ve ticari amaçlı müesseseler kuruldukça bunlarda çalışan memur ve hizmetlilerle, Devlet bütçesi dışında idare olunan belediye özel idare ve ortak oldukları kurumlarda çalışanlarında sosyal güvenlikleri kurulan ayrı emekli sandıkları kurularak sağlanma yoluna gidilmiştir (Çubuk, 1982: 70).

Fakat zamanla ayrı ayrı kurulan bu sistemlerin birçok problemi ortaya çıktığı görülmüş. Bu sebeple de; Sosyal Güvenlik kurumlarının dağınık durumuna son verilmesini ve “ sosyal güvenlikte birlik” ilkesinin gerçekleşmesini sağlamak amacıyla, ilk defa 01.01.1950 tarihinde bir adım atılarak 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kurumu yürürlüğe konulmuştur (Şide, 2005: 29).

2.1.2. Emekli Sandığının Görevleri

Sandık çeşitli yasal düzenlemelerle verilen aşağıdaki görevleri yerine getirmektedir (maliye hesap uzmanları vakfı, 2005);

- 5434 sayılı kanun hükümleri gereğince; emekli, malullük, vazife malullüğü, dul ve yetim aylıklarını bağlar, değiştirir, yükseltir, emekli ikramiyeleri, ölüm yardımı, evlenme ikramiyeleri, toptan ödeme, keseneklerin geri verilmesi ve sosyal yardım zamlarına ilişkin işlemleri yapar.
- Vatani hizmet, er vazife malullüğü, Kore ve Kıbrıs gazileri aylıklarını bağlar.

- 2022 sayılı Kanun uyarınca 65 yaşını doldurmuş muhtaç ve güçsüz kişilere, 65 yaşını doldurmamış olmakla birlikte malul ve sakat olan Türk vatandaşlarına aylık bağlar.
- 5434 sayılı Kanun geçici 139. maddesi uyarınca sağlık yardımları yapar.
- Amaçlarını gerçekleştirmek için gerekli gelir toplar ve yasada yazılı şartlar çerçevesinde işletir.
- Harp malulleriyle şehit dul ve yetimlerine tekel paylarını ödeme işlemlerini yapar.
- Dinlenme ve bakımevleri tesis eder ve işletir.
- 2978 sayılı Vergi İadesi Hakkındaki Kanun uyarınca Sandıktan aylık alan emekli, dul ve yetimlerin vergi iadesi işlemlerini yönetir.
- Kanunlarla kendisine verilen diğer görevleri yerine getirir.

2.1.3. Emekli Sandığı Kurumunun Amacı

T.C. Emekli Sandığının iştirakçilerine sağlamış olduğu en önemli amacı kişilere sağlık yardımı sağlamaktır. Sağlık yardımı ancak aylık aylık bağlandıktan sonra iştirakçilere ve hak sahiplerine yapılabilir. 5434 sayılı Kanunun Geçici 139. maddesine göre bu sağlık yardımları aşağıdaki gibidir (Orhaner, 2000: 65);

- Klinik ve laboratuvar muayenelerinin yapılmasını sağlamak.
- Gerektiğinde sağlık müessesine yatırılma olanağı sağlamak.
- Sigortalıya iş göremezlik gelirinin sağlanması. Kaza ve hastalığın etki derecesine göre sigortalıya sağlanan bu gelir sürekli veya geçici olabilir. Bu yüzden iş kazası ve

meslek hastalığı sonucunda yapılan tedaviye rağmen meslekte kazanma gücünün en az %10'nu kaybettiği tespit edilenlere sürekli iş göremezlik geliri ödenmesini sağlamak.

- Tedavi süresince gerekli ilaç ve iyileştirme vasıtalarının sağlanmasını gerçekleştirmek

2.1.4. Emekli Sandığı Kurumunun Teşkilat Yapısı

Madde 1 - Maliye Bakanlığına bağlı olmak ve bu kanunda yazılı emeklilik işlerini görmek üzere, Ankara'da (Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı) kurulmuştur.

Sandığın tüzel kişiliği vardır. 26/6/1938 tarihli ve 3460 sayılı kanunun bu kanuna aykırı olmayan hükümleriyle 3/7/1939 tarihli ve 3659 sayılı kanun hükümleri bu Sandık hakkında da uygulanır.

Sandığın, gerekli görülen yerlerde şube ve ajanları bulunur.

Madde 2 - Sandığın organları şunlardır:

1. Genel Kurul;
2. Yönetim Kurulu;
3. Genel Müdürlük;
4. Sağlık Kurulu;

Sandığın Genel Kurulu, 3460 sayılı kanunda gösterilen "İktisadi Devlet Teşekkülleri Genel Kuruludur".

Madde 3 - (Değişik : 13/11/1981 - 2559/1 md.)

T.C. Emekli Sandığı Yönetim Kurulu :

a) Genel Müdür,

b) İki Genel Müdür Yardımcısı,

c) Başbakanın önerisi ile atanan bir ve Maliye Bakanının önerisi ile atanan iki, Üyeden teşekkül eder.

Genel Müdür aynı zamanda Yönetim Kurulu Başkanıdır. Genel Müdürün bulunmadığı hallerde toplantılara Başkanca belirlenecek Genel Müdür Yardımcısı üye başkanlık eder.

Yönetim Kurulu haftada en az iki defa ve üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır. Kararlar çoğunlukla alınır. Oylarda eşitlik olduğu takdirde Başkanın bulunduğu taraf çoğunluğu sağlar.

(Değişik: 28/3/1988 - KHK. 318/5 md.) Dışarıdan atanan yönetim kurulu üyelerinin görev süresi üç yıldır. Bunların en az lisans düzeyinde yüksek öğrenim görmüş olmaları ve T.C.Emekli Sandığı'na tabi görevlerde çalışmış bulunmaları şarttır. Süreleri biten üyeler yeni üyeler atanıncaya kadar görevlerine devam ederler.

Madde 4 - (Değişik: 3/3/1954 - 6311/2 md.)

İdare Meclisine gerek 12 nci maddede yazılı kurumların memurlarından naklen gerek açıktan reis ve aza tayin edilebileceği gibi buralara asli vazifeleriyle ilgileri kesilmemek suretiyle memurlardan da tayin yapılabilir. Ancak bu suretle tayin edileceklerin adedi mevcudun yarısını geçemez.

Asli vazifeleriyle ilgileri kesilmemek suretiyle tayin olunacaklara verilecek ücret, kadro ücretinin üçte ikisini geçmemek üzere İcra Vekilleri Heyetince tespit olunur.

Reis ve aza teklif ve tayin olunabileceklerin yüksek tahsil yapmış olmaları, maliye, ekonomi, hukuk, bankacılık, sigortacılık, emeklilik, mühendislik veya mimarlık kollarından birinde ihtisas sahibi bulunmaları şarttır.

Madde 5 - Yönetim Kurulu haftada en az 2 defa toplanır. Başkanın bulunmadığı toplantılara, Yönetim Kurulu üyelerinin Genel Müdürden başka, aralarında seçecekleri biri başkanlık eder.

(Değişik : 3/3/1954 - 6311/3 md.) İdare Meclisi en az dört kişi ile toplanır. Kararlar toplantıda bulunanların ekseriyetiyle verilir.

İlk toplantıda salt çoğunluk olmazsa ikinci toplantıda çoğunluk ile karar verilir. Oylarda eşitlik olursa, başkanın bulunduğu taraf tercih edilir.

Madde 6 - (Değişik: 1/6/1976 - 2013/2 md.)

Sandığın bir Genel Müdürü ile sayısı üçten az olmamak ve Bakanlar Kurulunca tespit edilmek üzere yeteri kadar Genel Müdür Yardımcısı bulunur. 17/6/1938 tarih ve 3460 sayılı Kanunun 18 inci maddesi hükmü mahfuz kalmak şartıyla 4 üncü ve daha yukarı derecedeki memurlarla bunların aylıklarına muadil ücret alan hizmetliler genel müdürlüğün teklifi üzerine Müdürler Kurulu, bunların dışında kalanlar Genel Müdür tarafından tayin edilir.

Madde 7 - Sağlık Kurulunda:

a) Milli Savunma Bakanlığınca,ordu kadrosundan tayin olunacak bir uzman subay hekim;

b) Sağlık Bakanlığınca tayin edilecek bir uzman hekim;

c) Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı kadrosundan bu kurula memur edilecek bir uzman hekim; olmak üzere 3 üye bulunur.

Kurul; her yıl aralarından birini gizli oy ile başkan seçer, üyelerinin tamamı ile toplantı yapar, gereken hallerde dışarıdan uzman hekimlerin mütalâalarını da alır.

İlgili; yazı ile isterse göstereceği bir hekim, kendisi hakkında verilecek kararın görüşülmesinde, Kurula üye olarak iştirak ettirilir.

Kurul, kararlarını Genel Müdürlükten evrakın kendilerine verilmesi tarihinden itibaren en çok 15 gün içinde çoğunlukla verir. Oylarda eşitlik halinde Başkanın bulunduğu taraf tercih edilir.

(Ek: 16/1/1953 - 6015/1 md; Değişik: 18/7/1963 - 294/1 md.) Sağlık Kurulu üyelerine ayda (400) lira ücret verilir.

Madde 8 - (Değişik: 7/5/1986 - 3284/1.md.)

Yönetim Kurulu, Sandığın en yüksek seviyede yetkili ve sorumlu karar organıdır.

Yönetim Kurulunun görevleri şunlardır:

- a) Genel Müdürlükçe hazırlanacak yıllık bütçe ve kadroları inceleyip tespitlerini,
- b) Genel Müdürlüğün teklifi ile bütçenin bölümleri içinde uygun gördüğü aktarmaları yaparak, bölümler arasındaki aktarma teklifleri ile ek ve olağanüstü ödenek tekliflerinden uygun gördüklerini,
- c) Sandık gelirlerinin ve mevcutlarının işletilmesi için Genel Müdürlükçe hazırlanan yatırım planlarını inceleyip uygun gördüklerini,
- ç) Genel Müdürlükçe hazırlanacak kamulaştırma tekliflerinden karara bağladıklarını,

Maliye Bakanlığının onayına sunmak;

d) Müteakip yılın en geç 15 Temmuzuna kadar Genel Müdürlükçe hazırlanacak bilanço ve kr ve zarar hesaplarını inceleyip, uygun görürse onayladıktan sonra, yapılan işlere ait rapor ile birlikte yine aynı yılın en geç Temmuz ayı sonuna kadar Yüksek Denetleme Kuruluna vermek;

e) Genel Müdürlükçe hazırlanacak teklif zerine Sandığın genel politikasını tespit etmek;

f) Kanun, tüzük ve yönetmeliklerin uygulanması ve uygulamayla ilgili prensiplerin tespiti, vazife veya harp malullkleri ile er vazife malullklerinin Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun kapsamına girenlerin tespiti ile kendisinden aylık bağlanacak iştirakiyi veyahut emekli, adi malullük, vazife malullüğü veya harp malullüğü, er vazife malullüğü aylığı alanı kasden ve haksız yere öldüren veya öldürmeye teşebbüs edenlere veyahut malul sayılacak hale getirenlere yada kendisine aylık bağlatacak iştirakiye, emekli, adi malullük, vazife ve harp malullüğü, er vazife malullüğü aylığı alana veya bunların ailesine karşı ağır bir cürüm işlediğinden veyahut bunlara karşı kanunen mükellef olduğu görevleri yerine getirmede büyük bir kusur işlediğinden dolayı lme bağlı bir tasarrufla mirastan ıskat edilenlere ve emeklilik hakkı düşenlere aylık bağlanmaması için Genel Müdürlükçe hazırlanacak her çeşit teklifleri inceleyerek karara bağlamak;

g) Sandığın mali durumunu aralıksız denetlemek suretiyle gelirleri ile yürürlükteki aylık bağlama ve ödeme hükümleri hakkında alınması gereken tedbirleri gerekçesiyle birlikte Maliye Bakanlığına bildirmek;

h) Dava açmak, icra kovuşturması yapmak, fayda görürse bunlardan feragat etmek ve Sandığın leh ve aleyhindeki dava ve takipleri sulh ve tahkim yolu ile halletmek;

i) İmza yetkisi verileceklerle bunların yetkilerinin derecesini belli etmek;

j) Genel Müdürlüğün teklifi zerine, Sandığın sermayesinin işletilmesi yollarını bu Kanunda yazılı esaslara göre tayin etmek;

k) Fevkalâde mesaisi görülen memurlara her yıl için iki aylık tutarını geçmemek üzere ikramiye verilmesi hakkında Genel Müdürlük tarafından yapılacak teklifleri karara bağlamak;

l) Genel hükümlere göre uzman yerli ve yabancı sözleşmeli personel çalıştırılmasına karar vermek;

m) Özel kanunlarda yer alan atama hükümleri saklı olmak kaydıyla dördüncü ve daha yukarı derecedeki Sandık personelinin, Genel Müdürlüğün teklifi üzerine atamalarını yapmak;

n) Kanun tasarı ve teklifleri hakkında Sandığın görüşlerini belirtmek ve Genel Müdürlükçe hazırlanacak tüzük tasarılarını ve yönetmelikleri inceleyerek onaylamak;

o) Gerekli görülen hallerde genel hükümlere göre, merkezde başkanlıklar, taşrada bölge müdürlüğü, şube müdürlükleri ile irtibat büroları açılmasını sağlamak üzere Genel Müdürlüğün teklifini karara bağlamak;

p) Kanun ve tüzüklerle verilecek diğer görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.

Yönetim Kurulu, bu görevlerinin bir kısmını Genel Müdürlüğe devredebilir.

Emekli, adi malullük, vazife ve harp malullüğü, er vazife malullüğü, dul ve yetim aylıklarına, harp malullüğü ve sosyal yardım zamlarına, toptan ödemeye, kesenek iadesine, emeklilik ve evlenme ikramiyeleri ile ölüm yardımlarına ait tahakkuk ve ödeme işlemleri ve bunlara ilişkin düzeltme, kaldırma, iptal ve ret işlemleri ile yönetmeliklerde belirtilen sair işler Genel Müdürlükçe yürütülür.

Madde 9 - (Değişik : 7/5/1986 - 3284/2 md.)

a) Yönetim Kurulunun 8 inci madde gereğince, Maliye Bakanlığının onayına sunulacak kararlarının birer örneği 15 gün içinde bu Bakanlığa gönderilir. Bakanlıkça kanun ve tüzük hükümlerine uygun görülmeyen kararların, gerekçesi bildirilerek düzeltilmesi istenebilir. Yönetim Kurulu isteği yerinde görürse kararını düzeltir. Aksi halde karşı görüşü ile birlikte Bakanlığa sunar. Bakanlık görüşünde ısrar ederse Yönetim Kurulu, kararını düzeltir.

b) Yönetim Kurulunun 8 inci maddenin (f) fıkrasında yazılı konularla ilgili kararlarının birer örneği 15 gün içinde Maliye Bakanlığına bildirilir.

Maliye Bakanlığı kendisine gönderilen bu kararlardan kanun ve tüzük hükümlerine uygun görmediklerinin düzeltilmesini 30 gün içinde gerekçesi ile birlikte resen Sandıktan isteyebilir.

Bakanlığın bildirim üzerine, Yönetim Kurulu kararını düzeltmezse bu kararı dosyası ile birlikte Bakanlığa yollar. Bakanlık, görüşünde ısrar ederse bu konuda Danıştayın görüşü alınır.

İlgililer hakkında alınmış kararlar ile Genel Müdürlükçe yapılan tahsis işlemlerine ait bildirimler, ilgililerin adreslerine iadeli taahhütlü olarak gönderilir. Bunlara karşı ilgililer idari dava açabilir.

Madde 10 - Genel Müdür Sandığının işlerini kanun, tüzük ve yönetmeliklerle Yönetim Kurulu kararlarına göre yürütür.

Sandığı Genel Müdür temsil eder.

Temsil vazifesini doğrudan doğruya kendisi yapabileceği gibi yardımcılarında biri veya tevkil edeceği kimse ile de yaptırabilir.

Madde 11 - Sağlık Kurulu:

- a) 50 nci maddede yazılı malullük raporlarını inceleyerek karara bağlar;
- b) İlgililerin 52 nci maddede gösterilen malullük derecelerini belirtir;
- c) Bu kanunun malullüğe ait hükümlerinin uygulanmasında düşüncelerini bildirir.

2.1.5. Emekli Sandığı Kurumunun Faydaları

2.1.5.1. Emeklilik Aylığı

Emekli aylığı emekli sandığı mensuplarının ilgili kanun hükümlerinde öngörülen fiili hizmet sürelerini doldurmaları durumunda sağlanan bir yardım türü olmasına karşın, ilgili fiili hizmet sürelerini doldurmadığı halde kanunda belirtilen şartların gerçekleşmesi durumunda emekli aylığına hak kazanılmasıdır.

Emeklilik için öngörülen fiili hizmet süresi veya yaş hadleri yürürlüğe giren her kanunda birbirinden farklı olabiliyorsa da genel olarak kadınlar için 20, erkekler için 25 yıllık fiili hizmet süresinin doldurulması gerekmektedir. Ayrıca 30 yılı fiilen hizmet etmiş kişiler kurumlarınca talep edilirse emekli edilebilmektedir. Buna ek olarak ta 65 yaşını dolduran hizmet sürelerine bakılmaksızın yaş haddinden emekli edilmektedir (Sakal, 2003: 80).

2.1.5.2. Malullük Aylığı

Madde 44 - Her ne sebep ve suretle olursa olsun vücutlarında hasıl olan arızalar veya neden oldukları tedavisi imkansız hastalıklar yüzünden vazifelerini yapamayacak duruma giren iştirakçilere (Malul) denir ve haklarında bu kanunun malullüğe ait hükümleri uygulanır.

- Görev malullüğü: Görev sırasında görevden doğan malullük hallerinde bu

malullüğün derecesine göre kişiye bağlanan aylıktır.

- Harp malullüğü: Harp sırasında meydana gelen malullüktür, aylık bağlanmasının yanı sıra ek yardım da yapılır.

- Adi malullük: Yukarıdaki iki malullüğün dışında kalan malul olma durumudur.

2.1.5.3. Emekli İkramesi

Emekliğe sevk dolayısıyla kendine ilk defa emeklilik, adi malullük veya görev malullüğü aylığı bağlanarlardan hizmet süreleri belirli bir yılı doldurmuş olanlara ve hizmet süreleri belirli bir yılı doldurmuş olanlardan ölenlerin dul ve yetimlerine görev aylıklarının belli bir katı tutarında ödenen ikramiyedir (Çakıcı, 2001: 23).

Madde89- (Değişik: 21/04/2005-5335/3Md.)

Emekli, adi malullük veya vazife malullüğü aylığı bağlanan veyahut toptan ödeme yapılan; asker, sivil tüm iştirakçilere, her tam fiili hizmet yılı için, aylık bağlamaya esas tutarların bir aylığı emekli ikramiyesi olarak verilir.

2.1.5.4. Dul ve Yetim Aylığı

Madde 66 - Dul ve yetim aylıkları:

a) Cumhurbaşkanı iken veya ayrıldıktan sonra ölenlerin,

b) İştirakçilerden fiili hizmet müddetleri 10 yıl ve daha fazla olanlardan ölenlerin,
(1)(2)

c) Emekli, adi malullük veya vazife malullüğü aylığı alanlardan (Aylığa müstahak duruma girip de henüz bağlama yapılmamış olanlar dahil) ölenlerin,

ç) İştirakçilerden 45 inci maddede yazılı vazifeden doğma sebeplerle ölenlerin veya aynı sebeplerden doğma kaza ve yaralanmaları üzerine tedavi sırasında veya ameliyat yüzünden ölenlerin;

d) Erlerden 56 ncı maddede yazılı vazifeden doğma sebeplerle veya aynı sebeplerden doğma kaza ve yaralanmaları üzerine tedavi sırasında veya ameliyat yüzünden ölenlerin;

e) Erlerden 56 ncı madde gereğince vazife malullüğü aylığı alanlardan (Aylığa müstahak duruma girip de henüz bağlama yapılmamış olanlar dahil) ölenlerin;

f) (Değişik: 9.7.1953 – 6122/3 Md.) Fiili hizmet müddetleri 10 yıl ve daha fazla olup da kesenekleri geri verilmemiş durumda olanlardan 61 yaşını doldurmadan ölenlerin,(2)(3)

g) Vazife malullüğü geçtiğinden dolayı aylığı kesilmiş ve emeklilik hakkı tanınan bir vazifeye tayin edilmemiş ve fiili hizmet müddetleri de 10 yılı doldurmuş bulunanlardan ölenlerin,(2)

Ölüm tarihinde bu kanuna göre aylığa müstahak dul ve yetimlerine bağlanır.(4)

Madde 68 - (Değişik : 15/6/1978 - 2149/1 Md.)

Dul ve yetim aylıkları:

Ölenin bağlanmış veya bu kanun hükümlerine göre hesaplanacak emekli, adi malullük veya vazife malullüğü aylıklarının;

a) Dul karı ve koca için % 50'si, aylık alan yetimi bulunmayanların dul eşlerine % 75'i, (1)(2)

b) Çocuklarla ana veya babanın her biri için % 25'i oranında bağlanır. (1)(2)

Ölenin aylığa müstahak bir dul karı veya kocası ile bir yetimi bulunması halinde, dul karı veya kocaya % 60, yetimine % 30 oranı uygulanır. (1)(2)

2.1.5.5. Ölüm Yardımı

Emekli sandığından aylık alanların vefatı halinde geride kalan haz sahiplerine kanunda belirtilen tutarlar üzerinden “Ölüm Yardımı” adı altında ödeme yapılır (Sakal, 2003: 81).

2.1.5.6. Evlenme İkramesi

Evlenme nedeniyle aylığı kesilen dul ve kız yetimlere bir defa için aldıkları dul ve yetim aylıklarının belirli bir katı tutarında ödenen ikramiyedir (Çakıcı, 2001: 24).

2.1.5.7. Toptan Ödeme

Madde 82 - Toptan ödeme, aşağıda yazılı hallerde yapılır: (1)(2)(3)(4)(5)(6)

- a) Yaş haddinden dolayı emekliye ayrılanlardan veya 61 yaşını doldurarak emekliye ayrılmalarını isteyenlerden, fiili hizmet müddetleri 15 yıldan az olanlara;(7)
- b) 39 uncu maddenin (e) ve (f) fıkralarında yazılı olanlardan; fiili hizmet müddetleri 25 yılı doldurmamış olanlara;
- c) Haklarında adi malullük hükümleri tatbik edilen iştirakçilerden; fiili hizmet müddetleri 10 yıldan az olanlara; (1)
- ç) Vazife malullüğü geçtiğinden aylığı kesilmiş ve emeklilik hakkı tanınan bir vazifeye tayin edilmemiş durumda iken (61) yaşını dolduranlardan, fiili hizmet müddetleri 15 yıldan az olanlara veya yine bu durumda iken ölen ve fiili hizmet müddetleri 15 yıldan az olanların dul ve yetimlerine; (1)(2)(7)

d) Mahkemece gaipliklerine hüküm olunan iştirakçilerden fiili hizmet müddetleri 10 yıldan az olanların; hüküm tarihinden itibaren bir yıl içinde yazı ile Sandığa müracaat eden dul ve yetimlerine,

2.2. Sosyal Sigortalar Kurumu

Türkiye'deki mevcut kurumlarından birisi de sosyal güvenlik kurumlarıdır. Kurumun amacı kurumca belirlenen sigortalı olan kişilere yardım sağlamaktır. Geniş kapsamlı olarak inceleyecek olursak;

2.2.1. Sosyal Sigortalar Kurumunun Kuruluşu

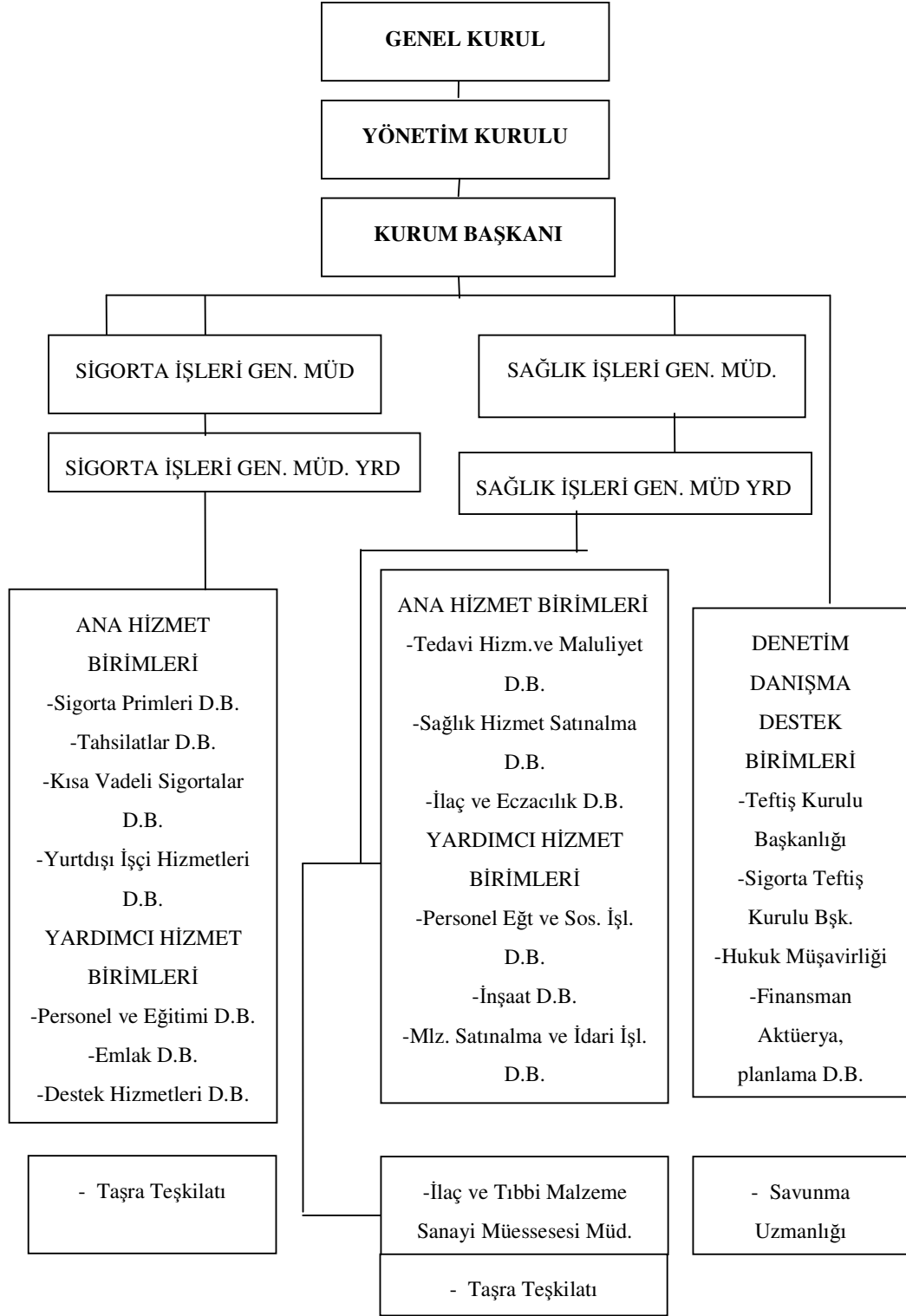
1945 tarihli 4792 sayılı Kanunla işçi Sigortaları Kurumu adı altında kurulan ve 1965 yılında 506 sayılı kanunla Sosyal Sigortalar Kurumu haline dönüştürülen bu kurumda, ilk olarak 1946 yılında 4772 sayılı İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası Kanunu uygulanmaya başlanmış; 1950 yılında 5417 sayılı yasayla ihtiyarlık sigortası, 1951 yılında 5502 sayılı yasayla hastalık, analık sigortası uygulanmıştır. 1965 yılında 506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasasının çıkarılması, anılan sigorta yasalarının dağınık haline son vermiştir. Kurum, 506 sayılı yasa gereğince sigortalı ve hak sahiplerini iş kazaları, meslek hastalıkları, hastalık, analık, malullük, yaşlılık ve ölüm risklerine karşı korumaktadır.

Daha sonra 1982 Anayasasını izleyen yıllarda, sosyal sigortalılar alanında önemli değişiklikler yapılmıştır. Bunlardan ilki 24.05.1992 gün ve 2829 sayılı “ Sosyal Güvenlik Kurumlarına Tabi Olacak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi hakkındaki Kanundur.” Bu kanunla hizmetlerin birleştirilmesi yeni esaslara dayanır. İkinci kısım ise 1983 tarihli, 2925 sayılı Tarım işçileri, Sosyal Sigortalar Kanunudur. Bu kanunla süresiz olarak çalışan tarım işçileri de kapsama alınmaktadır. 1985 tarihli 3246 sayılı yasaya göre belli bir süre sigortalı çalışma şartı getirilmiş emeklilik yaşı sınırı belirlenmiştir. 1990 tarihi itibarıyla kadın için 55, erkek için 60 yaş sınırı getirilmiştir (Doğan, 1999: 20-21)

2.2.2. Sosyal Sigortalar Kurumunun Teşkilat Yapısı

Bağımlı çalışanların sosyal güvenliğini sağlamak amacıyla 1946 yılında 4792 sayılı yasa ile kurulan Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü 4 Ekim 200 tarihinde yürürlüğe giren 616 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı olarak idari bakımdan yeniden yapılandırılmış, Başkanlığa bağlı sigorta işleri genel müdürlüğü kurulmuştur. Genel Müdürlük merkez ve taşra teşkilatından oluşmaktadır. Merkez teşkilatı Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcıları, Daire Başkanları, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği ve Savunma Uzmanlığından oluşur. Taşra teşkilatı ise Sigorta Müdürlükleri, Sigorta Ödeme Büroları, Sağlık İşleri Müdürlükleri, ve Sağlık Tesislerinden oluşmaktadır (Nemli,1997:30).

Şekil 2: SSK'nın Teşkilat Yapısı

Kaynak: www.ssk.gov.tr

Sosyal Sigortalar Kurumu; 81 Sigorta İl Müdürlüğü, 19 Sigorta Müdürlüğü, 9 Sigorta Ödeme Bürosu, 145 Hastane, 209 Dispanser, 8 ağız ve diş sağlığı merkezi, 6 dispanser ve ağız ve diş sağlığı merkezi, 2 dispanser ve hemodiyaliz merkezi, 215 sağlık istasyonu olmakla birlikte, toplam 585 sağlık tesisi, 3 sağlık işleri müdürlüğü, SSK ilaçlarını üreten 1 tane sanayi müessesesi ve 1 huzurevi ile Türkiye nüfusunun %48, 16 sına sağlık veren bir hizmet kurumudur. Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı sigorta ve sağlık hizmetlerini merkez ve taşra olmak üzere istihdam ettiği 67.581 personel ile yürütülmektedir (Çalışma ve Sosyal Güvenlikte Kalite Yolculuğu, 2003).

2.2.3. Sosyal Sigorta Kurumunun İlkeleri

Sosyal edimler (yardımlar sağlayan tüm alanlarda olduğu gibi sosyal sigortalarda sosyal adalet ve sosyal güvenliğin gerçekleştirilmesi amacına hizmet ve insana insan onuruna yavaşır layık bir yaşam düzeyi sağlamaya yöneliktir. Bunları maddeler halinde açıklayacak olursak beş tane Temel İlkeden söz etmek mümkündür (Tuncay, 2000: 116-117);

- Sosyal Koruma İlkesi: Sosyal Sigortalar itibariyle hizmet akdiyle çalışanları (işçileri) güvence altına almak, sosyo- ekonomik yönden yardım sağlamaktır.
- Dayanışma İlkesi: Dayanışma ilkesi bireylerin kendilerinden başka toplumun diğer bireyelerine de destek olmaktır, böylece sosyal- adaleti gerçekleştirmeyi amaçlar. Örneğin; bugün çalışarak prim ödeyen aktif sigortalı pasif hayata geçtiklerin de nesillere ödenecek aylık ve ödeneklere destek olmuş olurlar. Buna nesiller arası dayanışma ilkesi denilmektedir.
- Sosyal Denkleştirme İlkesi: Çok kazanan çok prim ödeyerek herkese eşit olarak sağlanan edimler sayesinde çok kazanan az kazanana destek olmuş olur. Sosyal yararlanma eşitlenmiş olur.

- Tamamlayıcılık ilkesinin sınırlı oluşu: sosyal yardım ve hizmetler sosyal sigortalının yardım götüremediği yerlere hizmet eder. Yani sosyal sigortalar sosyal güvenliğin birinci derecesinde sosyal hizmet ve yardımlar ikinci derecesindedir. Yani sosyal sigortaların sosyal güvenlik içinde tamamlayıcı bir rol oynama ihtiyacı yoktur.
- Zorunluluk İlkesi: Sosyal sigorta ilişkisi hizmet ilişkilerinin kurulmasıyla yasa uyarınca zorunlu olarak kendiliğinden oluşur.

2.2.4. Sosyal Sigortalar Kurumunun Sağladığı Haklar

506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa Göre (www.ssk.gov.tr);

2.2.4.1. İş Kazalarıyla Meslek Hastalıkları Sigortası

Madde 11-

A-) İş kazası, aşağıdaki hal ve durumlardan birinde meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedence veya ruhça arızaya uğratan olaydır:

- a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,
- b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla,
- c) Sigortalının, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,
- d) Emzikli kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,
- e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmeleri sırasında,

B-) Meslek hastalığı, sigortalının çalıştırıldığı için niteliğine göre tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, sakatlık veya ruhi arıza halleridir.

Bu kanuna göre tespit edilmiş olan hastalıklar listesi dışında herhangi bir hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmaması üzerine çıkabilecek uyuşmazlıklar, Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu'nca karara bağlanır.

Sağlanan yardımlar :

Madde 12-

İş kazaları ile meslek hastalıkları halinde sağlanan yardımlar

A) Sağlık yardımı yapılması,

B) Geçici iş göremezlik süresince günlük ödenek verilmesi,

C) Sürekli iş göremezlik hallerinde gelir verilmesi,

D) Protez araç ve gereçlerinin sağlanması, takılması, onarılması ve yenilenmesi,

E) (A) ve (D) fıkralarında yazılı yardımlar için sigortalının başka yere gönderilmesi,

F) İş kazası veya meslek hastalığı dolayısıyla bedeni veya ruhi bir arızaya uğrayanlardan, yurt içinde tedavisi kabil olmayıp, ancak yabancı bir ülkede kısmen veya tamamen tedavisi mümkün görülen ve mesleğinde uğradığı iş göremezlik derecesinin azalabileceği Kurum sağlık tesisleri sağlık kurulu raporu ile tespit edilen sigortalının ve bu raporda belirtilmişse, beraber gidecek kimselerin yabancı ülkelere gidip gelme yol paraları ile o yerdeki kalış ve tedavi masraflarının ödenmesi, *(Sağlık Kurulunca verilen rapora Kurum veya sigortalı itiraz ederse, bu husus Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunca karara bağlanır).*

G) Cenaze masrafı karşılığı verilmesi,

H) Sigortalının ölümünde hak sahiplerine gelir bağlanması,

Meslek hastalığının tespiti :

Madde 18- (Değişik: 29.07.2003 - / 27 md.Y.T. 06.08.2003)

Meslek hastalığı halinde, bu Kanunda yazılı yardımlardan yararlanmak için, sigortalının çalıştığı işte veya işyerinde meslek hastalığına tutulduğunun ilgili Sosyal Sigortalar Kurumu meslek hastalıkları hastanesince düzenlenecek usulüne uygun sağlık kurulu raporu ve dayanağı tıbbi belgelerle tespit edilmesi gereklidir.

Meslek hastalığı; sigortalı olarak çalıştığı ve böyle bir hastalığa sebep olacak işten veya işyerinden ayrıldıktan sonra meydana çıkmış ise sigortalının bu Kanunla sağlanan yardımlardan yararlanabilmesi için; eski işinden veya işyerinden fiilen ayrılmasıyla ile hastalığın meydana çıkması arasında bu hastalık için; yönetmelikte belirtilen süreden daha uzun bir zamanın geçmemiş olması gerekir.

Ancak, meslek hastalığının klinik ve laboratuvar bulgularıyla kesinleştiği ve meslek hastalığına yol açan etkenin, işyeri incelemesi ile kanıtlandığı hallerde, yükümlülük süresi aşılmış olsa bile, söz konusu hastalık, Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunun onayı ile meslek hastalığı sayılabilir.

2.2.4.2. Hastalık Sigortası

Madde 33-

Hastalık halinde sigortalıya yapılacak sağlık yardımları, sigortalının:

A) Hekime muayene ettirilmesi, hekimin göstereceği lüzum üzerine teşhis için gereken klinik ve laboratuvar muayenelerinin yaptırılması ve tedavisinin sağlanması,

B) Teşhis ve tedavi için gerekirse sağlık müessesesine yatırılması,

C) (**Değişik: 06/03/1981 2422/1 md.**) Tedavisi süresince gerekli ilaç ve iyileştirme vasıtalarının sağlanması, (Ancak, ayakta yapılan tedavilerde verilen ilaç bedellerinin % 20'sini sigortalı öder.) hallerini kapsar.

Çocuk düşürme, bu kanunun uygulanmasında, hastalık hali sayılır.

Bu madde gereğince yapılacak sağlık yardımları, sigortalının sağlığını koruma, çalışma gücünü yeniden kazandırma ve kendi ihtiyaçlarını görme kabiliyetini artırma amacını güder.

2.2.4.3. Analık Sigortası

Madde 43-

Sigortalı kadının veya sigortalı erkeğin sigortalı olmayan karısının analığı halinde, aşağıda yazılı yardımlar sağlanır:

A) Gebelik muayenesinin yaptırılması ve gerekli sağlık yardımlarının sağlanması,

B) Doğumda gerekli sağlık yardımlarının sağlanması,

C) Emzirme yardım parası verilmesi,

D) Sigortalı kadının doğumdan önce ve sonra işinden kaldığı günler için ödenek verilmesi,

E) Analık hali sebebiyle gerekirse yurt içinde başka bir yere gönderilmesi,

2.2.4.4. Malullük Sigortası

Madde 52-

Malullük sigortasından sağlanan yardım, malullük aylığı bağlanmasıdır.

Kimlerin malul sayılacağı:

Madde 53- (Değişik : 29.07.2003 - 4958 / 33 md. Y.T. 06.08.2003)

A) 1-a) Kurum hastanelerince düzenlenecek usulüne uygun sağlık kurulu raporları ve dayanağı tıbbi belgelerin incelenmesi sonucu çalışma gücünün en az 2/3' ünü yitirdiği,

b) 34 üncü madde gereğince yapılan tedavi sonunda Kurum sağlık tesisleri sağlık kurullarınca düzenlenecek usulüne uygun rapor ve dayanağı tıbbi belgelerin incelenmesi sonucu çalışma gücünün en az 2/3' ünü yitirdiği,

c) İş kazası ve meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az % 60'ını yitirdiği,

Kurumca tespit edilen sigortalı malullük sigortası bakımından malul sayılır.

2- Meslek hastalığı sonucu, meslekte kazanma gücü azalma oranının tespiti Kurumun meslek hastalıkları hastanelerince yapılır.

B) Bu Kanun kapsamında ilk defa çalışmaya başladıkları tarihte mevcut hastalık ve arızası bulunanlar bu hastalık veya arızasının malul sayılmayı gerektirecek düzeyde olmadığını Kurum veya Kurum dışındaki hastanelerden işe girmeden önce alınmış, usulüne uygun sağlık raporu ve dayanağı tıbbi belgelerle kanıtlamakla yükümlüdürler. Sigortalı olarak ilk defa çalışmaya başladığı tarihte, malul sayılmayı gerektirecek derecede hastalık veya arızalarının bulunduğu önceden veya sonradan tespit edilen sigortalılar bu hastalık veya arızaları nedeni ile malullük sigortası yardımlarından yararlanamazlar.

Bu gibi sigortalılara malullük sigortasından evvelce ödenmiş bulunan aylıklar geri alınır.

C) Bu maddenin uygulama hükümleri çıkarılacak yönetmeliklerle düzenlenir.

(Ek : 29.07.2003 - 4958 / 30 md.Y.T. 06.08.2003) Kurumdan kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık almakta olan kadın veya erkeğin sigortalı olmayan eşi, analık halinde yukarıdaki (A), (B), (C) ve (E) bentlerinde sayılan yardımlardan yararlanırlar.

2.2.4.5. Yaşlılık Sigortası

Madde 59-

Yaşlılık sigortasından sağlanan yardımlar şunlardır :

Sigortalıya :

- a) Yaşlılık aylığı bağlanması,
- b) Toptan ödeme yapılması,

Yaşlılık aylığından yararlanma şartları :

Madde 60-

Yaşlılık aylığından yararlanma esas ve şartları aşağıda gösterilmiştir.

(Değişik : 25.08.1999 – 4447 / 6 md. Y.T. 08.09.1999)

A) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra ilk defa sigortalı olarak çalışmaya başlayanların yaşlılık aylığından yararlanabilmesi için ;

- a) Kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmuş olması ve en az 7000 gün veya,
- b) Kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmuş olması, 25 yıldan beri sigortalı bulunması ve en az 4 500 gün,

Malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş olmaları şarttır.

2.2.4.6. Ölüm Sigortası

Madde 65-

Ölüm sigortasından sağlanan yardımlar şunlardır:

- a) Ölen sigortalının eşine, çocuklarına, ana ve babasına aylık bağlanması,
- b) Ölen sigortalının eşine, çocuklarına, ana ve babasına toptan ödeme yapılması,
- c) Ölen sigortalı için cenaze masrafı karşılığı verilmesi.

Ölüm sigortasından aylık bağlama şartları:

Madde 66- (Değişik: 06/03/1981-2422/8 md.)

- a) Malullük veya yaşlılık aylığı almakta iken, yahut malullük veya yaşlılık aylığı bağlanmasına hak kazanmış olup henüz işlemi tamamlanmamış durumda veya,
- b) Bağlanmış bulunan malullük veya yaşlılık aylığı, sigortalı olarak çalışmaya başlamaları sebebiyle kesilmiş durumda yahut,
- c) Toplam olarak 1800 gün veya en az 5 yıldan beri sigortalı bulunup, sigortalılık süresinin her yılı için ortalama olarak 180 gün Malullük, Yaşlılık ve Ölüm Sigortaları primi ödemiş durumda,

Ölen sigortalının hak sahibi kimselerine aylık bağlanır.

2.3. Bağ-Kur

2.3.1. Bağ-Kur'un Kuruluğu

Gerek statü hukuku, gerekse hizmet akdine dayalı olarak emeği ile çalışanların dışındaki yüz binlerce bağımsız çalışanı da devlet güvencesinde gelişen sosyal sigorta programları içine almak üzere 01.10.1972 tarihinde yürürlüğe giren 1479 sayılı "Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız alışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu" hazırlanmış ve kısaca Bağ- Kur adı ile üçüncü bir sosyal sigorta kurumu kurulmuştur (şide, 2005: 36).

Buna ek olarak 05.Kasım.1985 tarihinde kabul edilen 3235 sayılı yasayla, 01.01.1986 tarihinden sağlık sigortası da sağlamaya başlamıştır. Toplumun büyük bir kemsini sosyal güvenlik şemsiyesi altına alan devlet, 17 Ekim 1983 tarihinden itibaren, tarım kesimini de sosyal güvenlik kapsamına almış ve o tarihte çıkartılan 2926 sayılı Tanımda Kendi Adına ve Hesabına alışanlar Sosyal Sigorta Kanunu'nu uygulama görevi de Bağ-Kur' a verilmiştir. Bağ-Kur ülkemizdeki esnaf ve sanatkarlar ve tarım çalışmaları ile ailelerine sigorta hizmeti sunmakta olup, SSK'dan sonra en büyük sosyal güvenlik kuruluşudur (Akbulak, 2004:89).

Ayrıca Bağ-Kur mali ve idari bakımdan özerk, kamu tüzel kişiliğine sahip bir kurumdur. Bağ-Kur'un merkezi Ankara'dadır. Denetimini Yüksek Denetleme Kurumu yapar. Bağ- Kur 1479 sayılı kanunla birlikte, aynı zamanda özel hukuk hükümlerine tabidir. Muhasebe-i Umumiye, Arttırma Eksiltme ve İhale Kanunu Hükümlerine, Sayıştay vize ve Denetimine bağlı değildir (ubuk, 1982: 90).

2.3.2. Bağ-Kur Teşkilat Yapısı

Kurumun Organları şunlardır (www.bag-kur.gov.tr);

- Genel Müdürlük Kurulu,
- Yönetim Kurulu,

- Genel Kurul,

Genel Müdürlük; Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcıları, Merkez Teşkilatı ve 81 İl Müdürlüğünden oluşmaktadır.

Merkez teşkilatı:

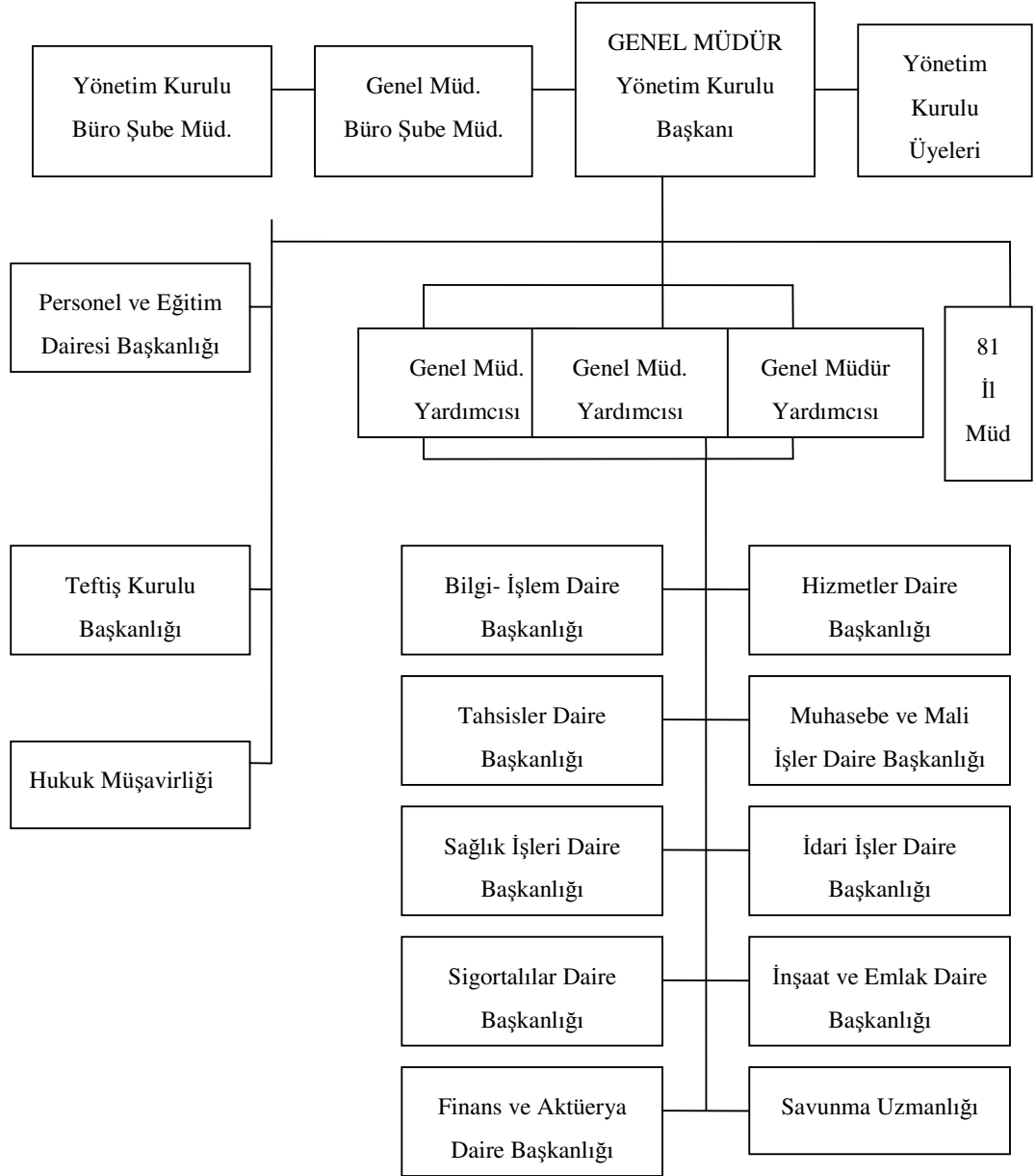
a) Ana hizmet birimleri: Sigortalılar Dairesi Başkanlığı, Tahsisler Dairesi Başkanlığı, Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı, Finansman ve Aktüerya Dairesi Başkanlığı, Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı,

b) Danışma ve denetim birimleri: Teftiş Kurulu Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği, Araştırma Planlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı,

c) Yardımcı hizmet birimleri: Muhasebe ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı, İnşaat ve Emlak Dairesi Başkanlığı, Personel ve Eğitim Dairesi Başkanlığı, İdari İşler Dairesi Başkanlığı ile Savunma Uzmanlığı'ndan,ve taşra teşkilatı il müdürlüklerinden oluşur.

Merkez ve taşra teşkilatının görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenir.

Şekil 3: Bağ-Kur Teşkilat Yapısı

Kaynak: www.bag-kur.gov.tr

2.3.3. Bağ-Kur'un Sağladığı Yardımlar

Esnaf Ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız alışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu 1479 sayılı Kanuna Göre (www.bag-kur.gov.tr);

2.3.3.1. Malullük Sigortası

Malullük sigortasından sağlanan yardımlar:

Madde 27 - Malullük sigortasından sağlanan yardım malullük aylığı bağlanmasıdır.

Malullük:

Madde 28 - Bu kanunun uygulanmasında çalışma gücünün en az üçte ikisini yitirdiğı

tespit edilen sigortalı malul sayılır.

2.3.3.2. Yaşlılık Sigortası

Yaşlılık sigortasından sağlanan yardımlar:

Madde 34 - Yaşlılık sigortasından sağlanan yardımlar şunlardır:

a) Yaşlılık aylığı bağlanması,

b) Toptan ödeme yapılması.

Yaşlılık aylığından yararlanma koşulları:

Madde 35 - (Değişik: 25/8/1999 - 4447/28 md.)

Yaşlılık aylığından yararlanabilmek için sigortalının;

a) Yazılı talepte bulunması, talepte bulunduğu tarihte prim ve her türlü borçlarını ödemiş olması,

b) Kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmuş ve 25 tam yıl sigorta primi ödemiş olması,

Şarttır.

Kadın ise 60, erkek ise 62 yaşını dolduran ve en az 15 tam yıl prim ödeyen sigortalılara da kısmi yaşlılık aylığı bağlanır.

2.3.3.3. Ölüm Sigortası

Ölüm sigortasından sağlanan yardımlar:

Madde 40 - Ölüm sigortasından sağlanan yardımlar şunlardır:

- a) Eşe, çocuklara, ana ve babaya aylık bağlanması,
- b) Eşe, çocuklara, ana ve babaya toptan ödeme yapılması,
- c) Ölen sigortalı için cenaze masrafı karşılığı verilmesi.

Ölüm aylığından yararlanma koşulları:

Madde 41 - (Değişik: 19/4/1979 - 2229/18 md.)

a) (Değişik: 24/7/2003-4956/21 md.) Ölüm tarihinde en az beş tam yıl sigorta primi ödemiş olan,

b) Malullük veya yaşlılık aylığı almakta iken yahut yazılı olarak istekte bulunup

malullük veya yaşlılık aylığı bağlanmasına hak kazandıktan sonra ölen,

c) Bağlanmış bulunan malullük veya yaşlılık aylıkları kesilmiş olan sigortalılardan

ölen,

d) (Değişik: 24/7/2003-4956/21 md.) En az beş tam yıl sigorta primi ödemiş olanlardan toptan ödeme talebinde bulunmakla beraber, toptan ödeme yapılmadan ölen,

(Değişik son cümle: 24/7/2003-4956/21 md.) Sigortalının hak sahibi kimselerine yazılı talepleri halinde aylık bağlanır.

Ancak, sigortalı iken geçirdiği iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölenler için prim ödeme süresi aranmaz.

2.4. Bireysel Emeklilik Sistemi

“Bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ile emeklilik döneminde ek bir gelir sağlanarak refah düzeylerinin yükseltilmesi, ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratarak istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkı bulunmasını sağlamak amacıyla, mevcut kamu sosyal güvenlik sistemine ilave olarak getirilen sisteme Bireysel Emeklilik Sistemi” denilmektedir (Özcan, 2003: 231).

2.4.1. Dünyada Bireysel Emeklilik Sistemi

Her toplumun sosyo-kültürel ve ekonomik seviyesine göre bir çok farklı modele bürünen bireysel emeklilik sistem vardır. Bunlar Emeklilik programlarını; fonların kurum içinde ya da harici fon yöneticilerine emanet edilerek değerlendirilmesi, katılımcıların ayrıca sigortalanıp sigortalanmaması, emeklilik gelirinin satın alma gücüne endekslenip endekslenmemesi, katkı payının kim tarafından ödendiği, bireysel emeklilik hesabı sayısı ya da fon varlıklarının düzeyi itibariyle

sınıflandırmak mümkündür. Bazı ülkelerde bireysel emeklilik programlarının yükümlülükleri işveren kurum tarafından karşılanmakta, bazı ülkelerde bir grup işveren ya da sendika tarafından üstlenilebilmektedir.

Yani görüldüğü üzere her ülkede farklı uygulanmakla birlikte, tüm seçeneklerin ortak özelliği, fonlama sistemi olarak anılan bir finansman yöntemiyle, her aktif bireyin çalışma yaşamı boyunca düzenli tasarrufla bulunularak emeklilik yıllarında karşılaşacağı giderleri önceden fonlamasının sağlanmış olmasıdır (Akbulak, 2004: 112).

Dünyada özel emeklilik sistemlerinin gelişimindeki etkenlerden en önemlisi ise sisteme girişin gönüllü olması ve devlet tarafından sağlanan vergisel avantajlardır. Dünya üzerinde özel emeklilik sistemlerinin gelişimine bakıldığında; özellikle sosyal güvenlik sisteminde kriz yaşayan ülkelerin özel emeklilik sisteminde zorunlu uygulamaya geçtikleri görülmektedir. Örneğin İngiltere, İsviçre, Meksika'da sisteme katılım zorunludur (Erol ve Yıldırım, 2005: 38).

Özel emeklilik fonlama sisteminin uygulanması farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar Tablo 2' de verilmiştir;

Tablo 2: Bireysel Emeklilik Fonlarının GSMH' ye Oranı

NO	ÜLKE	GSMH'ye Oranı (%)	FON BÜYÜKLÜĞÜ (Milyar Dolar)	ZORUNLU ÖZEL EMEKLİLİK PLANI
1	ABD	75	5.115,9	HAYIR
2	İNGİLTERE	85	1.226,3	EVET
3	JAPONYA	21	811,6	HAYIR
4	KANADA	48	418,8	HAYIR
5	AVUSTRALYA	62	417,9	EVET
6	HOLLANDA	113	383,2	EVET
7	İSVİÇRE	102	268,6	EVET
8	ALMANYA	3	63	HAYIR
9	İRLANDA	52	48,5	HAYIR
10	İTALYA	4	48,1	HAYIR
11	DANİMARKA	22	39	EVET
12	AVUSTURYA	1	22,8	HAYIR
13	BELÇİKA	6	13,4	HAYIR
14	NORVEÇ	8	12,9	HAYIR
15	İSPANYA	2	12,8	HAYIR
16	KORE	3	11,5	HAYIR
17	MEKSİKA	2	11,4	EVET

Kaynak: Yaklaşım Dergisi Kasım 2005 Sayı: 155

Özel emeklilik fonlarının vergisel teşvikler ile desteklendiği bir çok ülkede fonlarda biriken varlıklar kayda değer tutarlara ulaşmıştır. Tabloda görüldüğü üzere, bu fonların büyüklüğü; ABD' de 5.115,9; İngiltere'de 1.226,3; Japonya'da 811,6 ve Kanada'da 418,8 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Sektörün gelişimine ilişkin uygun koşulların oluşturulması durumunda, özel emeklilik sisteminde biriken varlık toplamının GSMH' ye yaklaştığı, hatta bazı ülkelerde aşabildiği görülmektedir. Yine

tabloda görüldüğü üzere bireysel emeklilik programı varlıklarının GSMH' ye oranı; ABD' de % 75', İngiltere' de % 85 seviyesinde iken, İsviçre ve Hollanda' da bireysel emeklilik fonlarının GSMH' yi aştığı görülmektedir (Erol ve Yıldırım, 2005: 38).

2.4.2. Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sistemi

Bireysel emeklilik uygulaması, sosyal güvenlik sistemimize yakın tarihlerde giren bir kavramdır. Kamu sosyal güvenlik kurumlarımızın (T.C. Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu, ve Bağ-Kur) uygulanan yanlış politikalar sonucu 1990 yıllardan sonra çökme noktasına gelmiş olması, hükümetleri çözüm arayışına sokmuş ve sosyal güvenlik alanında yapılan reformların bir parçası olarak Ülkemizde geniş katılımlı özel emeklilik uygulamalarına imkan verecek olan 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu 7 Ekim 2001 yılında yürürlüğe konulmuştur. Öte yandan sistemi tamamlayıcı vergi düzenlemeleri içeren 4697 sayılı Kanunda aynı yıl içinde yasalaşarak yürürlüğe girmiştir (Selçuk, 2003: 4).

Böyle bir kanun yürürlüğe girmiştir çünkü, yeni bir yapılanma ve organizasyon niteliğinde olan Bireysel Emeklilik Sisteminin kurulması, yaygınlaştırılması ve hedeflenen amaçlara ulaşılabilmesi açısından, bu sistemin devletin temel maliye politikası araçlarından olan vergi teşvikleri ile desteklenmesi gerektiği açıktır. Bireysel emeklilik sisteminin vergilendirilmesi teorik açıdan üç aşamada mümkündür. Bu aşamalar sırası ile;

- Prim ödemesi aşaması

- Primlerin işletilmesi aşaması

- Emeklilik aşaması

Bireysel emeklilik kapsamına yönelik, sistemin yaygın olarak uygulandığı diğer ülkelerde, tanımlanan aşamalardan biri mutlaka vergilendirilirken, Türkiye'de her aşamada ve geniş kapsamlı olarak vergisel avantajlar sağlandığı görülmektedir

(Erdem ve Yıldız, 2002: 97).

Bireysel emeklilik sistemi devletin sağladığı sosyal sigortaların bir tamamlayıcısıdır. Yani SSK, Bağ-Kur veya Emekli Sandığı'na bir alternatif değildir. Emeklilik döneminde düzenli gelir veya toplu bir paraya sahip olmaya yarayan ve ülke ekonomisinin kalkınmasında rol oynayan bir sistemdir (Demirbilek, 2004: 34).

Yapılan değerlemeler sonucunda da 27 Ekim 2003 tarihi itibariyle işlemeye başlamıştır. 17.15.2004 tarihi itibariyle de hali hazırda emeklilik faaliyeti alanında ruhsat alan 11 emeklilik şirketi sistemde faaliyette bulunmakta ve bunların hazırladıkları emeklilik sözleşmeleri ile bireylerin sisteme girmeleri, sağlanmaktadır. Bu şirketler tarafından kurulan ve sermaye piyasası kurulu tarafından kayda alınan emeklilik yatırım fonlarının sayısı 81'dir (Şen, 2004: 99).

Tablo 3: Fona Yönlendiş Sözleşmelerin Şirket Bazında, Yatırıma Yönlendiş Tutarı, Katılımcı Sayısı, Bes Katkı Payı Tutarı Göstergeleri (20.03.2006 itibarı ile);

Emeklilik Şirketi	Yatırıma Yönlendiş Toplam Tutar (YTL)	Toplam Katılımcı Sayısı	BES Katkı Payı Tutarı (YTL)
Ak Emeklilik	220.172.115	90.112	209.570.278
Anadolu Hayat Emeklilik	191.522.033	112.028	132.790.255
Ankara Emeklilik	22.830.382	33.672	20.740.296
Aviva Hayat ve Emeklilik	165.258.200	40.191	107.912.585
Başak Emeklilik	88.686.576	25.421	77.276.992
Fortis Emeklilik ve Hayat	45.524.202	31.587	40.289.566
Garanti Emeklilik ve Hayat	128.164.842	119.631	128.647.861
Koç Allianz Hayat ve Emeklilik	80.913.017	37.202	64.435.465
Oyak Emeklilik	88.480.252	86.968	92.095.763
Vakıf Emeklilik	104.397.432	56.390	100.986.995
Yapı Kredi Emeklilik	209.678.252	121.158	182.868.180
Genel Toplam	1.345.627.302	754.360	1.157.614.235

Kaynak: www.egm.org.tr (Fona Yönlendiş Şirketler İçin Şirket Bazında Dağılımlar)

Bireysel Emeklilik Katkı Payı tutarı en büyük olan şirket 209.570.278 ytl ile Ak Emekliliktir. Bu tutarın yatırıma yönelen miktarı 220.172.115 ytl' dir. En çok

katılımcısı olan şirket ise 121.158 kişi ile Yapı Kredi Emeklilik Şirketidir. Genel toplama Bakıldığında ise ülkemizde şirket toplamlarındaki katılımcı sayısı 754.360'dir. Yatırıma yönlenen toplam tutar 1.345.627.302 ytl'dir. Bes Katkı Payı Tutarı toplamı ise 1.157.614.235 ytl'dir.

2.4.3. Bireysel Emeklilik Sisteminin Özellikleri

Bireysel emeklilik sisteminin özelliklerine maddeler halinde değinecek olursak (Elveren, 2004: 187);

- Kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısıdır.
- Bireylerin ve işverenlerin gönüllü katılımı ile olmaktadır.
- Bireysel hesaplara dayalıdır.
- Belirlenmiş katkı esaslı ve fonlu uygulama vardır.
- Katılımcıları seçim hakkı vardır.
- Vergi teşviki ve vergisel avantajları vardır.
- Etkin gözetim ve denetim bulunmaktadır.
- Şeffaflık ilkesi vardır.

2.4.4. Bireysel Emeklilik Sistemine Katılım Ve Sistemin İşleyişi

Bireysel emeklilik sistemine medeni hakları kullanma ehliyetine haiz kişiler katılabilir. Sisteme katılacak kişiler şirket ile emeklilik sözleşmesi imzalamak zorundadırlar. Bir başka deyişle katılımcı ile şirket arasında emeklilik sözleşmesi

yapılmadan katılımcının bireysel emeklilik sistemine girmesi olanaksızdır. Katkı payının belirli bir bölümünü veya tamamını ödemek suretiyle katılımcı nam ve hesabına şirket ile emeklilik sözleşmesi imzalayan kişiler katılımcıyla birlikte taraf sıfatını taşır (Gençyürek, 2005: 73).

Yukarıda bahsedilen emeklilik sözleşmesine aracılık eden veya bunları bir şirket adına yapanlara da bireysel emeklilik aracıları denilmektedir. “Bireysel emeklilik Aracıları Hakkındaki Yönetmelik”te, kimlerin bireysel emeklilik aracıları olabileceği şöyle tanımlanmıştır, bireysel emeklilik aracıları bireysel emeklilik sisteminde, katılımcıların ihtiyaç duyacakları, emeklilik planlarının tanıtımı, pazarlanması, satışı ve konu ile ilgili diğer hizmetleri sunmak üzere, bir sözleşmeye dayanarak, daim bir surette şirketlerin emeklilik sözleşmesine aracılık eden veya bunları bir şirket adına yapan bütün iş ve işlemleri Hazine Müsteşarlığı denetimine tabi olan kişilerdir (Güvel, 2004: 181).

Sistemde 10 yıl kalan ve 56 yaşını dolduran katılımcılar emekli olma hakkına sahip olmaktadır. Bu şartları yerine getirerek emekli olmaya hak kazanan katılımcı, birikimlerinin bir kısmını veya tamamını geri alabileceği gibi emeklilik şirketi ile yapacağı yıllık gelir sigortası sözleşmesi çerçevesinde kendisine maaş bağlanmasını da talep edebilecektir. Yıllık gelir sigortası sözleşmesine göre belirlenen emeklilik maaşı, aylık, üçer aylık, altı aylık veya yıllık olarak ödenebilecektir. Katılımcıların emekli olma koşullarını sağlamadan da birikimlerini geri alma hakları bulunmaktadır. Ancak bu halde vergisel avantajlar yitirilecektir. Açıklamalardan da anlaşıldığı üzere bireysel emeklilik sistemi üç aşamada cereyan etmektedir (Durak, 2005: 143).

1. Aşama: Katılımcıların emeklilik şirketine katkı payı ödemeleri,
2. Aşama: Ödenen katkı paylarının emeklilik şirketleri tarafından emeklilik yatırım fonlarına aktarılması ve alternatif fon türlerinde değerlendirilmesi,
3. Aşama: Birikimlerin katılımcılara geri ödenmesi.

2.4.5. Bireysel Emeklilik Sisteminin Makroekonomik Etkileri ve Beklentileri

Gerek gelişmiş ülkelerdeki başarılı bireysel emeklilik sistemlerinin örneklerinin varlığı ve gerekse ekonomik gelişmelere bağlı olarak, bireylerin hizmet standartlaşması yerine çok basamaklı emeklilik sistemlerini, maaş veya sabit getiri yerine fonlu sistemleri tercih etmesi; kendi tasarrufları üzerinde söz sahibi olma ve yatırım riski üstlenme konusundaki duyarlılığı; geleneksel araçların yeterli veya sürekli gelir sağlayamaması ve ayrıca ekonominin uzun vadeli fon ihtiyaçlarına yeterli kaynak oluşturulamaması sebebiyle çeşitli makroekonomik etkileri ve beklentileri itibariyle bireysel emeklilik sistemi kurulmuştur (Demirci, 2003: 10).

Bu makroekonomik etkileri ve beklentileri maddeler halinde sıralayacak olursak (Elveren, 2004: 191);

- Emeklilikte bireylerin refah seviyelerinin artmasının sağlanması,
- Alt yapı ve uzun vadeli yatırımlara kaynak yaratarak, iş alanlarının ve istihdamın artmasının sağlanması,
- Sosyal güvenliğin kapsamının genişlemesi sağlanarak, devlet bütçesi üzerindeki yükün azalmasının sağlanması,
- Uzun vadeli mali fonların arttırılması sağlanarak, mali sektörün sağlıklı işlemlerini temin etmek,
- Sermaye piyasasının derinleşmesini sağlamak,
- Enflasyonla mücadele ve istikrarlı büyümeye katkı sağlanması.

BÖLÜM 3: SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARININ MALİ BÜNYESİ

3.1. Mali İmkanlar

Sosyal Güvenlik Kurumlarının Mali İmkanları çok önemlidir. Çünkü sosyal güvenlik kurumları sadece ihtiyaç faktöründen ya da idari açıdan oluşmaz bunun bir de mali bünyesi vardır. Çünkü diğer faktörlerle kurulan sosyal güvenlik kurumları mali bakımdan yeterli gelir kaynaklarından mahrum kalabilir veya giderleri sebebiyle mali dengeyi sağlayamayıp açık verebilir. Bunun sebebi korunmaya en fazla ihtiyacı olan sosyal grupların ihtiyaçlarının da o denli az olmasıdır. Bu durumda da sosyal güvenlik kurumlarının tehlikeyle karşı karşıya kalması veya açık vermesi kaçınılmaz olacaktır. Sigorta sistemi sürekli yüksek giderler ve yüksek prim ödemelerini gerektirir. Halbuki bu grupların sürekli yüksek prim oranına dayanma güçleri sınırlıdır. Bu durumda şu metotların dikkate alınması gerekir (Çubuk, 1982: 45):

- Yüksek gelirlilerle, düşük gelirliler
- İstikrarlı endüstrilerle, istikrarsız endüstriler
- Farklı gelir seviyesindeki bölgeler
- Farklı bölgelerde farklı büyüklükteki işletmelerin ücretleri

3.2. Sosyal Güvenliğin Ekonomi Üzerine Etkisi

Sosyal Güvenlik Kurumları tahsil ettiği primler, ödediği yardımlar, biriktirdiği fonlar, yaptığı yardımlar nedeniyle ülke ekonomisine çeşitli faydalar sağlar. Her şeyden önce primlerle finanse edilen kurum olarak bu kurum toplu bir tasarruf kurumudur. Prim ödeme yasal bir zorunluluk olduğundan insanlar zorunlu olarak gelirlerinden tasarruf etmiş olurlar. Bu tasarruf nedeniyle oluşan dev fonlar dev yatırımları gerçekleştirecek duruma gelirler. Genel bütçe içerisinde yer alan sosyal

güvenlik bütçesi primli ve primsiz sosyal güvenlik rejimlerinin hepsini kapsar ve genel bütçelerin açık mı fazla mı vereceğini belirler. Sosyal Güvenlik her şeyden önce yüksek gelir gruplarından düşük gelir gruplarına transferi sağlayarak, gelirin yeniden dağılmasını sağlayarak gelir eşitliğine yol açar (Tuncay, 1999: 51).

Ekonomi üzerindeki olumsuz yönüne baktığımızda ise yüksek kamu harcamaları ve yardımları, dengesiz bir bütçe ortaya çıkarabilir, bu da faiz oranlarını yükselterek enflasyonist bir etkiye yol açabilir. Sosyal güvenlik kurumlarının ihtiyaçları genel bütçeden karşılanacağı için genel bütçe açığına neden olabilir bu da enflasyonu etkileyebilir. Ayrıca işverenler tahsil edilen yüksek oranlı sosyal güvenlik primleri ya da vergileri maliyet artırıcı bir etki yaparak onların daha az prim ödeyen ya da ödememe yolunu bulan işverenler karşısındaki veya uluslar arası rekabet gücünü azaltır. İstihdamı olumsuz etkileyerek. İşsizliğe yol açar.

Yüksek oranlı yardımlar erken evliliğe ve erken emekliliğe teşvik ederek istihdamı azaltırken, yetersiz sosyal güvenlik yardımları da geç emekliliği teşvik ederek işsizliğe yol açar (Tuncay, 1999: 51).

3.3. Sosyal Sigorta Kurumlarının Finansman Yöntemleri

Sosyal sigorta kurumlarının mali yapısıyla ilgili olan finansman, kurumların amaçları doğrultusunda faaliyette bulunabilmeleri gerekli mali kaynaklara sahip olmalarında izlenen yöntem, ilke ve kaynakları ifade etmektedir. Finansman boyutu, geniş ve karmaşık bir süreci oluşturmaktadır. Sosyal güvenlik sistemlerini karakterize eden sosyal sigorta kuruluşlarını finansal açıdan ihtiyaçlarının bir defaya mahsus olarak sunulması yeterli olmayıp kaynakların istikrar ve sürekliliğinin korunması ve bu kaynakların verimli alanlarda kullanılması gerekmektedir. Sosyal sigorta sistemlerinin finansman yöntemleri, bireyleri risklere karşı korumak amacıyla oluşturulan sosyal sigorta programlarının gelir-gider dengesini sağlama tekniğidir. Sosyal güvenlikte katkı-fayda süreci, uzun vadeli denge kurmayı amaçlayan “kapitalizasyon” ya da kısa vadeli denge kurmayı amaçlayan “dağıtım” sistemi olarak adlandırılan iki ana finansman yöntemiyle yürütülmektedir (Güneş ve Yakar, 2004:

128-129).

3.3.1. Kapitalizasyon Yöntemi

Kapitalizasyon metodunda uzun dönemde elde edilen gelirlerle gelecek dönemdeki ihtiyaçlar karşılanır ve her nesil kendi sosyal güvenlik garantisini sağlayacak tasarruf birikimini kendisi gerçekleştirir. Fon metodunda aynı neslin tehlikesiz geçen dönemlerinden tehlikeye maruz kaldığı döneme bir gelir transferi söz konusu olur. Bu finansman yönteminde sigortalı adına bir fon oluşturulur. Primlerin hesabına yıllık giderlerin karşılanması değil, uzun bir dönemdeki giderlerin, uzun bir dönemde elde edilecek gelirlerle karşılanması esas alınır. Başka bir deyişle toplam maliyet biriken fonlarla karşılanır. Bu durumda sigortalılardan ve işverenlerden alınacak primler cari giderleri karşıladıktan sonra ayrıca bir fon birikimi sağlanmaktadır (Çakıcı, 2001: 49).

Sosyal sigorta kollarının finansman metodu bakımından, yaşlılık, malullük ve ölüm sigorta kolları gibi uzun vadeli sigorta kolları ile işsizlik sigortası kapitalizasyon yöntemine daha uygundur. Fakat bu sistemin işletilmesi için ülkede iktisadi istikrarlı bir yapının olması gerekmektedir. Aksi halde toplanan fonlar enflasyon ve paranın değer kaybına karşı değer kaybedip eriyip gidebilir. Böylece beklenen fayda sağlanamamış olur (Güneş ve Yakar, 2004: 130).

3.3.2. Dağıtım Yöntemi

Belirli bir dönemde ayrılan gelirlerin, yine aynı dönemde meydana gelen giderlerin finansmanında kullanılmasıdır. En belirgin özelliği uygulamada yedek fonlara fazla ihtiyaç duymamasıdır. Buna yılı yılına finansmanda diyebiliriz. Hastalık, analık ve iş kazalarının sürekli iş göremezliği neden olmayan kısmı dağıtım yönteminin uygulanmasına uygun sigorta kollarıdır. Çünkü bu risklerin önceden kestirilmesi veya tahmin edilmesi daha kolaydır. Dağıtım yöntemi özellikle geçici riskleri karşılayan sigorta kolları için uygundur (Oral, 2002: 25).

Yöntem basit ve herkes tarafından kolay anlaşılabilen bir yapıya sahiptir. Sosyal sigorta faaliyetlerinin hemen uygulamaya geçilmesini sağlar. Fon biriktirme finansmanındaki gibi karışık hesaplara bu yöntemde rastlanmaz. Her yıl artarak biriken fonlar olmadığı için fonların işletilmesi zorunluluğu da yoktur. Dağıtım yönteminde primler gerçek risklere göre alınacağından, fon biriktirme yöntemine göre primler daha düşüktür. Üstelik primler enflasyona göre ayarlanmaktadır (Çakıcı, 2001: 49).

Tablo 4: Bazı Ülkelerde Uygulanan Sosyal Güvenlik Planları ve Finansman Yöntemleri

ÜLKELER	FİNANSMAN YÖNTEMLERİ
ARJANTİN	DAĞITIM YÖNTEMİ
AVUSTRALYA	DAĞITIM YÖNTEMİ
BELÇİKA	DAĞITIM YÖNTEMİ
BREZİLYA	KAPİTALİZASYON YÖNTEMİ
ŞİLİ	KAPİTALİZASYON YÖNTEMİ
ÇEK CUMHURİYETİ	DAĞITIM YÖNTEMİ
DANİMARKA	DAĞITIM / KAPİTALİZASYON YÖNTEMİ
FRANSA	DAĞITIM YÖNTEMİ
ALMANYA	DAĞITIM YÖNTEMİ
YUNANİSTAN	DAĞITIM YÖNTEMİ
MEKSİKA	KAPİTALİZASYON YÖNTEMİ
İRLANDA	DAĞITIM YÖNTEMİ
YENİ ZELANDA	DAĞITIM YÖNTEMİ
PERU	KAPİTALİZASYON YÖNTEMİ
TÜRKİYE	DAĞITIM YÖNTEMİ
PORTEKİZ	DAĞITIM YÖNTEMİ
İTALYA	DAĞITIM YÖNTEMİ
LÜKSEMBURG	DAĞITIM YÖNTEMİ
SLOVAKYA	DAĞITIM YÖNTEMİ
İSPANYA	DAĞITIM YÖNTEMİ
İSVİÇRE	DAĞITIM YÖNTEMİ
POLONYA	DAĞITIM YÖNTEMİ
İZLANDA	DAĞITIM YÖNTEMİ

Kaynak: www.oecd.org (2005)

Tablo incelendiğinde Brezilya, Şili, Meksika, Peru Kapitalizasyon yöntemini tercih etmektedir, diğer ülkeler ise dağıtım yöntemini tercih ederken, Danimarka iki yöntemi de bir arada uygulamaktadır. Buna Karma yöntemde denilebilir. Türkiye’ de ise Dağıtım yöntemi uygulanmaktadır. Ülkeler arasında kıyaslama yapıldığında dağıtım yönetimini tercih eden ülkelerde yılı yılına finansman yapıldığını

söyleyebiliriz. Yani bir döneme ayrılan gelirler yine aynı dönemin giderleri olarak kullanılmaktadır. Kapitalizasyon yönteminde ise uzun dönemli yapılan bir finansman yapısı mevcuttur. İstikrarlı bir ekonomik yapı izleyen ülkelerde kullanılır.

3.4. Sosyal Güvenlik Kurumlarının Gelirleri

Kurumun gelirlerini üç çeşitte ele almak mümkündür. Bunlar Prim Çeşitleri ve Katkısı, Devletin Katkısı, Vergilerin Katkısı.

3.4.1. Prim Çeşitleri ve Katkısı

Sosyal Güvenliğin en önemli finansman vasıtası primlerdir. Sosyal güvenlik sistemlerinin sağladığı sosyal güvence duygusunun ve temin ettiği borçların bedelini teşkil eder. En önemli özelliği mecburiyet prensibi teşkil etmesidir. Primle borç arasındaki ilişkiye bakıldığında prim” fiyat” olarak da görülebilir ama bu “satın alınması mecburi bir güvenliğin fiyatıdır. Ödeyenlere göre primler;

- Yalnız İşçiler,
- Yalnız İşverenler,
- İşçi ve İşverenler,
- İşçiler, İşverenler ve Devlet,
- İşverenler ve Devlet,
- İşçiler ve Devlet,
- Yalnız Devlet ödeyebilir.

Bunların birkaçı bir arada olabildiği gibi bir tanesi de tek olarak uygulamada görülebilir. Bu ülkelere göre farklılık gösterir. Örneğin Türkiye de işçi-işveren prim öderken iş kazaları ve meslek hastalığında sadece işveren öder. İngiltere’de ise üçlü ödeme vardır. Primler İşçi-İşveren-Devlet tarafından ödenir (Yazgan, 1992: 139).

SSK PRİM ORANLARI

- İş Kazaları ile Meslek Hastalıkları Sigortası Primi 506 sayılı Kanunun 73 üncü maddesi (A) fıkrasına göre, prim nispeti, işyerinin prim tarifesine göre dahil bulunduğu tehlike sınıfına göre % 1,5’den az, % 7’den fazla olamaz ve tamamı işveren tarafından ödenir.

- Hastalık Sigortası Primi Sigortalının kazancının % 11’idir. Bunun % 5’i sigortalı hissesi, % 6’sı işveren hissesidir. 3308 sayılı Kanuna göre, aday çırak, çırak ve işletmelerde meslek eğitimi gören öğrencilerin hastalık sigortası primi % 4’dür. Tamamı Çıraklık Eğitim Merkez Müdürlükleri ve Meslek Okulları tarafından ödenir.

- Analık Sigortası Primi Sigortalının kazancının % 1’idir. Tamamı işverenlerce ödenir.

- Malullük, Yaşlılık ve Ölüm Sigortaları Primi Sigortalının kazancının % 20’sidir. Bunun % 9’u sigortalı hissesi, % 11’i işveren hissesidir. Maden işyerlerinin yeraltı işlerinde çalışanlar ile ağır, yıpratıcı ve zehirleyici işyerlerinden sayılan işlerde çalışanların prim oranı % 22’dir. Bunun % 9’u sigortalı, % 13’ü işveren hissesidir.

www.ssk.gov.tr

BAĞ-KUR PRİM ORANLARI

1479 Sayılı Kanun'a Göre Prim Tahsilatı Bağ-Kur'da hizmetlerin yürütülmesini sağlayan en önemli kaynak prim ve prime ilişkin gelirlerdir. Bu nedenle, Kurum

hizmetlerinin istenilen düzeyde yerine getirilebilmesi, primlerin düzenli olarak toplanmasına bağlıdır.

Tablo 5: Bağ-Kur Prim Oranları

Basamaklar	Gelir Tutarı	Aylık Prim	Sağlık Primi	Toplam Prim	Giriş Keseneği	Basamak Yükseltme Farkı	
1	353,36	70,67	104,23	174,90	88,34		-
2	376,05	75,21	104,23	179,44	94,01	1'den 2'ye	22,69
3	398,72	79,74	104,23	183,97	99,68	2'den 3'e	22,67
4	421,40	84,28	104,23	188,51	105,35	3'den 4'e	22,68
5	444,07	88,81	104,23	193,04	111,01	4'den 5'e	22,67
6	469,77	93,95	104,23	198,18	117,44	5'den 6'ya	25,70
7	495,47	99,09	104,23	203,32	123,86	6'dan 7'ye	25,70
8	521,17	104,23	104,23	208,46	130,29	7'den 8'e	25,70
9	546,87	109,37	109,37	218,74	136,71	8'den 9'a	25,70
10	572,56	114,51	114,51	229,02	143,14	9'dan 10'a	25,69
11	598,27	119,65	119,65	239,30	149,56	10'dan 11'e	25,71
12	623,97	124,79	124,79	249,58	155,99	11'den 12'ye	25,70
13	715,05	143,01	143,01	286,02	178,76	12'den 13'e	91,08
14	798,20	159,64	159,64	319,28	199,55	13'den 14'e	83,15
15	881,34	176,27	176,27	352,54	220,33	14'den 15'e	83,14
16	964,49	192,90	192,90	385,80	241,12	15'den 16'ya	83,15
17	1.047,64	209,53	209,53	419,06	261,91	16'dan 17'ye	83,15
18	1.130,77	226,15	226,15	452,30	282,69	17'den 18'e	83,13
19	1.213,92	242,78	242,78	485,56	303,48	18'den 19'a	83,15
20	1.297,06	259,41	259,41	518,82	324,26	19'dan 20'ye	83,14
21	1.380,21	276,04	276,04	552,08	345,05	20'den 21'e	83,15

22	1.463,35	292,67	292,67	585,34	365,83	21'den22'ye	83,14
23	1.546,50	309,30	309,30	618,60	386,62	22'den 23'e	83,15
24	1.629,65	325,93	325,93	651,86	407,41	23'den 24'e	83,15

Kaynak: www.bagkur.gov.tr

Aylık Sigorta Primi=Gelir Basamağı x 0.20

Aylık Sağlık Primi (1 ile 8. basamak için) = 8. Basamak Gelir Tutarı x 0.20

Aylık Sağlık Primi (8. basamaktan sonraki basamaklar için) = Basamak Gelir Tutarı

x 0.20

Basamak Yükseltme Farkı = Yükselen basamağın Gelir Tutarı - Önceki Basamağın Gelir Tutarı

Giriş Keseneği = Basamak Gelir Tutarı x 0.25

3.4.2. Devlet Yardımı

Devletçe bakılma, devletin her üyesine, finansmana prim ya da benzeri özel bir katkıda bulunmaksızın, devletten, tutarı ve koşulları önceden saptanmış bir sosyal gelir alma hakkının tanınması demektir. Ancak insanca amaç güden bu yöntemin, sosyal güvenlik finansmanın oldukça güçleştiği günümüzde, uygulama olanağı bulması güç görünmektedir (Aydın, 1999: 28).

Devlet bütçesinden ya sosyal güvenliğin finansmanı için yapılan yardımlar ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Ülkemizde ise devlet bütçesinden yapılan yardımlar, düzenli ve belirli tutarlarda olmayıp, kurumların açıkları dikkate alınarak mevcut açıkları kapatmaya yönelik uygulanmaktadır (Sakal, 2003: 48).

3.4.3. Vergilerle Finansman

Sosyal güvenliğin vergiler yoluyla finansmanı geçmişte önemli yer tutmuşken günümüzde bu özelliğini yitirmektedir. Buna rağmen örneğin İngiltere’de Beveridge Raporu çerçevesinde oluşturulan sistem ile sosyal güvenlik bir ölçüde vergilerle finanse edilmektedir. Yeni Zelanda 1938 yılından beri gelirler üzerinden alınan vergilerle sosyal güvenlik finansmanına katılmaktadır. Aynı şekilde Danimarka, Norveç, İsveç’te de vergiler sosyal güvenliğin finansmanı açısından önemli rol oynamaktadır (Aydın,1999: 29-30).

Vergi gelirleri ile sosyal güvenliğin finansmanında dikkat edilmesi gereken asıl konu ne zaman prim gelirlerine, ne zaman vergi gelirlerine başvurulması gerektiği ve vergi gelirlerine başvurulurken de hangi verginin ülke ekonomisi için uygun olduğudur. Çünkü vergi gelirleriyle sosyal güvenliğin finansmanının sağlanabilmesi için ülkenin içerisinde bulunduğu ekonomik durum çok önemlidir (Sakal, 2003: 48-49).

Ayrıca primler vergilere göre daha çok tercih edilmektedir. Bunun nedeni aşağıdaki gerekçelerle açıklanabilir (Alper-Tatlıoğlu, 1994: 75-76);

- Primler, ödeyene, kanun koyuculara ve idarecilere, sosyal güvenlik karşılıklarını sorumsuz bir şekilde arttırmalarını önleyici bir zorunluluk getirir.
- Fonların ayrı olduğu yerlerde ilgili tarafları sistemin finansmanına katılmaya ikna etmek kolaydır.
- Fon sisteminin uygulandığı yerlerde, özellikle uzun dönemli karşılıkları almaya hak kazanmak için kişilerin gerekli yükümlülükleri yerine getirmelerinin sağlanması yardımcı olabilir.
- Karşılıkların (ivazların) getireceği maliyetin emek maliyetine yüklenmesi, en azından teoride, işvereni tehlikelerin artışı önlemeye yönelik tedbirler almaya teşvik eder.

- Primler, idari bakımdan kolay toplanır.
- Kazançlara bağı olarak verilen karşılıkların sosyal bakımdan adil bir şekilde ayarlanması, yalnızca tahsisi vergilerle mümkün olur. Çünkü bir anlamda ertelenmiş ücret olmaktadır.
- Çalışanlar, genel nitelikli bir vergiden ziyade, kendilerinin doğrudan faydalanacağı bir karşılıkla ilgili sistemin finansmanına katılma ve prim ödeme konusunda daha istekli davranır.

3.5. AB Üyesi Ülkelerde Sosyal Güvenlik Yardımlarının Finansmanı

Tablo 6: AB Üyesi Ülkelerde Sosyal Güvenlik Yardımlarının Finansmanı, Ülkelere Göre Uygulanan Finansman İlkeler

ÜLKELER	SAĞLIK YARDIMLARI	PARA YARDIMLARI
ALMANYA	Prim	Prim
AVUSTURYA	Yatarak tedavilerde sağlık yardımları için prim ve devlet bakımı	Sigorta: Prim / İşverenin ödediği ücretin korunması
BELÇİKA	Toplu primden ayrılan pay / Devletin toplu yardımı / İhtiyaca göre alternatif finansman	Sağlık yardımları
BİRLEŞİK KRALLIK	Devletçe finanse edilen Ulusal Sağlık Servisi hizmeti	Prim / Vergi / İşveren katılımları
DANİMARKA	Vergi yoluyla finansman	Vergi yoluyla finansman
FİNLANDİYA	Yerel mercilerce finansman / Devlet belediyelere genel bir yardım öder	Hastalık sigortası için primler ve devlet bakımı
FRANSA	Prim ve Vergi	Prim ve Vergi
HOLLANDA	Prim	Yardımlar; Hastalık Ödeneği Hakkında,Kanun,çerçevesinde Sosyal Sigorta Ulusal Kurumu, İşten çıkarılmalar Ödeme Fonu ve Genel İşsizlik Fonu tarafından finanse edilir.
İRLANDA	Prim ve Gerekliğinde devlet katılımı	Sağlık Yardımları

İSPANYA	Yalnız İşverenin Ödediği Primlerle Finansman	Prim
İSVEÇ	Prim	Prim ve Devlet katılımı
İTALYA	Prim	Prim
LÜKSEMBURG	Prim ve Devlet katılımı	Prim ve Devlet katılımı
PORTEKİZ	Vergi	Prim
YUNANİSTAN	Prim / 1.1.1983'ten sonraki yeni sigortalılar için üç taraflı finansman: Ücretli, İşveren, Devlet	Sağlık Yardımları

Kaynak: Avrupa Birliği- Türkiye Sosyal Güvenlik Normları TİSK Raporu, Nisan-2005.

Yukarıdaki grafikte görüldüğü üzere Avrupa Birliği ülkelerin sağlık yardımları ve finansman kaynakları genellikle primler yoluyla olmaktadır. Almanya, İspanya, İtalya ve Portekiz'de para yardımı sadece primlerle sağlanmaktayken, İsveç, Lüksemburg ve Finlandiya da prime ek olarak devlette katkıda bulunmaktadır. Fransa, Birleşik Krallık ve Danimarka'da vergilerde para yardımı olarak kullanılmaktadır. Belçika, İspanya ve Yunanistan da sağlık yardımları ön plana çıkarken, Hollanda da ise sadece özel bir fon kuruluşu ile toplanan gelir yardım olarak kullanılmaktadır.

3.6. Sosyal Güvenlik Kurumlarının Giderleri ve Gelir- Gider Dengesi

3.6.1. Sağlık Harcamaları

Sağlık hizmeti veren sağlık kurumlarının giderlerinin düzenli bir şekilde karşılanabilmesi için finansmanın hangi kaynaklardan, nasıl karşılanacağı önemli bir konudur. Çünkü sürekli artan ihtiyaçlara ve talebe karşın sağlık alanındaki kaynaklar sınırlı olup bu kaynakların etkin ve verimli kullanılması gerekmektedir (Orhaner,

2000: 29).

Tablo7: 2005 Yılı Sağlık Harcamaları

SAĞLIK HARCAMALARI

	Kişi Sayısı	Harcama (YTL)	Harcama (Bin \$)	Kişi Başına Harcama (YTL.)	Kişi Başına Harcama (\$)
Kamu Kesimi (Memur + Emekli)	9.283.596	4.527.259	3.373.265	488	363
SSK	27.795.128	6.405.528	4.772.765	230	172
Bağ-Kur	9.780.672	3.660.100	2.727.144	374	279

Dolar Kuru 1.342.100-TL. alınmıştır.

Kaynak: www.emekli.gov.tr

En çok sağlık harcaması 6.405.528 ytl ile SSK da yapılmaktadır. Daha sonra 4.527.259 ytl ile bunu EMEKLİ SANDIĞI takip ederken en az sağlık harcaması 3.660.100 ytl ile BAĞ-KUR tarafından yapılmaktadır. Fakat kişi sayısı dikkate alındığında kişi başına düşen harcama yaklaşık 488 ytl ile en çok EMEKLİ SANDIĞI tarafından yapılmaktadır. Bu harcamayı dolar olarak baz alırsak kişi başına harcama en çok 363 dolarla EMEKLİ SANDIĞI, 279 dolarla BAĞ-KUR, 172 dolarla da SSK takip etmektedir. Kişi başına düşen sağlık harcamasının SSK da az olmasının sebepleri şunlardır (www.tisk.org.tr);

- Sosyal Sigortalar Kurumu sağlık hizmetlerini kendisi üreterek maliyetler üzerinde kontrolü sağlamaktadır.

- Sosyal Sigortalar Kurumu yüksek indirimli toplu ilaç alımı ve eczane işletmeciliği yapmakta, bu sayede ilaç giderlerinin toplam sağlık harcamasındaki oranı daha düşük kalmaktadır.

- Sosyal Sigortalar Kurumu'nda hizmet verilen nüfusun hizmet sunulan ünitelere ve hizmet veren personele oranı çok yüksektir, kapasite kullanım oranı %70 düzeyindedir. Bu oran, Türkiye ortalamasının ve Sağlık bakanlığına bağlı hastanelerdeki oranın çok üstündedir.

- SSK çok sayıda kişiye az sayıda tesis ve personelle hizmet vermekte, bu durum birim başına maliyeti de aşağı çekmektedir.

3.6.2. Sağlık Harcamalarının Devletler Üzerindeki Durumu

Genel durumu inceleyecek olursak 2005 verilerine göre (www.oecd.org);

- OECD ülkelerinin çoğunda kamu tarafından finanse edilen sağlık sigortasının ya da sağlık hizmetlerinin doğrudan kamu tarafından finanse edilmesinin ağır basması sonucu, ABD, Meksika ve Kore dışındaki bütün ülkelerde sağlık harcamalarının en büyük bölümünü kamu sektörü üstlenmektedir. Özel sektörün finansmanda özellikle büyük bir rol oynadığı ABD'de bile kamunun sağlık harcamaları OECD ortalamasına benzer ölçüde GSYH'nın %6,6'sını oluşturur.

- OECD ülkelerinde kamunun sağlık harcamalarının artışı bakımından geçtiğimiz on yıl kabaca iki döneme ayrılabilir. 1992-1997 dönemi kamunun sağlık harcamalarında ekonomik büyüme ile benzer ya da hatta daha düşük oranda bir artışa tanık oldu. Ancak, son yıllarda tüm OECD ülkelerinde kamu sağlık harcamaları ekonomik büyümeden daha hızlı bir oranda arttı. Britanya ve Kanada gibi bazı ülkelerde, kamunun sağlık harcamalarında da artış oldu.

- Son yıllarda ilaç harcamalarının hızla artması (ki bu rakam, 1997'den bu yana yılda ortalama %5'in üzerinde) toplam olarak sağlık harcamalarındaki genel artışın ardında

yatan başlıca etmen oldu. Gerçekten de bu dönem içerisinde OECD ülkelerinin çoğunda ilaç harcamalarındaki artışın toplam sağlık harcamalarındaki artışa geçtiğine tanık olundu. ABD ve Avustralya'da ilaç harcamaları bu dönem içerisinde toplam sağlık harcamalarındaki artış oranının iki katından çok arttı. Bu dönemin başında kişi başına düşen miktar oldukça düşük olmasına rağmen, İrlanda ve Kore'de de önemli artışlar gözlemlendi. Japonya'da ise artış oranı çok daha sınırlı oldu.

- OECD ülkelerinde ilaç faturalarının ortalama %60'ı kamu fonlarından, geri kalan bölüm ise esas olarak cepten yapılan ödemelerle, daha az bir kısmı da özel sigortalar tarafından karşılanıyor. Ancak, bu ortalama içinde (Meksika'da %11, ABD'de %21 gibi düşük oranlar ile İrlanda'da %86 gibi yüksek oranlar arasında seyreden) çok büyük farklılıklar gizlidir. Bunun bir nedeni, ilaçların ulusal sağlık programları ve kamu tarafından finanse edilen sigorta kapsamına nasıl girdiği ve hatta girip girmediğidir.

- 2003 yılında, kişi başına düşen ilaç harcamasının en yüksek olduğu ülke 700 dolar ile ABD iken, onu 600 dolar ile Fransa ve yaklaşık 500 dolar ile Kanada ve İtalya izliyordu. En düşük harcamanın olduğu ülkeler ise Meksika ve Türkiye dir.

- 2002 yılı itibariyle yıllık kişi başına düşen toplam sağlık harcaması 4.219\$ ile İsviçre iken en az sağlık harcaması yılda sadece 6\$ ile Tacikistan'dır. Türkiye'de ise sağlık harcaması 172\$ seviyesindedir ki bu oranda oldukça azdır.

Tablo 8: 2002 Yılında Kişi Başına Düşen Toplam Sağlık Harcaması

**2002 YILI KİŞİ BAŞINA DÜŞEN TOPLAM SAĞLIK
HARCAMASI(\$)**

ÜLKE	HARCAMA(\$)
İSVİÇRE	4.219
NORVEÇ	4.033
LÜKSEMBURG	2.951
İZLANDA	2.916
DANİMARKA	2.835
ALMANYA	2.631
İSVEÇ	2.489
FRANSA	2.348
HOLLANDA	2.298
İRLANDA	2.255
BELÇİKA	2.159
İNGİLTERE	2.031
AVUSTURYA	1.969
FİNLANDİYA	1.852
İTALYA	1.737
İSRAİL	1.496
YUNANİSTAN	1.198
İSPANYA	1.192
PORTEKİZ	1.092
MALTA	954
SLOVENYA	922
KIBRIS	882
ÇEK CUMHURİYETİ	504
HIRVATİSTAN	369

ÜLKE	HARCAMA(\$)
POLONYA	303
SLOVAKYA	265
ESTONYA	263
LİTVANYA	241
LETONYA	203
MACARİSTAN	196
TÜRKİYE	172
RUSYA FEDERASYONU	150
BULGARİSTAN	145
BOSNA HERSEK	130
ROMANYA	128
MAKEDONYA	124
SİRBİSTAN	120
ARNAVUTLUK	94
TÜRKMENİSTAN	79
KAZAKİSTAN	56
ERMENİSTAN	45
UKRAYNA	40
AZERBAYCAN	27
MOLDOVA	27
GÜRCİSTAN	25
ÖZBEKİSTAN	21
KIRGIZİSTAN	14
TACİKİSTAN	6

Kaynak: www.emekli.gov.tr, Dünya Sağlık Örgütü Araştırması 2002.

3.6..3. Sağlık Hizmetlerinin Finansman Kaynakları

Bir taraftan sağlık hizmetlerine olan talebin artması diğer taraftan kaliteli sağlık hizmeti sunmak için sağlık kurumlarının modern teknolojiyi satın almak ve nitelikli personel istihdam etmek için çabaları giderlerini artırmaktadır. Sağlık hizmeti veren sağlık kurumları giderlerinin düzenli bir şekilde karşılanabilmesi için de finansmanın hangi kaynaklardan nasıl karşılanacağı önemli bir konudur. Ülkemizde sağlık hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde en önemli finansman kaynağı devlet bütçesidir. Sağlık harcamalarının finansmanı, 1960 sonrası Planlı Kalkınma Dönemiyle birlikte ağırlıklı olarak bütçeden (hazineden) karşılanmıştır. Dünya Bankası, sağlığa ayırdığı 1993 Dünya Kalkınma Raporu'nda ulusal düzeyde tanımlanmış bir asgari sağlık hizmetleri paketinin özellikle yoksullara yönelik olarak hükümet tarafından finanse edilmesini önermiştir.

Bu nedenle sağlık harcamalarının finansmanında devlet payının büyük olmasını beklemek yanlış değildir. Sağlık harcamalarında işveren, işçi ve devletin katkısıyla finanse edilen ve yaşlılık, sakatlık, emeklilik gibi konular yanında sağlık konusunda da başvuru sosyal sigortalar da önemli bir finansman kaynağıdır.

Özel kesim, sağlık harcamalarına doğrudan hizmet bedelini ödeyerek, bağış ve yardımlar yaparak ya da özel sağlık sigortası yoluyla sağlık harcamalarının finansmanına katılmaktadır. Günümüzde hemen her ülkede hem kamu hem de özel kaynakların yer aldığı sağlık finansman sistemi, ülkemizde de görülmektedir. Ancak sağlık finansman kaynaklarının kombinasyonu ülkenin sosyo-kültürel dokusu, ekonomik ve siyasi yapısına göre zaman içinde farklılık gösterebilmektedir.

Tablo 9: Sağlık Harcamalarında Finansman Kaynaklarının Dağılımı (%)

Finansman Kaynağı	1996	2001
Devlet Bütçesi	43	42
Kamu Sağlık Sigortası	25	38
Özel Kesim	32	20
Toplam	100	100

Kaynak: www.ttef.gazi.edu.tr, (Sağlık Bakanlığı bütçelerinden yararlanılarak hazırlanmıştır).

Yapılan sağlık harcamalarında 1996 yılı itibariyle % 43 ile en çok finans kaynağı devlet bütçesi tarafından sağlanmaktadır. Daha sonra bunu % 32 ile Özel Kesim takip ederken, geri kalan % 25'lik kısmı da Kamu Sağlık Sigortası tarafından sağlanmaktadır. 2001 yılı itibariyle devlet bütçesinin katılımı % 1 olarak azalırken, Kamu sağlık Sigortasının katılımı % 13 artmıştır. Yine buna oranla Özel Kesimin katılımı da % 12 oranında azalmıştır.

3.6.4. Sosyal Güvenlik Kurumlarının Gelir- Gider Dengesi

Türkiye ekonomisi Sosyal Güvenlik Sistemi açısından olumsuzluklarla iç içedir. Türkiye'de 2005 yılı itibariyle nüfus 71 milyon 152 bine ulaşmıştır. Bu nüfusun 63 milyon 863 binlik kısmı Sosyal Güvenlik kapsamı içindedir. Yani ülkemiz nüfusunun % 90'ı sosyal güvenliğe sahiptir. Ancak bütün yük 12.8 milyon çalışanın

üstündedir. Bu nedenle gelir- gider dengesi bir türlü sağlanamazken bütçeden sisteme 11 yılda 350 milyar dolar aktarılmıştır (Yıldırım: 2005).

Tablo 10: Sosyal Güvenlik Kurumlarının Gelir-Gider Dengesi

	SSK	BAĞ- KUR	EMEKLİ SANDIĞI	ÖZEL SANDIK	GENEL TOPLAM
Çalışan aktif sigortalı sayısı(kişi)	6.923.399	3.448.549	2.405.091	68.514	12.844.553
Emekli sayısı (kişi)	4.102.298	1.519.190	1.534.576	73.866	7.229.930
Bağımlı sayısı (kişi)	26.802.942	11.266.245	5.565.634	153.778	43.788.599
Sosyal güvenliğin kapsadığı nüfus	37.828.639	16.233.984	9.504.301	296.158	63.863.082
Çalışan başına emekli sayısı (kişi)	1.69	2.27	1.57	0.93	1.77
Çalışan başına bağımlı sayısı (kişi)	4.46	3.71	2.95	3.32	3.97

Kaynak: Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi 2004 verileri sosyal güvenlik kurumları temel göstergeleri.

SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı ve özel sandıklarda 12 milyon 844.5 bin kişi çalışıyor. Buna karşılık aynı kuruluşların toplam emeklisi 7 milyon 229 bin kişi. Hem aktif çalışanların hem de emeklilerin bağımlıları yani bakmakla yükümlü olduğu eş, çocuk, anne, baba, kardeş toplamı 43 milyon 788.5 bin kişi. Sonuçta çalışan 12 milyon 844.5 bin kişi, kendileri, emekliler ve yakınları ile 63 milyon 863

bin kişiye bakıyor. Yani her sigortalı 4 kişinin sosyal güvencesini üstleniyor.

Tablo 11: Sosyal Güvenlik Kurumlarına Yapılan Bütçe Transferleri(Trilyon TL)

SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARINA YAPILAN BÜTÇE TRANSFERLERİ
(YTL)

	2002	2003	2004	2005
EMEKLİ SANDIĞI (Net Açığı)	2.648.000	3.533.000	4.465.000	4.539.000
SSK	2.386.000	4.809.000	5.757.000	7.507.000
BAĞ-KUR	2.622.000	4.930.000	5.273.000	6.926.000

Kaynak: www.emekli.gov.tr

Tabloda görüldüğü gibi 2002 yılında bütçeden yapılan 2.648.000 ytl transferle en büyük açığı Emekli Sandığı üstlenirken, 2003 yılında bu oranı 4.930.000 ytl ile Bağ-kur, 2004 yılında 5.757.000 ytl ile SSK, 2005 yılı itibariyle 7.507.000 ytl ile yine SSK üstlenmiştir. Genel itibariyle tablo incelendiğinde ise her geçen sene de yapılan transfer miktarının Emekli Sandığında da, Bağ-Kurda da, SSK da da sürekli artış içerisinde olduğu görülmektedir.

1990'lı yılların başında sosyal güvenlik sistemi bozulmaya başlamıştır. 1994-2004 yılları arasındaki son 11 yıllık dönemde, SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı'nın bütçe üzerindeki yükü, işsizlik sigortası dahil olmak üzere 59 milyar ytl ye (44.6 milyar dolar) ulaşmış durumdadır.

Sadece 2004 yılında sosyal güvenlik kuruluşlarının açıkları 19.3 milyar ytl (14.3 milyar dolar) lira. 2005'te bu rakamın 22.5 milyar ytl (16.7 milyar dolar) çıkacağı tahmin edilmektedir. 2000 yılında sosyal güvenlik açıklarının GSMH'ya oranı yüzde 2.6 seviyesinde iken, bugün bu oranın yüzde 4 e çıkmıştır. Oysa Türkiye'nin de uymak zorunda olduğu Maastricht Kriterleri ne göre sosyal güvenlikler de dahil

olmak üzere toplam bütçe açıklarının milli gelire oranının % 3'ü geçmemesi gerekmektedir. Sadece sosyal güvenlik kurumlarının açıkları bile bu oranın üzerinde.

Devletin bu sosyal güvenlik kuruluşlarına 1994-2004 yıllarını kapsayan 11 yıllık dönemde yaptıkları bütçe transferleri, işsizlik sigortası hariç 57.2 milyon ytl nı bulmaktadır. Türkiye'nin bu açığı kapatmak için dönemin iç borçlanma faizleri üzerinden borçlanma yaptığı düşünüldüğünde 57.2 milyon ytl açık için devletin ayrıca 32 milyon ytl de faiz ödediği ve böylece sosyal güvenlik açıkları bütçeye verdiği hasar on yılda 90 milyon ytl nı bulmaktadır.

Sosyal kurumlarının bütçe üzerinde yük oluşturmasının en temel nedeni aktüeryal dengenin bozulmuş olmasıdır. Aktüeryal denge; aktif – pasif arasındaki dengedir. Yani toplanan primlerin sigorta giderlerini karşılamada yetersiz kalınması durumudur. Uluslararası standartlara göre 4 çalışanın bir emekliyi finanse etmesi gerekirken, Türkiye'de bu oran 1.6'lara kadar düşmüş durumdadır. Tablo 12 incelendiğinde seneler itibariyle aktüeryal yapıda geçen seneler içerisinde gittikçe bozulma görüldüğü gözlenmektedir. 1980 yılına kadar daha düzgün bir yapı gösteren aktüeryal denge, sosyal güvenlikte yaşanan birçok sorun nedeniyle günümüz itibariyle oldukça kötü bir duruma gelmiştir. Sene 2004 yılı itibariyle SSK da oran 1.6, Bağ-Kur da 2.1, Emekli Sandığında ise 1.7 ye kadar düşüş göstermiştir.

Tablo 12: Yılar İtibariyle Sosyal Güvenlik Sistemindeki Aktüeryal Yapıdaki Değişimler

	1960	1970	1980	1990	2000	2004
SSK	24.3	9	3.4	2.3	1.9	1.6
BAĞ- KUR	.....	.....	10.7	4.3	2.4	2.1
EMEKLİ SANDIĞI	6.6	5.2	3.3.	2.6	1.9	1.7

Kaynak: Ankara ticaret ve Sanayi Odası Araştırma Raporu 2004

Yıllar içinde aktif sigortalılarla emekli maaş alanlar arasındaki dengenin bozulmasına neden olarak, erken emeklilik, işsizlik oranlarındaki artış , prim miktarı ile emekli aylığı arasındaki ilişkinin sağlanamaması, sigorta primlerinin yüksekliği dolayısıyla işçi maliyetlerinin artması sonucunda kaçak işçi çalıştırılması gösterilmektedir (www.atonet.org.tr).

Sosyal güvenlik kurumuna aktarılan kaynak 2004 yılı GSMH' yi geçmiştir.

Tablo 13: Sosyal Güvenlik Transferlerinin 2004 Yılı Değeri

	(Milyar YTL)
1994-2004 dönemi sosyal güvenlik açığının hazine borçlanma faiziyle güncel değeri	474.8
Toplam iç borç stoku	224.5
Konsolide bütçe stoku	316.1
GSMH	424.1

Kaynak: Okan MÜDERRİSOĞLU, Sabah Gazetesi, 2005.

Sosyal güvenlik kurumlarının gelir –gider arasındaki dengesizlikten meydana gelen açıklar bütçe transferleriyle kapatılmaya çalışılmaktadır (Yıldırım, 2006: 147).

Tablo 14: Sosyal Güvenlik Kuruluşları Gelir- Gider Dengesi (GSMH' ya Oranı %)

	2002	2003	2004	2005*	2006**
GELİRLER	7.2	7.7	7.9	8.1	8.5
Prim Tahsilatları	5.7	6.3	6.6	6.5	6.9
GİDERLER	10.2	11.4	11.7	12.1	12.0
Sigorta Giderleri***	6.5	7.5	7.6	8.1	8.1
GELİR-GİDER FARKI	-3.0	-3.7	-3.8	-4.0	-3.5
BÜTÇE TRANSFERLERİ	3.0	3.7	3.8	4.0	3.5

Kaynak: Mehmet Yıldırım, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 296, Nisan 2006.

* : Gerçekleşme Tahmini

** : Program

*** : Sosyal Destek Ödemeleri Dahildir.

Tablo 14 incelendiğinde 2002 yılında sağlanan gelirler oranı % 7.22 iken giderlerin oranı ise % 10.2' dir. Gelir –Gider arasındaki fark -3.0'dır. Meydana gelen bu farkta bütçeden yapılacak 3.0 lık bir transferle sağlanmaktadır. Gelir- Gider arasındaki fark en çok 2005 yılında % 4.0' la olmuştur. Prim tahsilatları yıllar itibariyle küçük oranlarda artış gösterse de giderlerin sürekli artması ve sağlanan gelirlerin azalması ve bütçeden sağlanan transferlerin fazlalaşması sosyal güvenlik sistemini gittikçe olumsuz duruma getirirken devlet için büyük bir yük oluşturmaktadır.

BÖLÜM 4: SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARININ SORUNLARI

Türkiye’de ve Dünya’da gündemden düşmeyen bir konu haline gelmiş olan sosyal güvenlik sistemi ve sorunları, taşıdığı önem bakımından çok tartışılan, yeni yöntemler ve çareler aranan büyük derttir. Yaşadığımız çağ, sosyal güvenliği daha da önemli hale getirmiştir. İnsanlar giderek yalnızlaşmakta maddi ve manevi değerler, yardımlaşma ve dayanışma duygusu azalmakta, aile içinde bile zayıflamaktadır. Kişi durumu ne olursa olsun yalnız yaşayamaz, insanlar hayatlarını sürdürmek için beraber yaşamak zorundadır. Fakat sadece bir arada bulunmakta çözüm olamaz. Yardımlaşma ve dayanışma şarttır. Bu sebeple de sosyal güvenlik ihtiyacı, çok daha önemli hale gelmiş bulunuyor. Fakat bu sistem bir çok sorunu da içermektedir (Şide, 2005: 1).

20. yüzyılın başlarında yaşanan teknolojik ve ekonomik atılımlar, 1950’lerden sonra tekrar hızlanmış, özellikle gelişmekte olan şehirle, yaşayanlarına sundukları sosyal güvenceler ile daha çekici bir hal almıştır. Böylece köylerden kentlere yönelik bir göç başlamıştır. Bu hal sosyal güvenlik kurumlarının yükünü arttırmıştır. Yüzyılımızda yaşanan bir başka önemli oluşum ise özellikle tıbbi buluşların etkisiyle insan hayatının uzamasıdır. Örneğin 65 yaşına kadar yaşamak bir hayal iken, bugün insanlar bunun çok daha üzerinde bir ömür beklentisi içindedirler. Özetle yaş, nüfusun yaş ortalaması yükselmekte ve insanların daha uzun sürebilecek bir emeklilik dönemine ilişkin beklentilerinde de bir artış olmaktadır. Bu da finansman sorununa yol açmaktadır (Aydın, 1999: 38-39).

Bunlardan hariç uygulanan yanlış politikalar, primli sosyal güvenlik uygulamasında ortaya çıkan karmaşık ve dağınık yapı, bireysel emeklilik sisteminde yaşanan sorunlar, sosyal güvenlik kurumlarının fonlarının amaç dışı kullanılarak eritilmesi vb. gibi birçok sorun bulunmaktadır (Selçuk, 1999: 47).

4.1. Sağlık Hizmetlerinin Uygulanmasındaki Sorunlar

Ülkemiz insanların sağlık hizmetini sağlamakla görevli üç büyük kuruluşta bir çok yönden yetersiz kalmaktadırlar.Bağ-Kur, sağlık sigortasını en geç uygulayan ve bu uygulamada zaman zaman yetersizlikler yaşayan bir sosyal sigortalar kurumudur. Keza Sosyal Sigortalar Kurumu, sahip olduğu sağlık kurumlarında sağlık hizmeti vermeye çalışmakta ancak sağlık tesislerinde kadro temininde çıkan güçlükler nedeniyle ortaya çıkan personel yetersizliği, teşhis ve tedavi için gerekli araç-gereç eksikliği sağlık hizmetlerini aksatmaktadır.Böylece hastalar teşhis için bekletilmekte, muayeneler uzun sürmektedir. T.C. Emekli Sandığı ise prim karşılığı olmaksızın sağlık yardımı yapmakta böylece gelirleri ve giderleri arasında gider fazlası olmaktadır. Sonuç olarak sigortalılar kaza geçirdiğinde ya da hasta olduklarında uzun bir süre muayene, teşhis, tahlil ve tedavi için beklemektedir (Orhaner, 2000: 88).

4.2. Emeklilik Yaşı Sorunu

Çalışma gücünü kaybedenlere de yaşlılık dönemlerinde asgari düzeyden de olsa kimseye muhtaç olmadan geçim standardı vermek sosyal güvenliğin ve çağdaş uygarlığın gerekleri arasında yer almaktadır. Erken sağlanan emeklilik yaşı, kişileri mutsuz ve olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü çalıştıkları sürede ödedikleri primlerle emekli oldukları andan sonra almış oldukları emeklilik maaşları arasında büyük orantısızlıklar mevcuttur. Ve bireyler çalışma hayatından daha çok süreyi emeklilik hayatlarında geçirmektedirler. Bu da kişileri olumsuz yönde etkilemektedir (Uğur, 2002: 139).

Sosyal güvenlik gelirlerini erken elde etmek, daha uzun bir süre ödeme anlamına gelecektir. Muhtemel yaşam süresinde, sigortalılara ne kadar erken ödeme yapılmaya başlanırsa, ödemelerin devam edeceği süre de o kadar uzamaktadır. Emeklilik yaşı ile ortalama yaşam süresi arasındaki farkın büyük olması finansmanın güçleşmesi, başka bir deyişle, bugünün işçilerinin, bugünün yaşlılarına daha uzun süre bakmaları anlamını taşır (Aydın, 1999: 46).

O yüzden emeklilik yaşının hesaplanmasında şunlar göz önünde bulundurulmalıdır (Çağan, 1998: 13);

- Emeklilik yaşı, insanların en verimli, bilgi ve tecrübelerinin en zirvede olduğu yaşta çalışma yaşamından çekilmeyecek şekilde ayarlanmalıdır.
- Hükümetçe çeşitli çıkarlar gözetmeksizin, yalnızca gerçekten ekonomik ve mali dengeler sağlanacak şekilde emeklilik programları hazırlanmalıdır.
- Tüm toplum kesimini ilgilendirdiği için herkesin üzerinde uzlaşma sağlayacağı bir yaş belirlenmeye çalışılmalıdır.
- Saptanacak emeklilik yaşı kişinin artık yapacağı iş üzerinde verimliliğini kaybetmeden önce gerçekleşecek bir yaş olarak belirlenmelidir.

Dünya nüfusu da giderek yaşlanmaktadır, özellikle gelişmiş ülkelerde doğum oranlarının azalıp ortalama yaşam sürelerinin artmasıyla aktif iş gücüne katılan insanların sayısı gittikçe azalmaktadır. Başlangıçta 7-8 çalışanın primleriyle bir emekli aylığını finanse etmek üzere kurulan sosyal güvenlik sistemi, tıbbi ve farmakolojik gelişmeler ile yaşam standartlarının iyileşmesi paralelinde insan ömrünün uzaması, ölüm ve doğum oranlarının gerilemesi sonucunda, günümüzde global bazda 4-5 çalışanın primleriyle bir emekliyi finanse etme noktasına gelmiştir. OECD genelinde 1990 yılında %18 olan yaşlıların toplum içerisindeki payı, 2030'da %30'a yükseldiğinde, bir emekliye karşılık sadece bir çalışan kalacaktır (Erol, Yıldırım, 2005:33).

Tablo 15: Ülkemizde Emeklilik Yaşında Yapılan Düzenlemeler

Kanun No	Yürürlük Tarihi	Emeklilik Yaşı	Hayatta Kalma Ümidi (*)	En Sigortalılık Süresi	Az En Az Ödeme Sayısı	Prim Gün
5417	1.4.1954	Kadın	60 41.04	25	Yılda Ort. en az 200 gün	
		Erkek 60	38.82	25		
6391	1.4.1954	Kadın	60 46.10	25	5.000	
		Erkek 60	42.90	25	5.000	
6900	1.6.1957	Kadın	60 48.80	25	5.000	
		Erkek 60	45.60	25	5.000	
506	1.3.1965	Kadın	55 54.82	25	5.000	
		Erkek 60	51.66	25	5.000	
1186	1.3.1969	Kadın	- 57.00	25	5.000	
		Erkek -	53.90	25	5.000	
1992	26.5.1976	Kadın	- 62.59	20	5.000	
		Erkek -	57.28	25	5.000	
3246	10.1.1986	Kadın	55 67.04	-	5.000	
(**)		Erkek 60	62.19	-	5.000	
3774	20.2.1992	Kadın	69.50	20	5.000	
		-	64.90	25	5.000	
		Erkek -				
4447	8.9.1999	Kadın	58		7.000	
		Erkek 60			7.000	

20.02.1994 tarih ve 3374 sayılı Kanunla emeklilik için yaş sınırı kaldırılmıştır. Bu durum erkeklerin 43, kadınların 38 yaşında emekli olmalarına imkan tanımıştır. Hatta 1.4.1981 tarihinden itibaren 506 sayılı Kanunda 18 yaşından önceki hizmetlerin yıl olarak sayılmaması şeklinde yapılan değişiklikten önce sigortalı çalışması olan yukarıda belirtilen 3374 sayılı yasa hükmünden de yararlanarak 43 ve 38 yaşından da önce emekli olabileceklerdir. Tüm bunlarla beraber yapılan düzenlemelerin, hayatta kalma umudundaki artışa rağmen yapıldığı dikkat çekmektedir. Oysa ekonomik ve sosyal göstergeleri ülkemize göre daha düşük

düzeyde olan ülkelerde bile emeklilik yaşı aşağıda görüldüğü gibi 38 – 43 yaşın çok üzerindedir. Nihayet 4447 sayılı Kanunla erken emeklilik uygulamasına son verilmiştir. Ancak kademeli geçiş uygulaması nedeniyle erken emeklilik uygulamasının etkileri 2050 yılına kadar devam edecektir. Tablo 16’da çeşitli ülkelerde uygulanan emeklilik yaşı gösterilmiştir.

Tablo 16: Çeşitli Ülkelerde Uygulanan Emeklilik Yaşı Uygulaması

Ülke	Emeklilik	
	Kadın	Erkek
Almanya	65	65
Belçika	60	65
Danimarka	67	67
Portekiz	62	65
İtalya	55	60
Yunanistan	60	65
Çin	55	60
Suriye	60	60
Libya	65	65
Fas	60	60
Ruamda	55	55
Tunus	60	60
Zaire	60	62

Kaynak: www.tisk.org.tr, Gürol Banger.

Tablonun incelenmesinden de anlaşılacağı üzere üçüncü dünya ülkeleri dahil pek çok ülkede emeklilik yaşı 60'lar seviyesindedir. Emeklilik yaşı en fazla olan ülke 67 yaş ile Danimarka iken, en az olan ülke ise 55 yaş ile Ruamda'dır.

Emeklilik koşullarının kolaylaştırılması ile Kurumların pasif sigortalı sayısındaki hızlı artışa karşılık, aktif sigortalı sayılarının yeterli derecede artırılamaması sonucu aktif/pasif sigortalı dengesi bozulmuştur. Örneğin, SSK'da 1975 yılında bir pasif sigortalıya karşılık 6.2 aktif sigortalı prim öderken bugün bu oran 1.7'ye düşmüştür. Sağlıklı bir sosyal sigorta kurumunun aktif/pasif sigortalı dengesi 4 çalışanın bir emekliyi finanse etmesi şeklinde ifade edilmektedir (www.tisk.org.tr, Gürol Banger).

Türkiye nüfusu diğer bir çok ülkeye oranla daha hızlı yaşlanmaktadır. Yaşlı sayısının yani 65 yaş ve üstü yaşındaki kişilerin oranının % 7'den % 14'e ulaşması Fransa'da 115 yıl, Almanya ve İngiltere'de 45 yıl, ABD'de 75 yıl sürmüşken, Türkiye'de bu orana 25 yılda ulaşılacağı ve bununla 2030'lu yıllarda olacağı tahmin edilmektedir. Mevcut sistemde çalışılan sürenin emeklilikte geçen süreden kısa olduğu da görülmektedir. Böyle bir yapıda birçok sorunu beraberinde getirmekte. Çünkü erken emeklilik olgusu hem mali hem de aktüeryal (aktif/pasif) denge açısından sisteme zarar vermektedir. Bu şekilde sistem ilerlerse demografik açıdan yaşlılık ömrünün uzaması ileride genç nüfusu daha da zor durum içerisinde bırakacaktır (Demirkan, 2006: 10).

4.3. Mevzuat Karmaşası Sorunu

Sosyal güvenliğe ilişkin mevzuat oldukça karmaşık ve dağınıktır. Sosyal güvenlik mevzuatı diğer sosyal hukukla ilgili düzenlemelerden farklı olarak geriye veya ileriye yönelik haklar ve yükümlülükler doğurduğu için çok sık olarak değişime uğramaktadır. Sosyal güvenlik mevzuatında sık sık değişiklikler yapılması, sigortalılar arasında problem yaratmasının yanında, teknik olarak takip edilmesi güç bir mevzuat ortaya çıkarmıştır. Sürekli değişen yürürlükler, eklenen maddeler ve yapılan değişiklikler sürekli bir karmaşayı ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca, sosyal güvenlik mevzuatındaki değişikliklerin sık olması sigortalıların sisteme olan

güvenini zedelemekte ve onlarda yeniden değişiklik olma beklentisi doğurmaktadır (Oral, 2002: 256).

4.4. Denetim Sorunu

Sosyal sigortalar kurumunda denetim görevi esas olarak Sigorta Müfettişleri tarafından yerine getirilmektedir. Sigorta Müfettişlerinin görevleri aşağıdaki gibi bildirilmiştir (Taş ve Kurt, 2002: 95):

- İşverenin tutması zorunlu olan her türlü belge, kayıt ve evrakın incelenmesi
- İşveren ve işçilerin sorunlarını dinlemek, onlardan bilgi almak
- İşyerinde çalışanları tespit etmek
- İş sağlığı ve İş güvenliğini dikkate almak
- İşverenlerin kuruma yaptığı bildirimleri dikkate almak onları incelemek
- İşin kapsam ve kapasitesine göre işin yürütülmesi için gerekli olan sigortalı sayısını belirlemek, çalışma süresinin veya prime esas kazanç tutarının altında bildirim yapılıp yapılmamasını incelemek
- Denetleme sonucuna göre gerekli düzenlemeleri yapmak.

Denetimciler görevlerini tam olarak yerine getirememektedir. Çünkü işveren yeri sayısına göre denetimci oranı sayısı oldukça az kalmaktadır ve yeterli olmamaktadır (mhp-arge,1999: 50).

En önemli sorunda kaçak işçi çalıştırmaktır. Halbuki işverenin sigortalıyı bildirme yükümlülüğü vardır. Sigortalının bildirim süresinde kabul edilen temel ilke, sigortalının işe başlatılmadan önce Kurum'a bildirilmesidir. İstisnalar dışında kalan

tüm işverenler, yanlarında çalışacakları sigortalıyı işe başlatmadan önce kuruma bildirmek zorundadır. Aksi takdirde haklarında yaptırım uygulanmaktadır (Tozan, 2004: 295).

Bu yaptırımlar genellikle kurumca verilen idari para cezalarıyla olmaktadır. Kanunun “ Ceza Hükümleri” adlı 13. bölümde yer alan 140. madde kurumca verilecek idari para cezaları 6 bent halinde sayılmıştır. Aylık asgari ücret ve katları şeklinde belirlenen idari para cezalarını gerektiren fiilleri; işyerini bildirmemek, çalıştırılan sigortalıları bildirmemek, prim belgelerini vermemek, işyeri kayıtlarını tutmamak, sosyal güvenlik prim bordrosunu işyerine asmamak, sigortalıya muayene için belge vermemek şeklinde adlandırmak mümkündür (Güzel, 2002: 49-50).

Bu idari para cezalarına itiraz yolu da olabilir. İtiraz komisyonlarının itirazı ya kabul ya da red imkanları bulunmakta; uzlaşma yöntemi uygulanmamaktadır. Komisyonlarda büyük olasılıkla itirazı reddederek işvereni yargı yoluna yönlendirmektedir. Bu ise kurum adına aleyhine çok fazla dava açılmasına yol açıp yargı yükünü arttırmakta, büyük emek, büyük zaman ve para kaybına yol açmaktadır. En önemlisi de kurumun itibarının giderek zayıflamasıdır (Kapan, 2002: 197).

Sonuç olarak denetim var ama tam olarak yerine getirilmemekte, işveren yükümlülüklerini sağlamamakta kaçak işçi çalıştırmaya devam etmektedir. Çünkü para cezaları yeterli olmamaktadır. Ayrıca sürekli meydana gelen aflarda meydana gelen idari cezaların caydırıcılığını azaltmaktadır.

4.5. Fonların Verimli Alanlarda Kullanılmaması Sorunu

Sosyal sigortaların finansmanıya, sosyal güvenliğin gerçekleştirilmesi görevini sürekli ve etkin bir şekilde yerine getirebilmesi için gerekli mali kaynakların elde edilmesi ve söz konusu kaynakların rasyonel biçimde kullanılması amaçlanmaktadır. Bu sayede belirli bir amacın gerçekleştirilmesi için ayrılmış olan veya gerektiğinde kullanılmak üzere bir hesapta tutulan parayı ifade eden fonlar oluşmaktadır. Fonlar

sayesinde sermaye sağlanması ve bunun iktisadi ve sosyal alanlara yönelmesi özellikle kalkınma sürecindeki ülkeler açısından oldukça fayda sağlamaktadır. Fakat bu fonlar ya yanlış yerlere kullanılmakta ya da zamanla eriyip yetersiz hale gelmektedir (Sözer, 1998: 47-48).

4.6. Kurumlar Arasındaki Koordinasyon Sorunu

Ülkemizde sosyal yardımların ve sosyal hizmetlerin çok farklı birimler tarafından yürütülüyor olması ve bu birimlerin kendi aralarında veya bu birimlerle primli sosyal güvenlik sistemine dahil kurumlar arasında yeterli koordinasyon ilişkisinin bulunmayışı da önemli bir sorundur. Örneğin, il ve ilçelerde faaliyette bulunan Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Vakıfları vasıtasıyla yapılan yardımlar, bir merkezi koordinasyon sisteminin bulunmayışı nedeniyle il ve ilçeler olarak uygulamada büyük farklılıklar görülmektedir. Gereken yerlere yardımlar gitmezken, ihtiyacı olmayan kişilere yardım edilebilmektedir. Ayrıca koordinasyon eksikliği ve dağımlıklığı denetimi de zorlaştırmaktadır (Selçuk, 2003: 48).

4.7. Siyasal Sorunlar

Ülkemizdeki sosyal güvenlik kurumlarının en önemli sorunlarından birisi de bu kurumlara sık sık yapılan siyasi müdahalelerdir. Siyasi iktidarlar, siyasi menfaatleri uğruna söz konusu kuruluşları kullanmaktadırlar. İktidarlar, sosyal güvenlik kuruluşlarını sadece siyasi çıkarları için bir takım yükümlülükler altına sokarak; bu kurumların gelir-gider dengesini altüst etmektedirler. Bunlara örnek olarak; yapılan prim affı uygulamaları, emeklilik yaşının keyfi olarak düşürülmesi, sosyal yardım zamları, keyfi olarak değiştirilen emeklilik yaş uygulamalarını verebiliriz (Altıparmak ve Özkan, 1999: 434).

BÖLÜM 5: SOSYAL GÜVENLİK REFORMU

Sosyal güvenlik kurumları içinde bulunduğu sorunlar nedeniyle ekonomide meydana getirdiği açıklar nedeniyle artık bu konuyla sürdürülemez bir yapı haline gelmiştir. Sadece emeklilik yaşı gibi herhangi bir sorunun çözümüyle bu çıkmazdan kurtulmak mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla ulusal sosyal güvenliğin “yeniden yapılandırılması”, gerekmektedir. Yeni yasal düzenlemeler gerekmektedir. Bu da ancak düzenlenecek yapılacak kapsamlı bir reform sayesinde olur (Köse ve Yeldan, 1999: 93).

5.1. Tek Çatı İlkesi

Sosyal sigorta hakkını sağlayan kurumlar, ülkemizde tek bir örgütlenme içinde yer almamaktadır. Nitekim ilkin bağımlı çalışanlar için işçilerin sosyal sigorta hakları kural olarak SSK tarafından sağlanmaktadır. Diğer yandan bağımlı çalışanlar içerisinde statü hukukuna bağlı olarak çalışan devlet memurların sosyal sigorta hakları ayrı bir kurum olan T.C. Emekli Sandığı ile sağlanmaktadır. Ayrıca ülkemizdeki bağımsız çalışan nüfusa da gelince; bunların sosyal sigorta hakları da BAĞ-KUR tarafından sağlanmaktadır. İstisnaen, banka ve özel sigorta şirketlerinden bazılarının personeli, çeşitli özel sandıklardan yararlanmaktadır. Görüldüğü üzere birbirinden ayrı ellerde olan örgütlerle, ve bunların kuruluş dayanaklarını oluşturan bir çok sayıdaki yasayla karmaşık bir biçimde sosyal sigorta hakları sağlanmaya çalışılmaktadır (sosyal sigortalarda yeniden yapılandırma semineri, 2000: 49).

Bu karmaşanın ortadan kaldırılması için temelden başlanan değil, çatıdan başlanan bir çözüm olarak düşünülmüş sistem “tek çatı” olarak adlandırılmıştır. Ve bu öneri 29 Temmuz 2004 tarihinde “Sosyal güvenlik Sisteminde Reform Önerisi” olarak gündeme gelmiştir. Bu amaçla 2005’ te (www.tisk.org.tr);

1- Sosyal Güvenlik Kurumu Kanun Tasarısı Taslağı (70 m, 6 geç.m.),

2- Emeklilik Sigortası Kanunu Tasarısı Taslağı (120 m., 29 geç. m.),

3- Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısı Taslağı (46 m., 8 geç. m.),

4- Primsiz Ödemeler Kanunu Tasarısı Taslağı (28 m., 3 geç.m.), hazırlanıp tartışmaya açılmıştır.

5.1.1. Sosyal Güvenlik Kurumu Kanun Tasarısı Taslağı

Sosyal güvenlikle ilgili tüm görevler bu Kanunla bir tek kuruma bırakılmıştır. Emeklilik (ve diğer sigorta dalları), Genel Sağlık ve Primsiz Ödemeler bu kurum tarafından yürütülecektir. Kurumun en yetkili organı olan yönetim kurulu 13 üyeden oluşmaktadır. Bunun 8'i devlet temsilcisi, 5'i de Kurumdan hizmet alanların temsilcisidir (işçi, işveren, memur, bağımsız, gelir/aylık alanlar).

Taslak geçici 1. maddesi ile SSK, T.C. Emekli Sandığı'nı ve Bağ-Kur'u ortadan kaldırmakta, bunların her türlü aktif-pasifini yeni kuruma devretmektedir.

5.1.2. Primsiz Ödemeler Kanunu Tasarısı Taslağı

28 madde ve 3 geçici maddeden oluşan bu taslak, sosyal güvenlik sisteminin primsiz ayağını düzenlemektedir.

Sistemin sosyal yardım ve sosyal hizmetlerden oluşan bu ayağı bugüne kadar değişik yasalarla dağınık bir biçimde düzenlenmiştir. Ağırlığı T.C. Emekli Sandığı'nda olmak üzere bu konuda değişik kurumlar devreye sokulmuştur. Bunların tek yasa ve tek kurum olarak toplanması hizmetlerin hızlı ve verimli sunulmasını sağlayacaktır. Ancak Kanunun isminin "Primsiz Ödemeler Kanunu" yerine " Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetler Kanunu" olması daha uygun olacaktır.

5.1.3. Emeklilik Sigortası Kanunu Tasarısı Taslağı

118 madde ve 30 geçici maddeden oluşan bu taslak, 506, 5434 ve 1479 sayılı Kanunlarla düzenlenen üç ayrı emeklilik rejimini tek sistem ve çatı altında toplamaktadır. Taslak sadece emekliliği değil ayrıca 1. maddesinde belirttiği gibi İş Kazalarıyla Meslek Hastalıkları, Hastalık, Analık, Malullük, Yaşlılık ve Ölüm Sigortalarını da düzenlemektedir. Bu nedenle isminin de “Emeklilik Sigortası Kanunu” değil, “Sosyal Sigortalar Kanunu” olması gerekirdi. Son tartışmalarda bu konu üzerinde de durulmuş ve Kanunun isminin değişmesi gerektiği kabul edilmiştir.

5.1.4. Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısı Taslağı

46 madde ve 8 geçici maddeden oluşan bu taslak, Türkiye'nin sosyal güvenlik alanındaki en temel ihtiyacını düzenlemek amacıyla.

Sağlık konusu da oldukça dağınıktır ve çeşitli yasalarla düzenlenmiş durumdadır. Memurlar, işçiler, bağımsız çalışanlar ayrı ayrı kurumlardan ayrı yasalara göre sağlık hizmeti almaktadır. Memurlar da görevlerine bağlı olarak değişik gruplara ayrılmakta ve her biri değişik ölçülere göre değişik kapsamlarda sağlık yardımı almaktadır. Tüm bu farklılıkların belli standartlarla tek kurum kanalıyla ve Türkiye çapında düzenlenmesi büyük bir ihtiyaçtır. Ayrıca diğer konularda olduğu gibi bu konuda da özel sektör ve kamu sektörü arasındaki iş bölümünün belirlenmesi, karşılıklı yardımlaşmanın sağlıklı bir biçimde yasalara aktarılması gerekmektedir. Önce Aile Hekimliği Pilot Uygulaması Hakkında Kanun çıkarılmış, arkasından Sosyal Sigorta Hastaneleri Sağlık Bakanlığı'na devredilmiştir.

Sonuç olarak sosyal güvenlik kurumlarının tek çatı altında toplanmasını, üç sosyal güvenlik kurumunun aynı üst yönetime bağlanması şeklinde değil de, sosyal güvenlik kuruluşlarınca uygulanan değişik norm ve standartlarda birliğin sağlanması şekliyle anlamak gerekir. Bu da üç büyük sosyal güvenlik kurumunun yasal mevzuatında bulunan farklılıkların tespit edilip tekrar ortak norm ve birliğe dayanan tek bir sistem oluşturulmasıyla mümkündür (Şide: 2005: 106).

5.2. İdari ve Mali Özerklik

Kurumların yönetim yapısındaki hantallık, bunların gerek organ sayısı ve gerekse organları oluşturan kişi sayısı bakımından, gereğinden fazlaya sahip bulunmalarına dayandırılmaktadır. Buna göre yönetsel esneklik sağlanması için, daha az sayıda olan ve kişi sayısı daha dar tutulmuş organla sağlanmaya çalışılması gerekmektedir. Diğer bir yandan, kurum organlarına ait bazı kararların merkezi yönetimin onayına bağlı tutulması (idari vesayet), demokratikleşme açısından daha dar kapsamlı olarak yapılmalıdır (sos. sig. yen. yap. sem., 2000: 56).

Sonu. olarak bu kurum idari ve mali açıdan özerk olmalı, Yönetim organları; başkan, yönetim kurulu ve genel kuruldan oluşmalı ve yönetim kurulunda sosyal taraflar daha ağır temsil edilmelidir. İdari özerklik açısından sağlıklı bir yapı oluşması için, Başkan Genel Kurulca seçilmeli ve görev süresinin bitimine kadar görevden alınmamalıdır (Şide, 2005: 107).

5.3. Primlerin Tahsilatı ve Aflarla İlgili Uygulama

Kurumun finansman darboğazına girmesinin önemli nedenlerinden birisi de primlerin yeterli düzeyde tahsil edilememiş olmasıdır. Nisan 1997 tarihi itibarıyla işverenlerden olan prim, gecikme zammı ve sosyal yardım zammı alacağı toplamı 333 milyon ytl'dir. Kurum alacaklarının tahsilinin hızlandırılması gerekmektedir. Kurum alacaklarının gecikme zammı ve faizleri hiçbir zaman dondurulmamalıdır ve affedilmemelidir (Kılıçdaroğlu, 1997: 12).

5.4. Bilgisayar Veri Tabanlarından Yararlanma

Nitelikli personele sahip olmak tek başına yeterli değildir, ayrıca gerekli donanımında sağlanması gerekmektedir. Gerekli donanımın sağlanmasında ise en önemli unsur bilgisayar teknolojilerinden yararlanmaktır. Gittikçe karmaşık olan yapıda bilgisayar veri tabanının kullanılması gerekmektedir. Bu anlamda mevcut

yönetmelik yapının, bilgisayar altyapısıyla tamamlanması ve desteklenmesi gerekmektedir (sos. sig. yen. yap. sem., 2000: 53).

Bu amaçla 01.05.2004 tarihinde “e-bildirge projesi” geliştirilmiştir. Ve yürürlüğe girmiştir. Bu projenin amacı; işverenlerin çalıştırdıkları işçilerine ait sigorta bildirimlerini internet üzerinden vermeleri ve bildirimlere ait tahakkuk bedellerini de internet bankacılığı yoluyla ödeyebilmeleri sağlamaktır. Projenin önemi ise; İşverenlere; zaman kazancı sağlamak, İşçilere; sigortalı olarak çalışmaya başladıklarında kendilerini kuruma bildirmek, çalıştıkları gün sayılarını toplamak, ne zaman emekli olacaklarını öğrenmek, mevzuat ile ilgili sorularına cevap bulmak, form ve dilekçelere ulaşmak, emekliler; emekli aylıklarını öğrenmek, mevzuat ile ilgili sorularına cevap bulmak, form ve dilekçelere ulaşmak için sigorta müdürlüklerine giderek yaptıkları işlemlerin büyük çoğunluğunu, internet ortamında yapabileceklerdir (Şakar, 2004: 24-25).

5.5. Sağlık Hizmetleri

Sağlık hizmetleri daha etkin sürdürülmelidir. Bu hizmetlerin etkin bir biçimde sürdürülmesi içinde bu hizmetleri gerçekleştirme sırasında ihtiyaç olunan ilaç, tıbbi araç ve malzemelerin üretiminin kendi ellerinde yapılması gerekmektedir. Çünkü dışarıdan sağlanan ilaç, tıbbi araç ve malzemeler oldukça maliyetlidir (Köse ve Yeldan, 1999: 94).

5.6. Sosyal Tarafların Denetimi

Sosyal tarafların genel kurulda seçtiği ve nitelikleri yasayla tanımlanan “Denetim Kurulu” genel kurul adına sürekli denetlenmelidir. Kurum bütçesi ve kesin hesaplar ile bilançoları da bağımsız dış denetim raporu ile birlikte genel kurulun onayına sunulmalıdır. Kurum ayrıca, merkezi idarenin denetimine de açık olmalıdır. Düzenlenecek yasada Başkanlığın, her bir sigorta dalı için en az 50 yıllık bir aktüerya hesabını genel kurula sunması zorunluluğu getirilmelidir. Böylece, Genel Kurula katılan sosyal taraftar, ilgili sigorta dalının gelecekte nasıl bir tablo

sergilediğini görme olanağına kavuşacaklardır. Bu anlayış, sosyal tarafların daha sorumlu davranmalarına da yol açacaktır (Şide, 2005: 107-108).

5.7. Kaçak İşçinin Çalıştırılmasının Önlenmesi

İşyerlerinde işverenler sürekli kaçak işçi çalıştırılmakta, bunlar da kayıt dışılığı arttırmaktadır. Bu da dolayısıyla bir çok problemi de beraberinde getirmektedir. Bunu Önlemek için Denetim müfettişlerinin sayısının yetersizliğini kapatmak, yönetim kurulunca seçilen memur denetmenlerin denetimlerini bizzat yerinde yaparak, anında kayıtlara geçmeleri gerekmektedir. Ayrıca her türlü yasal cezai uygulamayı da gerçekleştirmelidirler (Koç, 1999: 114).

5.8. Sosyal Güvenlik Temel Yasası

Sosyal Güvenlik Yasası birbirinden farklı, sürekli değişen yada düzenlemeler eklemeler çıkarılmalar yapılan karışık ve anlaşılabilir bir yapı halini almıştır. Bugün için çok dağınık bir yapı sergileyen sosyal güvenlikle ilgili yasaların tümü yürürlükten kaldırılmalıdır. Ve bir tane “Sosyal Güvenlik Yasası” oluşturulmalıdır. Ayrıca bu uygulama Tek Çatı ilkesi yapısına paralellik açısından da gereklidir (Şide, 2005: 107).

BÖLÜM 6: YENİ YASANIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sosyal güvenlik açığı ülkemizde milli gelirin yüzde beşine ulaşmış durumdadır. Kurumun sorunları her geçen gün büyüyerek artmaya devam etmektedir. Bu yüzden biran önce önlem ve tedbir alınmalıdır. Sosyal Güvenlik Kurumlarının Sorunlarını çözmek amacıyla sosyal güvenlik reformu adı altında yeni yasa tasarısı oluşturulmuştur (Güneş, 21.04. 2006).

Bu yeni sistem Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu başlığı adı altında 16 Mayıs 2006 tarihinde kabul edilmiş ve 20 Mayıs 2006 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak aynı gün içerisinde yürürlüğe girmiştir. Sosyal Sigorta ve Genel Sağlık Sigortası Kanunları da 1 Ocak 2007 tarihinde yürürlüğe girerek uygulanmaya başlanacaktır(Olgaç, 2006: 128).

Bu yasa; Emekli Sandığı, Bağ-Kur ve SSK'lıları "Sosyal Güvenlik Kurumu" (SGK) çatısı altında birleştiren Sosyal Güvenlik Reformu, sigortalıların aynı kriterlerle emekli olmasını sağlamasının yanı sıra sosyal güvenlik açığını kapatmaya yönelik önlemler içeriyor. Önlemlerin temelini, "sigortalıları daha geç emekli olmaya teşvik ederek prim tahsil edilen sürenin yaşlılık aylığı ödenen süreden fazla olmasına" ilişkin sistem oluşturuyor. Tasarı, aylık bağlama oranlarında ve buna bağlı olarak emekli aylıklarında düşüş öngörüyor. Ancak emeklilik koşullarını sağladığı halde çalışma hayatına devam eden sigortalılar için aylık bağlama oranları mevcut mevzuata göre yükseliyor (Üstün, 19.04.2006).

6.1. Sosyal Güvenlik Reformunda Sistemin İşleyişi

Emekli aylıkları halen Emekli Sandığı'nda yüzde 3, SSK ve Bağ-Kur'da yüzde 2.6 olan "yıllık emekli aylığı bağlama oranı" ile belirleniyor. Buna göre Bağ-Kur ve SSK'lılar çalıştıkları her yıl için emekli aylığının "ücretlerinin yüzde 2.6'lık bölümü"nü, Emekli Sandığı iştirakçileri de "yüzde 3'lük bölümü"nü kazanıyor.

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunuyla bu oranların 2016'ya kadar her 360 gün için yüzde 2.5, 2016'dan sonra ise yüzde 2 olarak uygulanması öngörülmüyor.

Böylece kanun yürürlükteyken emekli olan Bağ-Kur ve SSK'lının daha önce 9 bin prim ödeme gün sayısı için yüzde 65, Emekli Sandığı iştirakçisinin yüzde 75 olan aylık bağlama oranı, 2016'da sırasıyla yüzde 65.90, 64.70 ve 70.50'ye düşecek. 9 bin prim ödeme gün sayısı örneğinde aylık bağlama oranları 2041'de her üç sosyal güvenlik kurumunun iştirakçisi için yüzde 50'de eşitlenecek (Üstün,19.04. 2006).

Tablo 17: 2007-2041 Yılları Arasında Sosyal Güvenlik Sistemlerindeki Aylık Bağlama Oranlarının Değişimi

**2041'de emekli aylığı net ücretin yüzde 68'i kadar olacak
(Aylık bağlama oranlarının değişimi)**

	Net ücrete göre			Brüt ücrete göre		
	SSK (%)	BK (%)	ES(%)	SSK (%)	BK (%)	ES (%)
2007	91	94	103	66.20	68.60	75.00
2008	90	94	102	66.03	68.30	74.50
2009	90	93	101	65.87	68.00	74.00
2010	90	93	101	65.70	67.70	73.50
2011	90	92	100	65.63	67.40	73.00
2012	90	92	99	65.37	67.10	72.50
2013	89	92	99	65.20	66.80	72.00
2014	89	91	98	65.03	66.50	71.50
2015	89	91	97	64.87	66.20	71.00
2016	89	90	97	64.70	65.90	70.50
2017	88	89	95	64.03	65.10	69.50

2018	87	88	94	63.37	64.30	68.50
2019	86	87	92	62.70	63.50	67.50
2020	85	86	91	62.03	62.70	66.50
2021	84	85	90	61.37	61.90	65.50
2022	83	84	88	60.70	61.10	64.50
2023	82	83	87	60.03	60.30	63.50
2024	81	82	86	59.37	59.50	62.50
2025	80	80	84	58.70	58.70	61.50
2026	80	80	83	58.10	58.10	60.50
2027	79	79	82	57.50	57.50	59.50
2028	78	78	80	56.90	56.90	58.50
2029	77	77	79	56.30	56.30	57.50
2030	76	76	77	55.70	55.70	56.50
2031	75	75	76	55.10	55.10	55.50
2032	75	75	75	54.50	54.50	54.50
2033	74	74	74	54.00	54.00	54.00
2034	73	73	73	53.50	53.50	53.50
2035	73	73	73	53.00	53.00	53.00
2036	72	72	72	52.50	52.50	52.50
2037	71	71	71	52.00	52.00	52.00
2038	71	71	71	51.50	51.50	51.50
2039	70	70	70	51.00	51.00	51.00
2040	69	69	69	50.50	50.50	50.50
2041	68	68	68	50.00	50.00	50.00

Kaynak: Milliyet Gazetesi, 19 Nisan 2006, Çarşamba.

Aylık bağlama oranları yıllar itibariyle kademeli düşüş gösterirken, net ücrete göre 2041 yılında emekli aylığı net ücretin % 68'i kadar olacak, yine bu oran 2041 yılında brüt ücrete göre de her üç kurum için % 50 seviyesinde eşitlenecektir.

6.2. Yeni Yasanın Sağladıkları

6.2.1. Sosyal Devlet Anlayışı

Yeni yasayla birlikte sosyal devlet anlayışı tam olarak benimseniyor. Genel Sağlık Sigortası uygulamasıyla yasanın ve sosyal sağlık sigortacılığının en temel ilkesi, kişilerin gelirlerine göre prim alınması, ancak sağlık yardımlarının kişilerin ihtiyacına göre verilmesi ilkesi geçerli oluyor. Ayrıca Anayasamızın 56. maddesinde yer alan sağlık hakkı da ilk kez güvence altına alınıyor. Yasa'nın 62'inci maddesi ile sağlık hizmetlerinden yararlanmak kişilere bir hak olarak tanınıyor. Kuruma ise finansmanını sağlamak bir yükümlülük olarak getiriliyor. Böylece temel hak kavramı sağlanmış olunuyor (Teksöz, 24.04.2006).

6.2.2.Emeklilik Yaşı

Eski sisteme göre SSK'da 7 bin olan prim gün sayısı artacak. Bu artış kademeli olarak 20 yılda sağlanacak, ilk kez 2007 de sigortalı olanlar için prim ödeme gün sayısı 7 bin 100 gün olacak, 2008 den itibaren buna her yıl 100 gün daha ilave edilecek. 20 yıl sonra 9 bin güne ulaşarak, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı ile eşitlenecek. Yeni sisteme göre emeklilik için ise kadınlarda 58, erkeklerde ise 60 yaşını doldurmaları ve en az 9 bin gün prim ödemeleri gerekecek. ilk kez 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren sigortalı olanlarda yaş 2036 ya kadar değişmeyecek ondan sonra kademeli olarak artacak (Kızılot, 04.05. 2006).

Tablo 18: 2036 Yılı Öncesi ve Sonrası Yapılacak Emeklilik Yaşı Uygulaması

YIL	KADIN	ERKEK
2036 ÖNCESİ	58	60
2036-37	59	61
2038-39	60	62
2040-41	61	63
2042-43	62	64
2044-45	63	65
2046-47	64	65
2048 SONRASI	65	65

Kaynak: Sabah Gazetesi, 21 Nisan 2006.

6.2.3. Yeni Sisteme Göre Aylıklarda Meydana Gelecek Değişmeler

Emekli Sandığı'nda emekli aylığı, brüt aylığının yüzde 75'i net aylığının yüzde 106'sı, SSK ve Bağ-Kur'da ise brüt aylığının yüzde 65'i net aylığının yüzde 96'sı oranında bağlanıyor. Reformla birlikte aylık bağlama oranları kademeli olarak azalacak. Her yıl belli bir oranda azalışla 2042'de emekli olacak bir kişinin brüt aylığının yüzde 50'si, net aylığının yüzde 69'una tekabül edecek bir emekli aylığı söz konusu olacak. Aylık bağlama oranındaki bu düşüş, doğal olarak aylıklara yansıtılacak.

Yasaya göre; emeklilik yaşı kademeli olarak artacak, emekli aylığı ise genel olarak kademeli olarak düşecek (Demirkan, 18.04.2006).

Tablo 19: Yeni Sistemden Etkilenecek Olan Aylıklardaki Uygulamalar

YENİ SİSTEMDEN KİMİN AYLIĞI NASIL ETKİLENECEK	
BAŞBAKANLIK MÜSTEŞARI	
(20 yıl eski, 5 yıl yeni sistemde çalışır da emekli olursa):	
Mevcut Sisteme Göre Maaşı	2.489 YTL
Yeni Sisteme Göre Maaşı	2.500 YTL
BAKANLIK MÜSTEŞARI	
(20 yıl eski, 5 yıl yeni sistemde çalışırsa):	
Mevcut Sisteme Göre Maaşı	2.489 YTL
Yeni Sisteme Göre Maaşı	2.431 YTL
ORTAOKUL MEZUNU MEMUR	
30 Yıl Çalışıp, Mevcut Sisteme Göre Emekli Olursa Maaşı	591 YTL
15 Yıl Mevcut, 15 Yılda Yeni Sisteme Göre Çalışırsa Aylığı	560 YTL
LİSE MEZUNU MEMUR	
30 Yıllık Memur Bugün Emekli Olursa Maaşı	621 YTL
15 Yıl Mevcut, 15 Yılda Yeni Sisteme Göre Çalışırsa Aylığı	586 YTL
ÖĞRETMEN	
Mevcut Sistemde Emekli Olursa Maaşı	804 YTL
20 Yıl Mevcut, 5 Yılda Yeni Sisteme Göre Çalışırsa Aylığı	734 YTL
MİMAR	
Mevcut Sistemde Emekli Olursa Emekli Aylığı	950 YTL
15 Yıl Mevcut, 10 Yılda Yeni Sisteme Göre Çalışırsa Aylığı	766 YTL
POLİS	
Mevcut Sistemde Emekli Olursa Emekli Aylığı	729 YTL
15 Yıl Mevcut, 10 Yılda Yeni Sisteme Göre Çalışırsa Aylığı	669 YTL
KAMU HEKİMİ	
Mevcut Sistemde Emekli Olursa Emekli Aylığı	950 YTL
15 Yıl Mevcut, 10 Yılda Yeni Sisteme Göre Çalışırsa Aylığı	817 YTL

Kaynak: Hürriyet Gazetesi, Ekonomi Sayfası, 18.04.2006.

6.2.4. Evlenme ve Cenaze Yardımları

Yürürlükteki yasaya göre, sigortalı ebeveynleri üzerinden bağlanan ölüm aylığını almaktayken evlenen kız çocuklarının aylıkları kesiliyor. Ve aylığın 2 yıllık tutarı evlenme ödeneği olarak peşin veriliyor. Düzenlemeyle dul eş ve erkek çocuklarının da bu ödeneği almasına olanak tanınıyor. Yani sistemde bulunan kapsam genişletiliyor. Fakat kapsam genişletilirken miktar azaltılıyor. 2 yıllık tutar, 1 yıllık aylık tutarının toplamına indiriliyor. Ayrıca ölen sigortalıların cenaze masrafından yararlanılması için belli bir süre prim ödeme şartı aranmazken, yeni sisteme göre cenaze masrafı ödenmesi için, en az 360 gün prim ödeme şartı aranmaktadır (Üstün, 20.04.2006).

6.2.5. Yapılan Diğer Değişmeler

- Yasa yürürlükteyken, verilen sigorta numaralarının yerini T.C. kimlik numaraları alacak, vatandaşlar yapacakları bütün işlemlerde sosyal güvenlik sicil numarası olarak T.C. kimlik numaralarını kullanacaklar (Kılıçdaroğlu, 22. 04. 2006).
- Her aşamada sevk almak gelecek sevk almadan sözleşmeli bir sağlık kuruluşuna gidenler tedavi masraflarının % 30 nu karşılamak durumunda kalacak. Acil durumlarda iş kazası, meslek hastalığı, kalp krizi, afet ve savaş hali gibi acil durumlarda, sevk sıralaması bozulabilecek. Böyle olunca hasta doğrudan hastaneye gidebilecek ve cebinden hiçbir para ödmeden sağlık hizmetinden faydalanabilecektir (Kızılot, 01.05. 2006).
- 18 yaşın altındaki tüm çocuklar GSS kapsamı altında olmasından dolayı. Anne ya da babası prim ödeme ya da diğer yükümlülüklerini yerine getirmese de 18 yaşını tamamlayana kadar bütün çocuklar sağlık yardımlarından yararlanmaya devam edecek (Gemici, 04.11.2005).

Evli olmamak ve çalışmamış olmak koşulu ile mesleki eğitim görenler 20, yükseköğretim görenler ise 25 yaşına kadar anne-babasının üzerinden sağlık

hakkından yararlanabilecek. Bu yaşı aşan kişiler ise GSS kapsamından yararlanabilecek, iş durumuna ve malullük durumuna göre değerlendirmeye alınacaktır (Teksöz, 22. 04.2006).

- Önceki sisteme göre ölen sigortalının ödediği prim gün sayısı ve çalışma süresi bağlı olduğu kuruma göre farklı hesaplanırken yeni sisteme göre işçi, memur, esnaf ayırımı yapılmaksızın 5 yıl süreyle çalışmış olmak ve toplam 900 gün prim ödemek sigortalının, ölümü halinde yakınlarına aylık bağlanabilmesini sağlayacak. Özellikle memur aileleri açısından aranan 10 yıllık süre yeni sistemle birlikte 5 yıla indirilmiştir (Kızılot, 02.05.2006).

- Çalışırken işsiz kalanlar, hem işsizlik yardımı alacak hem de bu süre içinde sigortalılığı devam edecek. Böyle olunca, işsizlikte geçen süre de emekliliğe sayılacak. İşsizlik sigortasından aylık alanların, sigorta primlerini asgari ücret üzerinden, Türkiye İş Kurumu yatıracak. Böylece işsiz kalanlar için prim boşluğu da olmayacak (Kızılot, 29.04.2006).

- Şu anki yasaya göre yetim aylığı alan erkek çocuklarına evlilik yardımı yapılmazken, yeni yasayla birlikte evlenecek olan ve yetim aylığı alan erkek çocuklara aylığın 1 yıllık tutarı üzerinden evlenme yardımı yapılacaktır. Dul aylığı almakta iken emekli sandığı iştirakçisinin annesine evlenmesi halinde aldığı aylığın 12 katı tutarında emekli yardımı yapılırken, yeni yasayla birlikte bu yardım kalkacaktır. Kız çocukları aylığın 24 katı tutarında evlilik yardımı alırken, yeni yasaya göre 12 aylık tutar üzerinden yardım alacaklar (Kızılot, 30.04.2006).

- İlaç ve ortez-protez de %10-20 arasında katkı payı alınacak, fakat katkı payı asgari ücretin %75'ni geçmesi halinde aşan kısmı sigortalıdan alınmayacaktır (Teksöz, 23.04.2006).

- Sigortalı olmayan eşi doğum yapan sigortalı erkeğe, doğum sonrası 6 ay boyunca emzirme yardımı verilecek. O tarihte geçerli olacak asgari ücretin 1/3 oranında yardım sağlanacaktır. Yani bugünkü durum üzerinden incelersek 531 ytl olan asgari

ücretin 1/3' ü 177 ytl yapar. Onun 6 aylık tutarı ise 1.062 ytl olacak şekilde sigortalıya bu para ödenir (Kızılot, 27.04.2006).

- Emekli olduktan sonra bir şirkete ortak olmak isteyenlerden eski sisteme göre kazancının % 10 oranında sosyal güvenlik destek primi kesilirken, yeni yasayla birlikte bu oran % 30' a yükseltilecek (Üstün, 25.04.2006).

SONUÇ

Sosyal güvenlik, sürekli ortaya çıkan riskler sonucu bireylerin yaşam kalitesinde meydana gelen olumsuzlukları önlemeye yönelik olarak ortaya çıkmıştır. Bu sosyal güvenliğin doğrudan amacıdır. Sosyal güvenliğin dolaylı amacı ise sosyal adaleti sağlamakla birlikte toplum arasındaki ekonomik dengeyi de sağlamaktır.

Sosyal güvenlik iş kazaları, hastalık, analık, işsizlik, yaşlılık, malullük, ölüm gibi en çok rastlanan ve en çok kişilere zarar veren sosyal riskleri de kapsama alarak sosyal koruma sağlamaya çalışmaktadır.

Sosyal sigortalar, sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler de sosyal güvenliğin araçlarını oluşturmaktadır. Uygulamada bu yöntemler birbirlerini tamamlayacak şekilde karma olarak uygulanmaktadır. Aralarındaki fark sadece kaynak kullanımı sağlanmasında ortaya çıkmaktadır. Sosyal sigortalarda yardım görecektir kişi de katkıda bulunurken, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerde böyle bir katkı yoktur. Devlet kısmen ya da tamamen kaynak sağlanmasında katkı yapar.

Tarih boyunca ihtiyaç duyulan sosyal güvenlik olgusu zamanla giderek daha çok önem kazanmıştır. Ondokuzuncu yüzyılın son çeyreğinden itibaren sanayi devrimi yaşayan ülkelerde, sanayi toplumunun ihtiyaçlarını karşılamak üzere ortaya çıkmış ve gelişmiştir. En önemli gelişmeler ise ikinci Dünya savaşı sonrasında olmuştur. Uluslar arası Çalışma Örgütü'nün anayasasına eklenen Filadelfiya Bildirgesi sayesinde sosyal güvenlik kavramı daha çok anlam kazanmış ve insanoğlunun mutluluğu, refahı ve güvende hissetme duygusunun korunması açısından kurumsallaşma zorunlu kılınmıştır.

Tarih açısından bakıldığında ise; Türkiye'deki sosyal güvenlik sistemini üç dönemde incelemek mümkündür. Bunlar Selçuklular, Osmanlılar ve Cumhuriyet dönemidir. Ülkemizde 1936 tarih ve 3008 sayılı İş Kanunuyla Türkiye'de ilk kez sosyal sigortaların kurulması öngörülmüştür. Bununla birlikte sosyal güvenlik ilkesinin anayasamızda yer alması ilk defa 1961 Anayasası ile olmuştur. 1982

Anayasasının 2, 5, 60, 61. ve 65. maddelerinde de devletin sosyal güvenlik alanındaki görevleri yer almıştır.

Türkiye’de dört çeşit sosyal güvenlik kurumundan söz edebiliriz. Bunlar; Sosyal Sigortalar Kurumu, Emekli Sandığı, Bağ-Kur ve Banka Sigorta Şirketlerine ait Özel Sigorta kurumlarıdır. Bu kurumların amaçları aynı olmasına rağmen yardım sağladıkları alanlar farklıdır. Emekli Sandığı; devlet kurumlarında çalışan memur ve hizmetlilere, Sosyal Sigortalar Kurumu; İşçilere, Bağ-Kur ise bağımsız çalışanları sosyal sigortalar kapsamına alır.

Sosyal güvenlik kurumlarında yaşanan sorunlar sonucu ortaya çıkan ve zorunluluk halini alan yapı ise bireysel emeklilik sistemidir. Dünyada özel emeklilik sistemlerinin gelişimindeki etkenlerden en önemlisi ise bu sisteme devlet tarafından sağlanan vergisel avantajlardır. Özellikle sosyal güvenlik sistemlerinde kriz yaşayan ülkelerin bireysel emeklilik sistemine zorunlu uygulamaya geçtikleri görülmüştür. Örneğin; İngiltere, İsviçre, Meksika’da sisteme katılım zorunludur.

Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu 7 Ekim 2001 tarihinde yürürlüğe konulmuştur. Sistem üç aşamadan oluşmaktadır. Bunlar prim ödemesi aşaması, primlerin işletilmesi aşaması ve Emeklilik aşamasıdır. Bir çok gelişmiş ülkede sistem vergisel avantajlara dayandırılarak yürütülmektedir. Diğer Ülkelerde yaygın olarak bu üç aşamadan birinde vergi avantajı sağlanırken, Türkiye’de her aşamada geniş kapsamlı olarak vergisel avantajlar sağlandığı görülmektedir.

Bireysel emeklilik sistemi sağlıklı uygulanırsa ülke ekonomisine olumlu katkı yapmaktadır. Çünkü gereken fon ihtiyacı ve kaynak buradan sağlanmaktadır. Ayrıca kişiler, fonlu sistemi tercih ettiği için kendi tasarrufları üzerinde söz sahibi olma hakları elde edebilmektedirler.

Sosyal güvenlik kurumlarının bir de mali bünyesi vardır. Çünkü sadece ihtiyaç ya da idari açıdan oluşmaz. Sosyal güvenlik kurumlarının gelir-gider dengesi sağlaması

gerekmektedir. Aksi halde sigorta sisteminde sürekli yüksek gider oluşabilir ve kurum bunun yüzünden sürekli açık verebilir.

Bu kurum toplu bir tasarruf kurumu olma özelliği ile de ülke ekonomisine oldukça önemli katkılar da sağlayabilir. Çünkü tasarruf nedeniyle oluşan dev fonlar dev yatırımları gerçekleştirecek duruma gelebilir. Olumsuz yönüne bakıldığında ise bu kurumlarda gelir-gider dengesizliği sonucunda ortaya çıkan dengesiz bütçe sonucu genel bütçeden katkı gerekebilir. Bu da genel bütçede açığa neden olabilir. Dolayısıyla da enflasyonu etkileyebilir. İşverenlerin ödemek zorunda olduğu yüksek oranlı primler, diğer işverenlerin çeşitli yollara başvurarak ödememenin bir yolunu bulmaları sonucu ortaya çıkan haksız rekabete neden olarak istihdamı olumsuz yönde etkileyerek işsizliğe yol açabilir.

Türkiye’de sosyal güvenliğin finansmanında dağıtım yöntemi uygulanmaktadır. Bu yöntem daha çok geçici riskleri önlemede kullanılır. Çünkü, bir dönemde ayrılan gelirler yine aynı dönemde meydana gelen giderlerin finansmanında kullanılmaktadır. Sosyal güvenlik kurumlarının gelirleri ülkemizde primler – katkılar ve devlet yardımları şeklinde olmaktadır. Bazı ülkelerde bunların yanı sıra vergilerde finansmana katılmaktadır. Fakat zamanında ödenmeyen, yeterli olmayan primler ve yardımlar sonucu sosyal güvenlik kurumlarının gelirleri yetersiz kalmış, sağlık harcamalarının artması sonucu meydana gelen giderler fazlalaşmıştır. Diğer ülkelerle kıyaslandığında 2002 yılında kişi başına düşen sağlık harcaması İsviçre’de 4.219 doları bulurken bu rakam ülkemizde 172 dolarla sınırlı kalmıştır. Yüzde 90’ı sosyal güvenlik kapsamında olan ülkemizde nüfus yaklaşık olarak 71 milyon iken sosyal güvenlik yükü 12 milyon kişinin üstündedir. Bu yük her yıl artarak genel bütçede büyük bir açığa neden olmaktadır. Son 11 yıl içerisinde bütçeden sisteme 350 milyar dolar aktarılmıştır. Uluslar arası standartlarda dört kişi bir emekliyi finanse etmesi gerekirken, bu oran ülkemizde 1.6 ya kadar düşmüştür. Neredeyse bir çalışan bir emekliye bakar hale gelmiştir.

Sosyal güvenliğe aktarılan kaynak GSMH' yi geçmiştir. Bu da sosyal güvenlik kurumunun en önemli sorunlarından birisi haline gelmiştir. Bununla birlikte sağlık hizmeti uygulamasındaki sorunlar, emeklilik yaşı sorunu, mevzuat karmaşası sorunu, denetim sorunu, fonların verimli alanlarda kullanılamaması sorunu, kurumlar arasında meydana gelen koordinasyon sorunu, siyasal sorunlar gibi bir çok sorunu da yapısında bulundurmaktadır.

Bu yüzden ülkemiz açısından sosyal güvenlik kurumlarında reform yapılması kaçınılmaz olmaktadır. Sosyal güvenlik kurumlarının bir an önce tekrar yapılandırılması gerekmektedir. Bunu sağlamak içinde düzenli ve kapsamlı bir reform uygulamaları gerekmektedir.

Sosyal güvenlik kurumları eşitlik ilkesine dayanır, insanlık hakkı olan sağlık güvencesi ve yardımı herkese eşit şekilde sağlanarak uygulanmalıdır. En önemli öngörülen yapıda böyle olmalıdır. Fakat ülkemizde dağınık bir kurum yapısı vardır. Bu dağınık yapıdan kurtulmak için genel sağlık sigortası uygulanmalıdır. Kişilerin bundan eşit şekilde yararlanmaları içinde bu kurumlar tek çatı altında toplanmalıdır. Bu şekilde kurumlar arasında ortak norm ve standart birliği de sağlanmış olacaktır.

Bunun yanında, yapılan denetimler artırılmalı, denetim müfettişleri sayıları da artırılmalıdır. Bununla birlikte sağlık hizmetlerinin kalitesi artırılmalıdır. Devlet güvencesi adı altında yıllardır bu ülkede çalışan ya da çalışmakta olan bu ülkeye katkısı olan her bir bireyin ve ailesinin hayatları boyunca önüne çıkabilecek başta sağlık problemleri olmak üzere meydana gelebilecek çeşitli riskler de en iyi şekilde önlenmeli ve çözümlenmelidir. Hizmet standartları en yüksek seviyeye çıkarılmalıdır. Bunun içinde, tıbbi araçlarla donanım kapasitesi yeterli olan, sağlık koşullarının en iyi şekilde uygulandığı hastaneler, yeterli sayıda ve iyi eğitilmiş doktorlara ihtiyaç vardır.

Ayrıca sosyal güvenlik yasası sürekli değişim göstermekte ve karmaşık bir yapı halini almaktadır. Böyle dağınık görünüm sergileyen sosyal güvenlik yasası tekrar gözden geçirilmiş ve hatta tümü yürürlükten kaldırılarak 16 Mayıs 2006 tarihinde

kabul edilen ve 20 Mayıs 2006 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak aynı günde yürürlüğe giren yeni bir Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu oluşturulmuştur. 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren de Sosyal Sigorta ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun yürürlüğe girmesi beklenmektedir. Bu yasa bütün kurumları sosyal güvenlik kurumu adı altında ortak bir çatıda toplamayı amaçlamaktadır.

Bunun yanı sıra sigortalıları daha geç emekli olmaya teşvik ederek prim tahsil edilen sürenin yaşlılık aylığı ödenen süreden fazla olmasına sağlar. Sistemde prim ödeme gün sayısı 7 bin den 9 bin güne yükselecek bu artış kademeli olarak 20 yılda sağlanacak emeklilik yaşı kadınlarda 58, erkeklerde 60 yaş olacak bu rakamlar 2036'ya kadar geçerli olup her sene artış göstererek 2048 ve sonrası için hem kadın hem de erkek için 65 olacaktır, emekli aylığı bağlanma oranları yıllar itibariyle kurumlara göre kademeli olarak düşecek 2041 senesinde her üç kurum içinde bu rakam % 50' de eşitlenecek. Dolayısıyla da emekli aylıklarında önemli bir düşüş yaşanacaktır.

Yeni Yasayla birlikte sosyal devlet anlayışı tam anlamıyla benimseniyor. Çünkü kişilerin gelirlerine göre prim alınması ve kişilerin sağlık ihtiyacına göre harcama yapılmasını öngörüyor. Ayrıca 18 yaşın altındaki tüm çocuklar genel sağlık sigortası kapsamına alınıyor. Bütün sağlık yardımlarından yararlanabiliyorlar. Birçok yeni düzenlemeyi içeren yeni yasa genel itibariyle incelendiğinde yapılmakta gecikilmiş bir yasa olduğu ortaya çıkar. Çünkü sosyal güvenlik kurumlarının şu an içinde bulunduğu durum bir an önce yenilikçi bir reformla düzeltilmelidir. Yasada bazı eksikliklerde göze çarpmaktadır. Emekli aylığındaki düşüşler, evlilik yardımlarının azalması, cenaze masraflarının karşılanması için zorunlu 360 gün prim ödeme şartı getirilmesi gibi kişiler üzerinde bazı mali yükler getirmektedir. Öngörülen bazı maddelerin açık ve net şekilde anlaşılabilmesi gibi eksikliklerde mevcuttur. Fakat bunların yanı sıra olumlu birçok özelliği de beraberinde getirmekte en önemlisi de ödenen prim miktarının artırılıp, emeklilikte geçen sürenin azaltılmasıyla kaynaktan meydana gelen artış sağlanacak ve kurumun mali bünyesi için gereken gelirleri arttırılarak bu kurumların gelir-gider dengesi sağlanacak ve bütçe içerisinde dengeli bir yapı oluşmuş olarak, bütçe açığı engellenmiş olacaktır.

KAYNAKÇA

AKBULAK, Sevinç ve Yavuz AKBULAK, (2004), *Sosyal Güvenlik Kurumlarının Kaynak Sorunları ve Çözüm Önerileri*, Maliye Hesap Uzmanları Vakfı Yayınları, Yayın No:17, Ankara.

ALPER, Yusuf ve İsmail TATLIOĞLU, (1994), “ Sosyal Güvenliğin Finansmanı 21. Yüzyıla Doğru Sosyal Güvenlik”, Uluslar arası Çalışma Ofisi Genel Direktörüne Sanayileşmiş Ülkelerde Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Ekonomik ve Sosyal Değişimi Hakkında Sunulan Rapor, Uludağ Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Etan Matbaası, s. 75-76.

ALTIPARMAK, Aytekin ve Azzem ÖZKAN, (1999), “ Ülkemiz Sosyal Güvenlik Kurumlarından SSK'nın Sorunları ve Çözüm Önerileri”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 8, s. 434.

AYDIN, Ufuk, (1999), “Sosyal Güvenlik Kurumlarının Çözümünde Özel Sigortalar”, *T.C. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayın No:1117, s. 28.

AYDIN, Ufuk, (1999), *Sosyal Güvenlik Kurumlarının Sorunlarının Çözümünde Özel Sigortalar*, T.C. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayın No: 117, Eskişehir.

BANGER, Gürol, “ Sosyal Güvenlikte Yeniden Yapılanma Sürecinde SSK'nın Temel Sorunları ve Uygulama Reformları”, www.tisk.org.tr, 17 Mart 2006.

ÇAĞAN, Nami, (1998), “ Sosyal Güvenlikte Bir An Önce Adım Atılması Gerektiği”, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl: 6, Sayı: 65, Mayıs, s. 13.

ÇAKICI, Şener (2001), *“Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kuruluşlarının Mali Sorunları*

Ve Ekonomik İstikrar”, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

“Çalışma ve Sosyal Güvenlikte Kalite Yolculuğu”, (2003), Ağustos.

ÇUBUK, Ali, (1982), *Sosyal Güvenlik ve Sosyal Güvenlik Kurumları*, Yayın No:175, Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksekokulu Basımevi, Ankara.

DEMİRBILEK, Sevda ve Ali Nazım SÖZER, (1998), *Türk Sosyal Sigorta Kurumlarının Emeklilik Sistemleri ve Yeniden Yapılanma Çalışmaları*, Yayın No: 11, Aralık.

DEMİRBILEK, Kadir, (2004),“ Hayat Sigortalarından Bireysel Emeklilik Sistemine Geçişin Vergi Teşvikleri Açısından Değerlendirilmesi”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 193, Ekim.

DEMİRİCİ, Azim, (2003),“ Bireysel Emeklilik Sisteminden ve Özel Şahıs Sigortaları ile Emekli ve Yardım Sandıklarından Sağlanan Gelirlerin Vergilendirilmesi”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı: 259, Mart.

DEMİRKAN, Süleyman, (2006), “ Memurun Emekli Aylığı Kademeli Düşecek”, *Hürriyet*, 18 Nisan, s. 9.

DEMİRKAN, Süleyman, (2006), “ Emeklilikte Yeni Dönem”, *Hürriyet*, 25 Nisan, s. 10.

DOĞAN, Mehmet Said, (1999), *Sosyal Tarih Açısından Osmanlılarda Sosyal Güvenlik Kurumları*, Sakarya Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 41, Sakarya.

DURAK, Gündoğan, (2005), “ Bireysel Emeklilik Sisteminde Katılımcılara ve Emeklilik Şirketlerine Sağlanan Vergisel Avantajlar”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı: 286, Haziran.

EKDEMİR, H. Şadi, (2005), “ Avrupa Birliği – Türkiye Sosyal Güvenlik Normları”,
Ajans – Türk Basın ve Basım A.Ş., Nisan, Yayın No: 257.

ELVEREN, Ali Haydar, (2004), *Avrasya Ülkelerinde Sigortacılık Sektörü
Geliştirilmesi Projesi*, Yayın No:1, Ceyma Matbaacılık, İstanbul.

ERGENEKON, Gamze, (2001), “ *Türkiye’deki Sosyal Sigorta Kurumlarının
Ekonomi Üzerindeki Etkileri*”, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü.

EROL, Ahmet ve A. Ercan YILDIRIM, (2005), “ Sosyal Güvenlik Sistemlerinde
Yaşanan Krizlerin Bireysel Emeklilik Sisteminin Gelişimine Etkileri”,
Yaklaşım Dergisi, Yıl: 13, Sayı: 155, Kasım.

FİKİRKOCA, Meryem, “ Bilişim Sektöründe Risk Kavramı”, 02 Haziran 2003,
www.dergi.tbd.org.tr, 14 Ocak 2006.

GEMİCİ, Hacer, (2005), “ Sosyal Güvenlikte 2 YTL’ lik Kavga”, *Sabah*, 4 Kasım,
s. 7.

GENÇYÜREK, Levent, (2005),“ Bireysel Emeklilik Sisteminden Elde Edilen
Gelirlerin Vergilendirilmesinde Yaşanan Bir Sorun”, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl: 13,
Sayı: 155, Kasım.

GÜNEŞ, Hurşit, (2006), “ Sosyal Güvenlik Reformundan Kim Haberdar?”, *Milliyet*,
21 Nisan, s. 9.

GÜNEŞ, İsmail ve Soner YAKAR (2004), “Sosyal Sigorta Finansman Yöntemleri
Ve Türkiye’de Sosyal Sigorta Kurumlarının Finansman Yöntemlerinin
Değerlendirilmesi”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,
Sayı: 12, s. 130.

GÜVEL, E. Alper ve Afıtap Öndaş GÜVEL, (2004), *Sigortacılık*, Seçkin Yayınları, İkinci Baskı, Ankara.

GÜZEL, Bayram, (2002), “ Sosyal Sigortalar Kurumunca Verilen İdari Para Cezaları”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 164, Mayıs, s. 49-50.

KAPAN, Celal, (2002), “ SSK’ da Vergi Usul Kanunu ve İdari Para Cezalarıyla İlgili Düzenleme İhtiyacı”, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl: 10, Sayı: 116, Ağustos, 197.

KARAKAŞ, Mehmet, (1997), “ *Sosyal Güvenlik Kurumlarının Kamu Açıklarına Etkisi (1980-1995)*”, Yüksek lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KILIÇ, Cem, (2006), “ Emeklilerin Eski Zam Sistemi Devam Edecek”, *Sabah*, 21 Nisan. S. 8.

KILIÇDAROĞLU, Kemal(1997), “ Sosyal Sigortalara İlişkin Sorunlar ve Çözüm Yolları”, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl: 5, Sayı:59, Kasım, s. 12.

KILINÇ, Ahmet, “ Sosyal Sigortalar Kurumu”, www.hukukcu.com, 14 Ocak 2006.

KIZILOT, Şükrü, (2006), “ Yeni Sosyal Güvenlik Sistemi Kime Ne Getiriyor”, *Hürriyet*, 27 Nisan, s. 13.

KIZILOT, Şükrü, (2006), “ İşsizlerin ve Ev Hanımlarının Emekli Olması Kolaylaşıyor”, *Hürriyet*, 29 Nisan, s. 12.

KIZILOT, Şükrü, (2006), “ Evlenecek Kişilerin Evlenme Yardımları”, *Hürriyet*, 30 Nisan, s. 11.

KIZILOT, Şükrü, (2006), “ Hastalanınca Hastaneye Gidilmeyecek”, *Hürriyet*, 1 Mayıs, s. 10.

KIZILOT, Şükrü, (2006), “ Çalışırken Ölenin Ailesine Nasıl Aylık Bağlanacak”,
Hürriyet, 2 Mayıs, s. 10.

KIZILOT, Şükrü, (2006), “ Kim Ne Zaman ve Nasıl Emekli Olacak”, *Hürriyet*, 4
Mayıs, s. 10.

KOÇ, Yıldırım, (1999), “ Sosyal Güvenlik Reformu”, *Mülkiye Yayınları*, Sayı: 217,
Ankara.

KURT, Resul ve Suat TAŞ, (2002), “ Genel Bütçeye Dahil Daireler İle Katma
Bütçeli İdarelerin Denetim Elemanlarının SSK Mevzuatına Göre Yapacakları
Denetimler ve Bu Denetimlerin Vergi Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”
Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 255, Kasım, s. 95.

MARAŞLIOĞLU, Hasan, (2003), “ *Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kurumlarının Mali
Yapısı Ve Sosyal Güvenlik Kurumlarının Özelleştirilmesi*”, Yüksek Lisans Tezi,
Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

MHP(Milliyetçi Hareket Partisi), (1999), *Yirmi birinci Yüzyılda Türk Milli Sosyal
Güvenlik Sektörü*, Sağlık ve Sosyal Güvenlik Araştırma Grubu, Atılım Ofset,
Ocak, Ankara.

MÜDERRİSOĞLU, Okan, (2005), “ Sosyal Güvenlik Kurumları 10 yılda 475 Milyar
Ytl Yuttu”, *Sabah*, 30 Ekim, s.7.

OKUR, Ali Rıza, “ Çatıdan Temele Sosyal Güvenlik Reformu”, www.tisk.org.tr,
30.10.2005.

OLGAÇ, Cüneyt, (2006), “ Yeni Sosyal Güvenlik Sistemi Neler Getiriyor”, Aylık
Ticari ve Mali İşlemler Dergisi, Sayı: 19, s. 128.

ORAL, A. İlhan, (2002), *Dünya’da ve Türkiye’de Sosyal Sigortalar Kapsamında*

Sağlık Sigortaları Uygulamaları, Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1331, Eskişehir.

ORHANER, Emine, (2000), *Türkiye’de Sağlık Sigortası*, Gazi Kitabevi, Ankara.

ÖZCAN, Sezgin, (2003),“ Bireysel Emeklilik Sistemine İlişkin Vergi Düzenlemeleri”, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl: 11, Sayı: 127, Temmuz.

SELÇUK, M. Rıdvan, (2003),“Bireysel Emeklilik Sistemi Neler Getiriyor?”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı: 260, Nisan.

“Sosyal Güvenlik Kurumlarının Kaynak Sorunları ve Çözüm Önerileri”, (2005), *Maliye Hesap Uzmanları Vakfı*, Yayın No: 18, Ankara.

Sosyal Sigortalar Kurumunda Yeniden Yapılanma Semineri, (1999), Antalya, 24-27 Eylül, Basım Ankara, 2000.

SÖZER, A. Nazım, “ Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı’nın 29 Temmuz 2004 Tarihli Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform Önerisi Taslak Metni”, www.harbis.org.tr, 25 Ocak 2006.

ŞAKAR, Müjdat, (2004), “ SSK’da E-Devlet’e Doğru Çağdaş Bir Adım: Aylık Prim ve Hizmet Belgesi, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl: 12, Sayı: 138, Haziran, s. 24-25.

ŞEN, Murat, “Tanzimat Öncesi (Klasik Dönem) Osmanlı Devleti’nde Sosyal Güvenlik”, Mayıs 2002, Sayı: 3, www.e-akademi.org.tr, 13 Haziran 2006.

ŞEN, Atakan, (2004), “ Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sisteminin Mevcut Sorunları ve Sistemin Sağlıklı Gelişimine Yönelik Çözüm Önerileri”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı: 274, Haziran.

ŞİDE, M. Rıdvan, (2003), “ Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sisteminin Mevcut Durumu, Sorunları ve Sisteminin İyileştirilmesi İçin Alınabilecek Tedbirler”, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl: 11, Sayı: 122, Şubat, s. 48.

ŞİDE, M. Sadık(2005), “Sosyal Güvenlik ve Sorunları”, *Şeker-İş Yayınları*, No: 112, Ankara.

TEKSÖZ, Tuncay, (2006), “ Yoksul Olmayan Genel Sağlık Sigortası Primi Ödeyecek”, *Hürriyet*, 23 Nisan, s. 12.

TEKSÖZ, Tuncay, (2006), “ Okuyan Bekar Gencin 25 Yaşına Kadar Sağlık Hizmeti Devletten”, *Hürriyet*, 22 Nisan, s. 14.

TEKSÖZ, Tuncay, (2006), “ Bağ-Kur’lunun Prim Borcunu Ödemesi Önemli”, *Hürriyet*, 24 Nisan, s. 13.

TOZAN, Celal, (2004), “ Sigortalıyı Bildirme Yükümlülüğü ve Sigortalı Niteliğini Kazanma”, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl:12, Sayı: 143, Kasım, s. 295.

TUNCAY, A. Can, (2000), *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, Beta Yayınları, Yayın No: 499, İstanbul.

UĞUR, Suat, (2002), “ Sosyal Güvenliğimizdeki Son Gelişmelerin Değerlendirilmesi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 4, Sayı:2, s. 139.

ÜSTÜN, Gülçin, (2006), “ Emeklilerin Aylıkların da Kademeli Düşüş Geliyor”, *Milliyet*, 19 Nisan, s. 9.

ÜSTÜN, Gülçin, (2006), “ Sosyal Güvenlik Reformu’nun Artıları, Eksileri Tartışılıyor”, *Milliyet*, 20 Nisan, s. 9.

ÜSTÜN, Gülçin, (2006), “ Bazı Aylıklar Asgari Ücretin Altına Düşebilir”, *Milliyet*, 21 Nisan, s.9.

ÜSTÜN, Gülçin, (2006), “ Erkek Çocuklar da Evlenme Ödeneği”, *Milliyet*, 25 Nisan, s. 8.

www.atonet.org.tr, 09.05.2006.

www.bumko.giv.tr, 25 Ocak 2006.

www.cmis.org.tr, 25 Ocak 2006.

www.egm.org.tr, 23 Mart 2006.

www.ekutup.dpt.gov.tr, 17 Mart 2006.

www.emekli.gov.tr , 09.05.2006.

www.haberbiz.com.tr, 25 Ocak 2006.

www.hukuki.net, 14 Ocak 2006.

www.ttef.gazi.edu.tr, 12 Mart 2006.

www.un.org.tr, 01 Şubat 2006.

YAZGAN, Turan, (1992), *İktisatçılar İçin Sosyal Güvenlik Notları*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Kutay Yayınları, Yayın No: 12, İstanbul.

YELDA, Erinç ve Ahmet H. KÖSE (1999), “ Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Yapısal Sorunları Üzerine Gözlemler”, *Mülkiye Yayınları*, Temmuz-Ağustos Sayı: 217, Ankara.

YILDIRAL, Saadet, “Sosyal Riskler”, www.tisk.org.tr, 14 Ocak 2006.

YILDIRIM, Abdurrahman, (2005), “ Sosyal Felaket”, *Sabah*, 31 Ekim, s.1.

YILDIRIM, Abdurrahman, (2005), “13 Milyon Çalışan 71 Milyona Bakıyor”,
Sabah, 31 Ekim, s.7.

YILDIRIM, Mehmet, (2006), “ 5458 Sayılı Kanun Kapsamında Bağ-Kur’a Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı: 296, Nisan.

YILDIZ, A. Murat ve Tahir ERDEM, (2002), “Bireysel Emeklilik Sisteminin Tanıtılması ve Vergisel Boyutu-II”, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl: 10, Sayı: 109, Ocak.

ÖZGEÇMİŞ

08.11.1979 tarihinde Sakarya' da doğdu.

İlköğretimini Sabihahanım İlkokulunda tamamladıktan sonra orta öğrenimini Atatürk Ortaokulunda bitirdi. Dana sonra 1996 yılında Özel Tansel Lisesinden mezun oldu. 1999 yılında Sakarya Üniversitesi İşletme Bölümünü kazandı ve 2003 yılında lisans eğitimini başarıyla tamamladı. 2004 yılında sürücü hocalığı sertifikası ve bilgisayar sertifikası aldı. 2004 yılında LES sınavında başarılı olarak Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans yapmaya başladı. 2005-2006 yıllarında İngilizce dili eğitimi ve web tasarımı eğitimi aldı. Bugün, yüksek lisans eğitimine devam etmektedir.

Kitap okumak, araştırma yapmak ve sinema ilgi duyduğu alanlardır.